

Paul Goma

BUTELII ARUNCATE ÎN MARE

2

1997

(T R E I T E X T E)

VECHI ȘI NOUĂ

generalități

În lunga și, după cum se constată : inutila mea activitate de militant pentru drepturile omului, apoi de activist cultural în echipa Monicăi Lovinescu, am fost silit în multe rânduri să țin cursuri de alfabetizare - în scris, prin periodice - pentru iubiții noștri compatrioți. Rezultatul acestor strădanii ? Zero. Românii cărora, în principiu, le erau destinate "lămuririle" (în cele mai multe cazuri : la cererea lor, insistentă) nu de ele aveau nevoie. Abia acum, la șapte ani după 1989 am înțeles de ce anume aveau nevoie Românii de pe ambele maluri ale frontierei (din interior ca și din exteriorul geografic al țării). Pentru ei am fost - și ce păcat că nu mai sântem !, ne căinează, tot ei pe noi... - paznici, străji, carauale, al căror rol nu este, ca la comunitățile europene, de a veghea asupra liniștei oamenilor și a protecției bunurilor, strigînd, ritmic, în noapte, că totul e bine, că oamenii-buni pot dormi în pace ; ci din aceia ca pe la noi, prin spațiu (firește, carpatin) : și ei strigă, ritmic, în noapte, că totul e bine, adormiții însă înțeleg din mesaj altceva (decît europenii) : că ei, carpatinii pot dormi în pace până la Judecata de Apoi - doar există fraieri care s-au însărcinat să răcnească în pustiu(l noptii). Nu contează ce comunică aceia, prin strigăt (chiar dacă ar anunța alarmă, adormiții nu s-ar sinchisi : de ce s-ar deranja, tot nu depinde de ei, nimica : apa trece, pietrele dorm) ; contează că există, potrivit unei tacite împărțiri a sarcinilor : unii cu sapa, alții cu, zi-i pe nume, cultura ! ; unii cu ponosul, alții cu certificate-de-revoluționar. Contează că avem și noi, cum bine-a zis-o Nemuritorul : faliții noștri.

Am mai scris : prin 1984, când nu era disident (la Tețcani), nici ministru (al culturii lui Roman), Pleșu își exprimase dorința ca exilații să rămână, în continuare, mranîța pe care să se binedezvolte vajnica și interioara noastră culturniță. Se vede că de pe atunci (și dacă din copilărie ?) Pleșu avea o mult mai justă optică despre lume și viață decît noi, ofensații de a fi fost tratați de mranîță - autorele minimei morale dădea o încărcătură cu totul nobilă (bălegarului amestecat cu resturi vegetale : cine mai este fertil în ziua de azi ?...); și mai cu seamă extrem de utilă - firește : interiorilor soioculturnici.

Chiar dacă Pleșu i-a inclus nominal pe Monica Lovinescu și pe Virgil Ierunca în sentimentul românesc al mranîței, eu nu-i socotesc printre faliții unei nații de șmecheri (ciudat : acest cuvânt emblematic nu ne vine din turcă, nici din greacă - nici măcar din țigănească - ci din germană). Cu mine însă fac ce vreau, deci recunosc : am fost fraierul de serviciu (ca un făcut : alt germanism !) de care aveau nevoie ai noștri ca brazii, să le păzească somnul mioritoș - după această autocritică - abia schițată - mă întorc și zic :

În multe rânduri a trebuit să explic, ba chiar să fac și desene pentru uzul

celor cu piepturi (piepți ?) de aramă, ca să priceapă noțiuni simple (s-o cred eu!), elementare (iluzii, monșeri, iluzii) ca disident, samizdat, drepturile-omului, literatură de sertar, exil, mărturie, caracterul de martor al scriitorului...

Neavînd înclinații pedagogice, fiecare "lecție" îmi cerea eforturi însemnate ; cum visul vieții mele nu era deloc să scriu astfel de "materiale" - nu aveam măcar o rubrică fixă la Europa liberă, iar pâinea (mai albă, mai puțin albă) mi-o câștigam în alte părți, cu mijloace neintelectuale (ba de-a dreptul zugrăvești) - se înțelege : nu tragerea de inimă, nici conștiința că fac o mare ispravă (patriotică, de pildă) mă animau, ci doar simțământul că fac ceea ce trebuie să fac - și fac ceea ce ar face oricine altul aflat în locul meu...

Ce eroare ! Românii alcătuiesc o comunitate de ne-fraieri - am putea spune : una compusă în exclusivitate din poeți și din șmecheri. Nici măcar nu am scuza inocenței : totdeauna am fost conștient de actele mele.

O spun însă din capul locului : faptul că am înțeles (târziu - mai bine așa, decât niciodată) că tot ce am făcut "pentru alții" a fost pierdere de timp, de energie, de sănătate ; neglijare a propriei familii, a propriilor interese ; operațiune de urcare în pod a nucilor cu furca și a soarelui cu banița - nu înseamnă că, urmare a constatării eșecului, aș regreta vreunul din actele făcute (sau, în termeni de Securitate eternă : comise).

Nu : nu regret nimic (fiindcă niciodată nu mi-a trecut prin minte că merit răsplătă pentru faptă). Dacă ar fi să mă aflu în același punct de pornire, așa face (comite) exact aceleași (de neiertat) erori - atât că, de astă dată aș preținde, vorba aceluiași : «Să știm și noi...»

Părinții mei au fost învățători, mama "specialistă la clasa-ntâia", deci cunosc și strădaniile lor legate de alfabetizarea adulților. Însă nu mi-i aduc aminte să-i fi auzit plângându-se de dificultăți, altele decât ale vârstei "elevilor": omul-femeia, la treizeci-patruzeci de ani nu mai are disponibilitatea din copilărie - ar mai fi fost cea legată de cazuri : fiecare sat avînd unu-doi întârziiați, săraci cu duhu'...- cu aceștia, nimic de făcut. Apoi : firește, eram la curent (prin ei) cu fenomenul natural al uitării : dacă alfabetizatul nu repeta-repeta-repeta litera ori cuvântul învățat, uita. Ce se întâmpla însă cu cei ce, până în decembrie 1989, ascultau Europa liberă, Deutsche Welle, BBC, RFI ? ; ca (și) cu cei din exil care citeau în periodice câte un text de explica-re a unor noțiuni, fenomene ca cele enumerate mai sus (disidență, samizdat, exil, etc.)? Întrebarea, din dramatică, devine tragică : ce se petrecea cu persoanele care aveau între mâini o anume carte (firește, nepermisă) : o citeau, o, eventual, discutau cu prietenii - dar după aceea (acest după măsurîndu-se în luni, săptămâni), uitau ce citiseră, ce aflaseră ?

Desigur, nu vorbesc de masele largi, nici măcar de cele... restrânse ale intelectualității (la Români!); ci de elita elitelor cuvântului : scriitorii, universitarii. Încă o precizare : îi am în vedere pe cei avînd, în 1989, sub 40 ani.

Să nu fi informat - într-un regim totalitar-polițienesc : ar fi/a fost, vai, normal (de nedrept). Numai că, în același regim (ba, într-o perioadă și mai dură, fiindcă ceaușismul a cunoscut, totuși, o evoluție în materie de permisiune de informare), alți oameni, dacă voiau să se informeze - se informau.

Iată : între 1965 (când am ieșit la suprafață) și 1977, când am plecat din România existau puține cărți, reviste occidentale. Însă dacă voiam Pasternak, Orwell, Soljenițin, Zinoviev, Hanna Arendt, Djilas (ba chiar și Cioran - pe atunci ne-recuperat de Radu Florian, nevalorificat de Casa Scînteii), în două zile, în două luni - tot îl aveam ; dacă era vorba de o carte "de copiat", o împărțeam în fascicule, distribuite între mai mulți copietori (apoi un legător de încredere re-lega cartea). Un text pentru a cărui obținere ai trudit atîta, pentru a cărui păstrare... ai tremurat atîta și pe care l-ai discutat cu prietenii - acela nu se uită !

De aceea am fost, nu doar uimit, ci de-a dreptul agresat, după decembrie 89, când am cunoscut persoane extrem de simpatice (și mai ales tinere !), ce-și exprimau dorința de a scrie "ceva despre disidență", dar - la vârsta lor de 30-35 ani și o bună pornire de carieră de universitari - nu știau, practic, nimic despre... disidența aceea, nici măcar nu auziseră discutîndu-se în familiile lor

(de universitari, de scriitori, de jurnaliști - de prelați). Când, după câteva bune ore de discuții, am pus întrebarea care-mi stătea pe buze :

«Bine, dar cum de n-ați citit (Conquest, Kohout, Aron, Soljenițin, Vaculik, Amalrik, Patocka, Fejtö) ?», răspunsul mi-a sosit ca o palmă peste gură :

«Dar ce : credeți că astea (volumele și autorii despre care vorbeam) se găseau la fondul public de la biblioteca noastră ?»

M-am legănat cu speranța că primul vizitator va fi fost o excepție, deci și ultimul - care-mi comunică : în fondul public al bibliotecii universitare din Cluj nu se află nici Patocka, nici Arendt, nici Hrabal, nici Brodski, nici Milozs, nici Soljenițin... «Nici dumneavoastră, dacă asta ați vrut să aflați»...

Mi-ar fi făcut plăcere să știu că volumele mele editate în Franța, în Germania, în Olanda, în Suedia, în Italia - există și în rafturile bibliotecii clujene - vorba cuiva : «Ce, ar fi stricat ?» dar...Dar, din păcate și al doilea vizitator și al șaselea a(u) dovedit același interes pentru o viitoare “lucrare despre disidență” și, simultan, aceeași betonată ignoranță în informare.

O culme a... insolenței (fără voie) : cu toții îmi spuneau, convinși fiind că îmi fac o nesfârșită plăcere :

«Cărțile dumneavoastră ne-au fost abecedar : am învățat din ele totul, totul...»

Mă aflu într-o situație cu totul jenantă : persoana cea tânără și intelectuală - și talentată - din față mă flata, ceea ce nu suport ; însă o făcea cu franchețe, deci ar fi trebuit să trec peste jena resimțită și să... prețuiesc, atât sinceritatea, cât și sânguința întru informare. Așa va fi fost, însă mai era ceva care nu stătea ca lumea pe lume. Drept care, profitând de ascendentul de vârstă, puneam câteva întrebări :

«Ați afirmat că ați aflat din cărțile mele, totul-totul - ca din abecedare... Numai că nu se poate să fi fost eu primul - și ultimul ! - care a scris despre închisori, despre securitate, despre colectivizare - au mai scris și alții ...»

Răspunsul venea ca tras la indigo :

«Bine-nțeles că l-am citit și pe domnul Ierunca cu **Fenomenul Pitești!**»

Aveam nevoie de secunde bune, ca să reurc în șa.

«Presupun că întâiele știri despre reeducarea de la Pitești le-ați avut prin Europa liberă, unde Ierunca a prezentat și propriul său eseu, ca postfață la volumul meu **Gherla** (în 1976), apoi la **Patimile după Pitești**, în 1981...»

Un zâmbet jenat (și el, copie conformă) :

«Vorbiți de '76, de '81... Dar uitați că eu sânt născut în '57 - de unde să știu eu ce se petrecea înainte de a mă naște...?»

«Dacă-i pe-așa», încercam să glumesc, «eu, deși născut în 1935, știu ce se petrecea în 1918, în 1916, în 1914... și în 1859, în 1848, în 1812...»

«Aveți o memorie bună, dar eu... Și eram prea tânăr, ca să înțeleg...»

«În '76, când se transmitea **Gherla**, aveți 19 ani ; 20 ani când a fost Charta '77, iar când s-a transmis **Patimile**..., aveți 24 ani...»

«Dacă dumneavoastră credeți că stăteam să ascult... - ajunsesem să cunosc atacul fără justificare, contraatacul fără provocare. La noi în casă nu se prea asculta Europa liberă... (nu *prea* avea timp, nu *prea* avea aparat, programul de emisie era *cam* în contradicție cu al său, de student, apoi de asistent, apoi de conferențiar...). Eu vorbesc de cărțile apărute la Humanitas...»

Tușeam, mai făceam un metru - pe brânci, ca la război :

«Vreți să spuneți că ceea ce ați aflat - ați aflat acum, pentru întâia oară din cărțile publicate în vara anului 1990, **Gherla** și **Culoarea curcubeului** ?»

«Și **Fenomenul Pitești** al domnului Virgil !», eram sever reprimandată de riguroșii vizitatori.

Ce să fi făcut, cum să fi reacționat ? Nu eram deloc măgulit de asigurările vizitatorilor : anume că din primele două cărți ale mele (publicate în iunie 1990) luaseră la cunoștință de... ABC. Ba eram de-a dreptul ofensat când aflu din gura unor vizitatori, ori din scrisul unor noi prieteni epistolari că, deși dintr-o familie de prelați greco-catolici, martirizați de comuniști, nu auzi-seră în casă vreun cuvânt despre închisori, deportări, execuții, persecuții - “până la revoluție”; când aflu din gura alteia că, deși fată de țăran dintr-un

sat din apropierea Gherlei, nu știuse ce se petrecea acolo - "până la citirea cărții **Gherla**"...

Dumnezeu mi-e martor : aş fi vrut din toată inima să cultiv relații de colegialitate, de prietenie cu acești oameni de bună credință, de bună calitate, de o bună formație intelectuală - buni poeți, buni esești. Dar...

Dar, fără voie, îi comparăm cu generația mea : la Sibiu în perioada 1946-52 nu exista și o închisoare trist celebră, (ca cele la Aiud, Suceava, Jilava, Gherla, Pitești, Sighet - și alături, cea de la Făgăraș), însă noi, elevii - ceea ce însemna : toată lumea - știam tot ce se știa despre cumplita Securitate (avînd sediul lângă liceul de fete) ; deasemeni știam tot ce se știa despre partizani ; despre întâiele sate colectivizate ; anul școlar 1952-53 l-am făcut la Făgăraș (după eliminarea de la Sibiu) : știam tot ce se știa despre partizani, despre arestări, despre Canal, despre minele de plumb, despre... Cetatea Făgărașului. Nu numai că știam, dar și discutam între noi - chiar între fete și băieți, când ne plimbam și ne sărutam în parcul din jurul cetății-închisoare. Cunoșteam și amănuntul cunoscut de tot Făgărașul : profesoara noastră de rusă - o basarabeancă de o rară distincție și ținută - era soția maiorului Patrichi din Serviciul de Contrainformații, deținut de mulți ani chiar în Cetate, iar soția cu mama ei și cu fiica locuiau... vis-à-vis - dar urma s-o aflu din chiar gura maiorului în iarna 1957-58, (aveam să și scriu acest episod, în **Ostinato**), la celula 12 de pe-a-ntăia din Jilava unde mai era un deținut devenit peste decenii - și postum - celebru : scriitorul I. D. Sîrbu...

Ce li se întâmplase Românilor, în doar o generație (vizitatorii mei fiind născuți între 1955 și 1970 îmi puteau fi copii, dar nepoți, ba) ? Desigur, în acest secol blestemat generațiile s-au succedat după legi obscure - ceea ce nu mă împiedecă să mă întreb : întrucât generația mea a fost diferită de cea a copiilor mei ? A fost doar o acumulare cantitativă de frică - ori s-a petrecut o mutație calitativă ce i-a altfel modelat pe "tinerii din ziua de azi" ?

Am mai spus : tare aş fi dorit să leg relații de prietenie cu vizitatorii - îmi spuneam, prosteste : "Nimic nu ne desparte" - ceea ce era adevărat, însă tot atât de adevărat era și : "Nimic nu ne unește"...

Dacă nu s-a putut (cu două excepții), aceasta s-a datorat și... faptului că acești tineri intelectuali doritori să scrie ceva-despre-disidență, fără a fi citit un rând, "înainte de revoluție"(ei majusculează cuvântul : **Revoluție** !) - fiindcă... asemenea cărți ("cu disidență") nu existau în fondul public al bibliotecii clujene - exact aceiași erau foarte bine informați, aş spune la zi, cu ultimele... răcnete în materie de semiotică, textualism, poietică...

Cum așa ?, m-am întrebat, măcinat de resentiment, mușcat de gelozie : jumătate din câte un text publicat de ei - "după **Revoluție**" este alcătuit din citate mai mult sau mai puțin ghilimelizate din tot felul de fleacuri (ca să nu spun : rahaturi) structuraliste demult deconstructualizate ; de sclifoseli "textiliste", descoperite acum un sfert de secol de Țepeneag (după ce fuseseră bine acoperite, să nu răcească, între cele două războaie) - acești băieți-minuneți și încă mai minunatele fete-cucuiete învățaseră pe de rost până și greșelile de tipar din câte o foarte oarecare băguială occidentală - în același timp habar n-aveau că în țara în care trăiesc și ei, pe urma părinților, a bunicilor, a străbunicilor există gropi comune unde fuseseră aruncați cu sutele țărani ce refuzau colhozul ; că la Sighet, la Dej, la Aiud, la Gherla (Clujul lor rămânînd centrul geometric) fuseseră lichidați vreme de două decenii toți cei care făcuseră statul european numit România ; că în jurul nostru geografic băieți ca ei, fete nu mai frumoase, nici mai inteligente - în nici un caz mai elegante ! - își riscau facultatea, își riscau libertatea, își riscau viața, implicîndu-se în ceea ce se numea : samizdat, participînd la manifestări... neoficiale, disidente numite când Forum, când Dialog (firește : mult înainte de "dialogul social" autorizat de secretarul de partid Brucan, și funcționînd după doctrina uriașului gânditor al Comitetului Central al Securității, altfel doctor în sociologie ca și Măgureanu - l-am numit pe nume Pavel Cîmpeanu). În continuare : cum de găseau aceste fete și acești băieți - când voiau - lucrări de semiotică, de structuralism, de (umbert')eco-ism și alte inutilități, însă nu ținuseră între mâini măcar **Gîndirea captivă** de Milosz, iar de Orwell auziseră, atât ?

DE CE ? Foarte simplu : acelea erau gășibile, nefiind... interzise (doar spunea de ele la "Ultima oră") - pe când cestelalte... ! Caragiale, cel neiuibit pe meleaguri transilvane (cu o excepție : I.Vartic) este mereu-mereu-mereu prezent în comportamentul Ardeleanului :

- Buzura : nu a scris o singură pagină din prozele sale, fără asigurarea de la Gogu Rădulescu și de la Geta Dimisianu - că va fi și publicată («Scriem - dar să știm și noi !»);

- Blandiana : a așteptat și ea "Revoluția", ca să se poată deda sportului favorit - dar "imposibil în timpul dictaturii" : solidaritatea (vezi interview-ul din *Convorbiri literare*, oct. 96 : «Să fim solidari - împotriva comunismului - cu voie de la Comitetul Central !»).

De nenumărate ori m-am întrebat, uneori cu martori, cu disperare :

«Dar eu de unde dracu' vin ? Nu tot din România ? Am plecat de-acolo acum mai puțin de douăzeci de ani - în acest scurt timp să se fi produs asemenea mutații ? Rezultatul : asemenea mutanți ?»

samizdat

Fenomenul *samizdat* (autoeditare, în rusă) nu poate fi gândit în afara mașinii de scris. Românii, în căutare de justificări a lipsei de curaj (la urma urmei, la asta reducându-se totul : curajul de a face adevărata cultură), pretind că și ei ar fi multiplicat și răspândit "propriile manuscrise refuzate de cenzură" (voi reveni asupra acestei alte deturnări de sens), "dacă Securitatea de la noi n-ar fi interzis mașinile de scris"... Nu :

1. Securitatea (românească) nu a interzis (în anii 70-80) mașinile de scris, ci, ca și KGB-ul, i-a obligat pe posesori să le înregistreze la miliție (să li se ia "ampretele");

/Deosebirea dintre ruși - polonezi, cehi, bulgari - și români : al nostru compatriot este un legitimist, un supus-legilor : el n-ar face, Doamne-fereste, ce i s-a interzis "de sus" : nici chiar revoluția aceea n-o face fără voie de la primărie/.

2. A practica *samizdatul* (cultura catacombelor, după modelul creștinismului de catacombe), nu înseamnă deloc : autoeditare, în sensul propriu. Această accepție (fără exemple) a fost vânturată de alt mare-interzis al regimului comunist (Marin Sorescu) și chiar dacă N. Manolescu l-a amendat într-o cronică din *România literară*, cronicarul a rămas convins că autorul căruia nu i s-au publicat, din motive politice, anume texte (începând cu ale sale, despre V. Em. Galan și Petru Dumitriu), dacă a dat (sau dăduse, înainte de "interdicție") textul cu pricina câtorva colegi, el practicase... *samizdatul* !

În spațiul carpatin, din moși-strămoși se zidărește forma fără fond, se dulgherește vorba în dodii, se dă cu var peste opinii - mai ales când nu ai. Ferindu-se ca de foc de *samizdat*, cel care, în țările vecine a întreținut flăcăriua spiritului amenințată de regimul comunist, curajoșii culturicultori români nu știu măcar în ce constă ; *samizdatul* -ul nu a început - și nu a continuat - prin dactilografierea și răspândirea versurilor, eseurilor, romanelor, amintirilor unor autori în viață (Pasternak, Soljenițin, Șalamov, Ahmatova, Mandelstam, Zinoviev, Brodski, ș.a.), ci... cu începutul începutului : Biblia. Ea a fost cartea cu cel mai mare... tiraj, cu cel mai mare succes, dar și cu cea mai puternică influență asupra celui care primea o copie dactilografiată, înțelegea și îndemnul (bine : obligația - din rușine...) de a dactilografia el însuși alte copii, de a-și pune la treabă "dactilografele" familiei, iar de nu avea așa ceva, de a plăti o dactilografă pentru a bate la mașină Biblia... - și de a-și asuma pușcăriia, fiindcă altfel nu se putea face cultură adevărată.

Am văzut un exemplar din Apocalipsa Sf. Ioan, al nuștiucătulea, abia lizibil ; am văzut Cântarea cântărilor - ceva mai citibil(ă) - deasemeni, texte de Berdiaev, Soloviov, Șestov, Merejkovski - *samizdatul* a încercat să suplinească biblioteca (și demnitatea) arse ale limbii ruse.

Demnitatea Românului (ca să nu mai vorbim de cărțile în românește) nu a(u) fost nici o clipă în pericol în aceste aproape cinci decenii de întuneric, de interdicții, de sânge, de moarte - dacă ne luăm după N. Manolescu, laș, fricos

în perioada grea, inventator, postfestum, de explicații - ca cea potrivit căreia "la noi, în România s-a cam publicat tot ce a fost valoare" - deci nici n-a fost nevoie de samizdat...

Nici acum, la șapte ani după ce au primit voie de la miliție să afle ce-i cu samizdatul acela, bravii compatrioți nu știu (nu-i interesează !) cum funcționa și la ce slujea el...

În primul rând samizdatul a jucat un considerabil rol psihologic : cei cărora li se interzicea cuvântul (adevărat) scris știau : vor putea să-l rostească (scrie), pe alte căi, semeni de-ai lor îi vor citi (și da mai departe...);

În al doilea rând samizdatul a jucat rolul aducătorului-aminte, al celui care spune fără conținere : «Să nu uiți, să nu uiți - fiindcă uitarea este trei-sferturi moarte». Or, cine nu uită are o cu totul altă opinie despre sine și despre semeni (care nici ei nu uită) ; are opinia celui care știe : el face parte dintr-o comunitate numită popor ;

În fine, un al treilea rol al samizdatului : circulând în interior, cu zecile, dacă nu cu sutele de mii de exemplare, oricât de bine păzite erau granițele URSS (mult mai sever decât ale RSR), a facilitat ieșirea (în termeni biblici) din robie, din catacombe, din întuneric - la lumina tiparului occidental : așa a fost posibil fenomenul Pasternak ; așa a fost posibil fenomenul Soljenițin - așa a fost posibil fenomenul Brodski.

Numai că, vorba unui bulgar : «Românul nu-i rus...» Al nostru ca bradul avea nemaipomenitul curaj să execute "ordinele Sfântului Anton" (sau așa ceva, oricum : de a face 11 - sau 22 - copii și de a le trimite, cu aceeași recomandare), însă dacă nu avea voie de la primărie să dactilografieză măcar **Cântarea Cântărilor** - dacă nu **Istoria civilizației române moderne** de Lovinescu - el nu mișca în front. Căci el, Românul nu e prost (ca Bulgarul, Rusul, Polonezul, Cehul...). (Nu, nu. El e prost ca Românul).

De ce ? De frică. Numai că frică îi era și Rusului și Polonezului și Cehului - care ar fi deosebirea între frica unuia și a altuia ?

Poate că unul știa : frica este măsura curajului ;

Celălalt știa el ce știa : paza bună trece primejdia rea.

Unul știa : anume acte, fapte nu pot fi îndeplinite decât cu sacrificii - prima și cea mai neînsemnată încercare : frica ;

Românul știind de unde știa : nu are structură de martir - deci să nu i se ceară să fie (să fi fost) martor, iar dacă interlocutorul insistă, îl pune la punct:

«Ia mai lasă-mă, domnule,-n pace ! N-am acționat pe față împotriva comunismului, pentru că mi-a fost frică - ce, n-au suferit destul părinții, bunicii mei ?» - asta fiind prima variantă, fiindcă fricosul nu se mulțumește cu atât, îmbracă platoșa "oponentului" de tip Al. George : «Ce, eu sânt bou să mă deconspir ?, să știe Securitatea cât de feroce anticomunist sânt ? Oi fi stat eu în cur - dar am făcut cultur'!»

Bănuială : Românii nu au cunoscut fenomenul *samizdat*, însă nu din un nefericit accident (istoric), nici din o neconcordanță...sincronologică - ci mai simplu (și mai tragic) : nu au structura potrivită acestui mod de exprimare.

Însă Doamne-fereste, nu ar recunoaște slăbiciunea ! Din contra: potrivit transformării complexului de inferioritate în superioritate, N. Manolescu va justifica lipsa acestei calități prin... lipsa nevoii (la noi, la români) de așa ceva. De aici până la a formula neadevăruri neobrazate ("la noi au cam fost publicate toate operele de valoare") nu mai e decât... un paragraf de cronică - altfel, literară.

I-am auzit pe alți colegi ai lui Manolescu spunând că asta (*samizdat*-ul) "nu intră în schemele noastre", ceea ce, din păcate, este adevărat.

Fiindcă, schemă-neschemă, tot aculturare se cheamă, tot amnezie colectivă rezultă...

disident

Noțiunea *disident-disidență* este încă și mai tulbure, și mai contradictorie în capul Românilor. Prin Europa liberă (desigur și prin Deutsche Welle, BBC, RFI), de-a lungul a vreo douăzeci de ani și a sute, dacă nu mii de emi-

siuni în limba română s-a spus, s-a repetat până la sațiu ce este această *disidență* și ce semnificație avea în anii 60, 70, 80. Tot prin posturile de radio occidentale în românește se transmiteau frecvent dialoguri cu personalități ne-românești ale disidenței, cu activiști culturali, cu militanți pentru drepturile omului - în cursul cărora, fatal, se relua noțiunea. Deasemeni, în fiecare intervenție a câte unui exilat român implicat în acest “fenomen” (este posibil să fii implicat, fără a fi tu însuși disident), se relua discuția despre disidență, despre istoricul ei, despre deturnarea lingvistică suferită de termen, etc...

În van. A fost ca și cum, de la München, Noël Bernard, Vlad Georgescu, N.C. Munteanu, Vladimir Tismăneanu, iar de la Paris, Monica Lovinescu s-ar fi adresat munților și văilor, ba chiar direct spațiului mioritic : nimic nu “trecea”; ori lăcuiitorii acelui pământ numit România nu mai știau românește, ori deștărații nu ținuseră pasul cu involuția limbii române din România : se înțelegeau ca, vorba ceea : capra cu varza - sau : ca Scyla cu Carybda, ca să rămânem în domeniul culturalnic.

Când nu era nici o greutate să fie acceptate următoarele :

Din motive de tactică favorabilă intelectualilor ruși ce se manifestau împotriva regimului comunist, în perioada reînghețului (mai cu seamă după ajungerea la putere a lui Brejnev) o sumă de jurnaliști, diplomați, editori occidentali - pentru a nu redeclanșa teroarea împotriva noii forme de rezistență (care încă nu avea un nume), au hotărât să folosească interpretabilul termen : *disidență*. În caz de “supărare” a Kremlinului, Occidentalii să poată pretinde că acele persoane (din interiorul URSS) nu sunt neapărat opuse comunismului (ceea ce ar da termenul : *opozant*), ci doar niște blânzi reformatori ai societății actuale, cu totul nepericuloși “disidenți”...

Până în acest punct, Românii ascultători ai Europei libere pricepeau - și acceptau. Mai departe...

Nu se știe exact cum au reacționat țării Comitetului Central la această astuție avocătească - dar știm din surse directe cum au reacționat interesații “disidenții” înșiși : cu mare vehemență, au dat declarații, interview-uri în sens invers : că și ei cunosc latină și știu semnificația în toate limbile a cuvântului disidență - ei nu disidează de nimeni, de nimic, nu sunt reformatori ai comunismului - ci anticomuniști ! Printre cei mai cunoscuți : Soljenițin, Marcenko, Bukovski. Existau însă și opozanți, aflați în acel moment în Gulag, ca Siniavski, Daniel (implicat în “cazul Pasternak”), precum și alții, mai tineri care și-au spus că, în luptă cu fiara, oricare mijloace sunt bune - chiar folosirea neadevărului - deci să accepte eticheta lipită de occidentali : “disidenți”) și să-și continue... activitatea antisovietică (printre ei : A. Amalrik, autorul eseului **Va supraviețui URSS până în 1984?**).

Au existat și în România o *disidență* asemănătoare celei din Rusia ?

Nu ! Unde nu există *samizdat*, nu poate fi vorba nici de *disidență*.

Este adevărat : o astfel de rezistență, de împotrivire - mai clar : opoziție anticomunistă poate lua (și a luat) forme strict individuale. În România s-au semnalat cazuri de non-conformism, de anti-comunism, de opoziție la comunism - care, prin contaminare, au fost numite “manifestări disidente”. Dintre ne-scriitori (lista este incompletă, însă ordinea oarecum... cronologică) : Paraschiv Vasile, Carmen Popescu, Radu Filipescu, Doina Cornea, Gabriel Andreescu, Mariana Celac, Mihai Botez iar dintre scriitori : Țepeneag, Virgil Tănase, Nedelcovici, Dorin Tudoran (silit să se exileze), iar în ultimele momente ale ceaușismului : Dan Petrescu, Liviu Cangeopol (exilat și el), Luca Pițu, Mircea Dinescu, Dan Deșliu... - din motive evidente nu-i includ pe “apărătorii slujbei lui Dinescu” (Doinaș, Pleșu, Hăulică, Paleologu, Paler, Șora), cu atât mai puțin pe A.D. Munteanu, oportun trecut la mozaism și pe care “revoluția” l-a surprins cu bagajele gata făcute pentru SUA.

Dar, cum am mai spus : în capul Românilor de pe ambele maluri ale... frontierei (de unde se vede că Românul, oriunde s-ar afla, pe glob - tot... român, sireacul !) confuzia cea mai desăvârșită (și mai structurată) s-a instalat și nici o informație, informare nu i-a clintit “convingerea” lor originară :

1. «“disidentul” este, prin definiție, un trădător...» - și recurgeau la exemplele de disidență partinică din România democratică ;

2. «“disidentul” este, prin definiție, fost membru al Partidului Comunist; din pricina unor nemulțumiri “care nu ating esența”, s-a manifestat împotriva liniei partidului (comunist)...»;

3. concluzie : «“disidentul” este periculos pentru, în general rezistența anticomunistă din România și pentru rezistentul-la-român - deci trebuie demascată și înlăturată».

Aceste luminoase idei au fost colportate cu vehemență crescândă în exilul românesc : pe de o parte de legionarii care instituiseră monopolul asupra întregii suferințe (pricinuită de comuniști), precum și asupra întregii rezistențe anticomuniste - ceea ce dădea impresia că, din cei cca 25 milioane de cetățeni români, în jur de 100.000 sunt comuniști (în fine, nu din convingere, ci pentru că dețin ciomagul și... cuțitul), 2 milioane de unguri, încă două de țigani (ce optimiști !) iar restul : legionari...; pe de altă parte de exilați nelegionari (unii țărăniști, alții liberali, mulți fără-de-partid), care însă aveau, în această chestiune, o gândire nu mai puțin totalitară totalitară : ei (și numai ei) făcuseră totul: tot ce a fost rezistență, tot ce a fost închisoare, tot ce a fost suferință, etc, poartă... semnătura lor (numai a lor și a cumnatelor lor).

Vai, exilul este o încercare cumplită. Mulți sunt pușcărișii jurînd cu mâna pe inimă că e mai greu decât închisoarea - pentru motive sfâșietor de simple : înstrăinarea, ca la toți desrădăcinații ; declasarea (ca toți “orientalii” refugiați în Occident, românii le e rușine să lucreze “cu brațele”, când în acest secol calea muncii-manuale a fost deschisă de aristocrații, intelectualii, artiștii ruși, deveniți, la Paris, șoferi de taxi, cântăreți de restaurant, dansatori, valeți, muncitori cu ziua, muncitori industriali - e-he, câți prinți au lucrat în uzinele Renault, câte kneaghine au supraviețuit fiind cameriste, profesori de... orice, dacă li se asigura o bucată de pâine) ; în fine, cu trecerea anilor, a deceniilor, sentimentul neputinței de a face ceva pentru țară... Toate acestea - la care se adaugă, îmbătrânirea, perspectiva morții departe de patrie - au sfârșit prin a-i înăcri pe oamenii ce nu-și găsiseră un alt echilibru.

Printre cei mai consecvenți “demascatori ai disidenților” - începînd din 1968-69 au fost : la Paris, Grupul BIRE : René Theo, Chintescu, Virgil C. Gheorghiu, Manoliu fiul și mamă-sa, Radu Cîmpeanu și soată-sa, Dina, Paul Dimitriu, Gustav Pordea ; la München grupul *Stindardul* cu Emilian, Pantazi, Boutmy, Ovidiu Vuia, Eugen Lozovan, iar la Londra Grupul URL (*Românul liber*), Rațiu, Varlam și alți aburiți... În afară de aceste “formații” (mai direct, mai indirect manipulate de Securitate), mai existau altele, notorii antene securiste, folosind exact aceleași formulări în atacuri : grupul I.C.Drăgan cu Michael C.Titus, Traian Filip, Mihai Pelin - la Londra, Roma, Milano ; la New York : grupul Milhovan (prietenul și editorul lui Carandino!), în timp ce la Madrid rămânea ca un Gibraltar Mișcarea legionară ce, în orbirea-i legendară, nu admitea că preia, în publicațiile sale, până și greșelile de limbă din *Săptămîna* lui Eugen Barbu și-a lui V.C.Tudor și din *Luceafărul* lui Artur Silvestri, Ungheanu, Dragoș, Frunteletă (cum ar veni: Securitatea culturală). Cât despre aerul mistic... nu mai puteai respira fără a fi intoxicat de miasmele legionaro-ortodoxo-securiste purtate de îmbătrânite-n rele putori ca Virgil Cîndea, Anania, Plămădeală și alți zoebușulengi. Grupuri și personalități atât de deosebite, însă acuzațiile - dirijate împotriva Monicăi Lovinescu, a lui Virgil Ierunca și împotriva mea - erau întristător de monotone : “agenți ai securității”, “comuniști”, “trădători de țară”, “jidoviți” - și cam atîta.

Cu fiecare prilej spuneam :

«Nu sînt disident, sînt scriitor - nici mai mult, dar nici mai puțin».

Nu eram auzit. Suprarealismul situației : în vara lui 89 Ion Rațiu, în concluzia la un atac împotriva mea, a scris în *Românul dumisale liber* definiția disidentului - în raport cu opozantul - citez spiritul, neavînd la îndemână litera (dealtfel trimit la volumul meu **Scrisori întredeschise**, Biblioteca Familia, Oradea 1995) :

“Profesorul (Dinu C.) Giurescu, spre deosebire de disidenți, a făcut și compromisuri, altfel n-ar fi putut afirma demnitatea românismului - d-sa este un adevărat opozant».

Ceea ce devine așa :

a. Disidenții vânzătorii de țară, comuniști, securiști...nu fac compromisuri față de puterea comunistă; spre deosebire de ei, opozantul (Giurescu - unul dintre cei mai veloci linguiști ceaușezi; dintr-o dinastie de slujnici), mai face...anumite compromisuri - ca să salveze onoarea românitudinii - ce, ne jucăm cu apărarea țărișoarei, chiar cu prețul pupării cârmei Cărmaciului ?;

b. "Așa-ziși disidenți sunt suspecți - fiindcă în România făceau gălăgie, acționau pe față" - unde mai pui că tot pe față intrau în pușcărie (Al. George, suferea din pricina asta : îi contraria maniera inedită de a rezista comunismului : nefăcînd nimica - ba, afișînd nedesmințita prietenie față de șeful de cabinet al lui Dumitru Popescu-Dumnezeu : Mircea Horia Simionescu, !) - când rezonabil ar fi fost să meargă toți "opozanții" ca el : pe brânci, să nu știe nici ei înșiși că luptă împotriva comunismului - decât... "după revoluție"; atunci când mulți algeorgi se-arată. Rezum - în două puncte :

1. Românii nu știu ce semnificație a avut în aceste din urmă trei decenii *disidența* - și nici nu vor să afle ;

2. Pentru a nu afla adevărul (*disidența a fost o formă de contestație, de opoziție, dealtfel singura în cele trei decenii*), Românii au dat termenului un sens batjocoritor, calomnios la adresa celor care făcuseră, totuși, câte ceva pentru compatrioții lor.

De atunci au trecut mulți ani. Degeaba.

sertarul

Unde nu-i cap, vai de sertar ! (proverb ingus)

Unde nu-i sertar - nu-i ! (din înțelepciunea de veacuri românească, zicînd :

"Din vremuri milenare, poporul nostru n-are!"

Fatal : scriitorul român refuzînd *disidența* (ca singura formă de rezistență anticomunistă posibilă după moartea lui Stalin), neavînd nevoie de samizdat pentru a-și întreține memoria, demnitatea, identitatea, rezultatul acestei înțelepciuni (de veacuri) a fost : în momentul decembrie 89, când au fost deschise, s-a constatat că, exceptînd patru-cinci "cazuri", sertarele erau... goale.

În primul dialog angajat cu o publicație (culturală) din România - prin aprilie-mai 1990 - numărăm pe degete și ziceam mereu : «Sunt cinci ! Sunt cinci !», dar, ca în gluma cu evangheliștii, îmi ieșeau numai patru : Noica, Steinhardt, Ion.D. Sirbu și Mihadaș.

Un an mai târziu, când a apărut **Luntrea lui Caron** de Blaga, am zis, victorios (și de parcă aș fi știut că mai era și Blaga - dar uitasem eu - nu știusem nimic, deci nimic nu uitasem :

«El este al cincilea !» - și m-a podidit plînsul - de rușine pentru tagma-breasla scriitoricească românească.

Din nefericire patru muriseră înainte de a fi apucat minunea deschiderii sertarelor, iar al cincilea (Mihadaș) s-a prăpădit de curînd - fie-le țărâna ușoară la toți cinci.

Cum se întîmplă de obicei : dacă în mâinile slugii leneșe românești talantul, bine îngropat, încât nici azi nu mai este de găsit, nu a "rodit" (măcar după "numărul lui Noica": douăzeci și cinci de sertare ne-goale !), ce discuții, ce dezbateri!, ce teoretizări! - dar ce concluzii! - în presa literară post-decembristă. Cu cât comentatorul fusese mai steril, mai prudent - mai absent, "sub dictatură" (din punctul de vedere al literaturii de sertar), cu atât mai avîntate, mai umflate, mai categorice - și, fatal : mai ridicole - îi erau opiniile.

Nu strică să repet : în România, de la Caragiale încoace, nimic nu s-a schimbat privitor la mentalitatea Românului în relațiile sale cu presa, deci repetăm după Nenea Iancu adevărul deloc vesel că, la noi, jurnaliști ignari îi informează pe cititorii ignoranți despre "probleme" de care luminătorii poporului habar nu au avut, nu au și nici nu doresc să aibă în viitor.

Așa se face că, dacă despre *disidență* nu s-a vorbit în presa literară (ea fiind funia din Casa Scriitorilor) iar despre *samizdat* în foarte treacăt (fiind, nu-i așa, un termen rusesc, când noi sîntem Români Verzi !), despre

literatura de sertar dezbaterile nu au conținut - începând de pe la sfârșitul anului 1990. Terenul se pretează de minune la prezența absențelor, iar probele... - dar este suficient să afirmi că le deții - cine te poate controla ? Și, cum se întâmplă în România, cei mai locvaci sunt exact cei ce nu sunt în cestiune. Există o lege nescrisă printre universitarii-scriitori din România, cu precădere clujeni : dacă nu cunoști tema propusă dezbaterii, nu contează : vorbește despre... orice - ai să observi că, vorbind, începi să afli ce-i cu tema în chestiune (ca și textul care se scrie pe sine) !

Este adevărat : nu există o definiție a termenului *literatură de sertar*, deci oricine se poate băga în vorbă, în treabă, în... sufletul altuia, cu "idei" care de care mai falsă și mai aiurită - iată : în *Timpul* (1994) din Iași s-a publicat o dezbateră despre *literatura de sertar*. Cu care prilej s-au rostit o sumă de prostioare (cum să nu fie așa, când participanții, ca scriitori români, abhorseseră disidența, vomaseră samizdatul - de unde să aibă măcar o idee aproximativă de rezultatul practicării celor două : *literatura de sertar* ?). Însă cele mai... grase, mai lăbărtoase, mai prăpăstioase aparțin lui Z. Ornea (pe care-l prețuiam pentru excelența **Viața lui Stere**). Cercetătorul literar cu același nume a dovedit că nu a fost o prezență în... "câmpul literar" - cum i se spunea pe vremea tinereții sale utemiste și nu stăpânește elementele cu care se operează în cercetarea literară. Este adevărat, Ornea fiind și dilemist, și fundationist (s-a înțeles : este vorba de foaia diversionistă *Dilema* lui Pleșu, precum și de Fundația lui Cîndea, devenită, sub Iliescu : a lui Buzura), confuzia semănată cu program - scris la Cotroceni - a avut efecte perverse : cine seamănă dileme nu poate pretinde să culeagă boabe de rouă.

N-aș spune : "pe urmele lui Z. Ornea", dar pot spune : "în același spirit de confuzie agresivă" (marca indeniabilă a aculturalizatului) au fost textele publicate preponderent în *Apostrof*, semnate de persoane altfel inteligente, cultivate (dar dacă nu aflaseră, până la vârsta lor ce-i cu disidența, cu samizdatul, cum să pătrundă adâncimile sertarului - inexistent - la scriitorul român?). Unul dintre ele, semnat de Ștefan Borbely (**Sine ira...**) rămâne - deși concurența continuă a fi aspră - reprezentativ pentru gândirea apostrofică: confuzii din ignoranță, confuzii programatice, insinuări nejustificate, "legături" abuzive - care ar trebui să ducă acolo unde a programat (a)ducerea programatoarea-șefă: a) decembrie 89 nu a însemnat nimic definitiv pe plan valoric (deși în primăvara lui 91 revista susținea contrariul, însă clujenii trec peste contradicțiune) ; legată de prima : b) recuperarea, reabilitarea, reîntronizarea "nedreptățiților" de tipul Petru Dumitriu (cel cu "primul volum și jumătate din al doilea"); apărarea văduvei și a orfanului-de-clasă, oprirea, cu prețul vieții a "asaltului armatei de blindate a exilului" (aici Marta Petreu îl ținea în brațe și-l legăna pe copilașul cel Breban, aflat la o vârstă prea fragedă pentru a se putea apăra singur - de sine în primul rând); c) pentru a ridiculiza, a minoră, a anihila o realitate, nici un mijloc (imoral) nu este ignorat, în final conținând teza *Apostrof* - aceasta : s-a făcut cultură de mare calitate înainte de 89, iar pe noi, clujenii universitari ne perturbă avalanșa de nonliteratură - ca mărturiile - pe noi ne interesează numai cultura - în nici un caz politica ! (parcă am mai auzit asta dinspre Eugen Simion, Sorescu, V. Cristea). Revin : scriind pentru *Apostrof*, inteligentul, finul Borbely și-a pierdut fulgerător inteligența (și bunul simț). Ca și cum nu ar fi debitat debilitați suficiente în *Apostrof*, le-a rezumat, publicându-le și în *Familia*, doar și acolo există apărători ai culturii ! I-a dat replica, în *Contrapunct*, Laszlo Alexandru - magistral, mă tem însă că nu a fost înțeleasă argumentația sa de către acele persoane ce nu vor ca realitatea să fie... reală ; care vor ca realitatea să fie cea "dinainte", când tot literatul clujan făcea cultură (înaltă) - fără politică - joasă !

Până acum am veștejit păreri altora despre *literatură de sertar*, însă nu le-am prezentat pe ale mele. Îmi închipuisem că măcar doi cititori și-au aruncat ochii peste intervențiile anterioare. Să repet :

Cred că în categoria *literatură de sertar* nu intră tot ce a adunat autorul, nepublicat din diferite motive - chiar texte respinse de cenzură cu explicația meree : «Nu e momentul». Sertar nu are aceeași accepție ca în limbile (și realitățile moral-politice) occidentale, unde înseamnă, ca în timpuri normale :

locul (fie el și simbolic) în care se adună manuscrise, dactilograme (chiar șpalturi), încă netipărite.

Tocmai, pentru că noi, cei din Estul Europei am trăit cincizeci de ani (iar Rușii șaptezeci) de anormalitate, sertarul adăpostește acele manuscrise care, în cazul unei percheziții a Securității, ar provoca arestarea scriitorului și confiscarea scrisului.

Nu toți comentatorii sunt de acord cu această definiție - îi ignorăm pe oportuniști ca Păunescu, Sorescu (și altele), ce au pretins că... și ei fuseseră interziși de cenzura comunistă. Mă gândesc însă la Monica Lovinescu (și la dialogul angajat cu M.C. Spiridon, publicat în *Convorbiri literare* din nov. 1996) : Domnia Sa, dintr-o generozitate nu totdeauna slujind adevărul, răspunzând la întrebarea în legătură cu sertarul la scriitorul român, amintește de Steinhardt, de Ion D. Sîrbu...- dar nu și de Blaga ; nu și de Mihadaș. În schimb, în virtutea unei vechi slăbiciuni ce a provocat în vara anului 1989 grave dezinformări (ca cele în legătură cu “domiciliul obligatoriu”, cu “paza severă” la care ar fi fost supusă Ana Blandiana, în casa din satul Comana, din vecinătatea vilei de serviciu ocupată de tovarășul Gogu Rădulescu)- toate fiind invenții, totul: abuz de încredere din partea mamei Arpagicului pe seama și a noastră, angajați atunci în protejarea celor ce protestau cu adevărat - îi face, abuziv, loc și la “sertare” protejatei sale- iată ce scrie Monica Lovinescu:

“Cea mai mare parte a literaturii concentraționare apărută în România a fost scrisă după Decembrie 89. Sunt însă **mari excepții** (subl. mea, P.G.). Steinhardt în primul rând, dar și uimitorul roman al lui Ion D. Sîrbu, **Adio Europa**. Sau, parțial, deoarece n-a fost încheiat decât după data despicătoare de istorie, **Sertarul cu aplauze** al Anei Blandiana”.

Rânduri ce provoacă mirare, consternare - fiindcă ies de sub condeul instituției Monica Lovinescu :

Cu alte cuvinte : scriitorul Mihadaș - fiindcă ne rezumăm la scriitori - care făcuse multă pușcărie, apoi, “liber” fusese în permanență hăituit, însă a scris, iar Decembrie 89 l-a prins cu... sertarul plin - nu este pomenit (în lista și așa nepermis de scurtă a celor cu sertare), iar Ana Blandiana, cea care nu s-a manifestat în nici un fel împotriva terorii comuniste, n-a sonorizat nici un mieunat când se dărâmau bisericile (povestea cu Arpagicul fiind o “nefericită întâmplare”, de unde a ieșit o eroină-fără-voie și nu act deliberat de “rezistență prin cultură”); care mințea că se află în domiciliu obligatoriu și negocia (prin Sami Damian și Monica Lovinescu) cooptarea în PEN Clubul francez, dar punea condiții - ea, persecutată !, anume : să nu apară numele lui Goma în comunicatul de cooptare - cum altfel, dacă frecventa masa și casa unui Gogu Rădulescu (dealtfel în bună companie ardelenească : Buzura, Zăciu, Păler, Manolescu, Dimisianu...). Fiind ea fată bună (nu eu i-am spus așa, ci Monica Lovinescu), de ce să nu i se facă și ei un locșor la rubrica “sertare”, ba chiar cu mențiunea vizibilă : “mari excepții”- («Că n-o fi foc...»- re-citat din Monica Lovinescu) ?

Ciudată (ca să nu spun : inadmisibilă) este folosirea derogării : această mare-excepție... “parțială” (deoarece n-a fost încheiat decât după data despicătoare de istorie), aplicată unui... tot - și eu care credeam că este vorba de o atitudine morală, nu de o bucată de brânză. Îmi amintesc cât de indignată - pe bună dreptate - fusese Monica Lovinescu de legendară afirmație, din *Contemporanul* a Martei Petreu (că îi plăcuse **Cronică de familie** de Petru Dumitriu - «dar numai primul volum și jumătate din al doilea») - însă pe Ana Blandiana o introduce prin fraudă (și cu coroniță) acolo unde nu are ce căuta - nu e un pleonasm : ceea ce fusese scris din romanul intitulat inițial : **Arta fugii** nu avea nimic... anticomunist (să i-l găsească Gogu Rădulescu în sertar și să înfunde pușcăriile ?) - abia după decembrie 89, potrivit unui rău obicei, acela de a-și fabrica un trecut, autoarea l-a aranjat din condei.

Chiar așa : nu este ea, Blandiana o poetă suficient de talentată ? Și de arătată? Și de, vorba Ardeleanului, cotată? De ce o fi vrînd-o Monica Lovinescu și subversivă (bine, “Parțial, deoarece...” cu asta intrăm în plin Caragiale - însă “parțialul” acela intră la “mari excepții”, iar noi nu mai știm unde am fost conduși : la Urmuz?); și opozantă a comunismului? Cu girul

moral (?) al Monicăi Lovinescu, este normal ca Ana Blandiana să se creadă și o Ipătească, nu? Campioană absolută a profitului - la fete, pentru că la băieți a condus detașat Sorescu (câte burse, câte premii, câte călătorii în putredul Occident, dimpreună cu soțul, în "epoca dictaturii"?) - de ce n-ar profita și de binecuvântările Monicăi Lovinescu - care, de vreo opt ani și-a făcut o profesie din a acoperi cu prestigiul D-sale indivizi dintre cei mai dubioși ca pictorul Nicodim, ca inevitabilul Hăulică, doar plicticoși ca Paler, Moralistul de la Lisa, CC-istul pe cale de a redeveni ceea ce a fost o viață întreagă : un activist de partid mărginit, ros de luptă de clasă. Ce mai contează o recomandare de complezență (pentru Blandiana, să figureze și ea "la sertar, că n-o fi foc !" - dar la "excepții", căci ea este o doamnă !) - când, de ani de zile, susții prin toate mijloacele morala editorială a lui Liiceanu ?!

Nu m-aș fi întins la Blandiana, la Liiceanu, la Paler, la Hăulică dacă Monica Lovinescu nu ar fi afirmat în același dialog, cu două fraze înainte :

"Numele pe care le citați (Paul Goma și Virgil Ierunca - n.m. P.G.) n-au nimic de a face cu «literatura de sertar». Primul a riscat trimețindu-și manuscrisele în străinătate și a fost silit, până la urmă, să ia calea exilului..."

Întristat să o contrazic : știu foarte bine cât de foarte-bine cunoaște Monica Lovinescu perioada aceea. Nu am de gând să capăt (prin fraudă, ca Blandiana) galoane de sertarist, însă adevărul este :

1. Ba am avut de a face cu "literatura de sertar" - dacă acceptăm că intră în această categorie manuscrisele care, găsite la o percheziție...- etc, etc.;

2. Să zicem că **Ostinato, Ușa...** În cerc au cunoscut câte o scurtă perioadă de "legalitate" : atâta timp cât se găseau la edituri, încă...ne-definitiv respinse - or, prima, după 1969, a doua după 1970 și a treia cu jumătate de an mai târziu au intrat... în neagra ilegalitate și în (acceptia de) sertar ;

3. Sertar din care Securitatea, nu numai că sustrăgea, în lipsa mea de-acasă, câte exemplare... lăsam (de sacrificiu), dar în 1977, la arestare, a confiscat totalitatea manuscriselor - din care nu mi-au mai fost restituite dactilograma romanului aproape terminat **Șapte fără unu** și ceva mai mult de jumătate dintr-un eseu.

Din câte știu - și din câte știa foarte bine Monica Lovinescu, până acum trei ani, când în conflictul cu Liiceanu a luat partea distrugătorului de cărți : mare, mic, important, neimportant - am fost, totuși, singurul scriitor din perioada ceaușistă care era, simultan, ca să zic așa : prezent pe solul României și interzis ca scriitor - perioadă ce a durat 7 (șapte) ani - de la "scandalul" provocat de Ivăsiuc în jurul **Ușii...** (aprilie-mai 1970) până la plecarea din România (nov. 1977).

Faptul că relațiile noastre s-au alterat după conflictul cu Liiceanu - provocat de distrugerea cărții **Culoarea curcubeului** - nu o îndreptățește în nici un fel pe Monica Lovinescu să altereze și adevărurile. Or, numai în acest dialog formulează două :

1. cel în legătură cu "sertaritatea" Anei Blandiana ;

2. cel amintit adineauri : contestându-mi... sertarul.

Cam multe pentru doar două pagini de revistă - și, vorba Francezului : "pentru treizeci de ani de prietenie". Oricum : ce ia de la mine nu poate dăruii Blandienei - nu are cum.

Mă întreb: scriitori valoroși, dar care nu au suferit persecuții (nouă luni de interdicții în comparație cu deceniile lui Negoitescu, Balotă, Marino, Caraion, Paleologu, Ovidiu Cotruș, Ion. D. Sîrbu - să continuu?), ba s-au bucurat de (prea) multe călătorii în Occident sub Ceaușescu - să obțină, prin fraudă și "certificat de revoluționar" semnat de cine: de Monica Lovinescu!;

O persoană-personalitate ca Monica Lovinescu veghețoare a estetice - să ajungă, în ultimii șapte ani, să apere cu vehemență și neluciditate exact laturile vădit, violent imorale ale unor, altfel simpatici (și valoroși) intelectuali - Liiceanu, Blandiana, Hăulică, Bernea ?

În rest - totul e bine : la urma urmei, ce noroc am avut eu, în marele nenoroc : disident n-am fost - am trecut însă prin momente în care m-am comportat ca un disident (fără a-mi face o profesie din asta, ca atâția ruși...); samizdat n-am practicat : cui să dau la citit (atât, nu și la dactilografiat și

răspândit) copii după textele mele : de cum am fost total interzis, în 1970, doar Mazilescu și Raicu le mai acceptau, ceilalți colegi și prieteni (Dana Dumitriu, Sorin Titel, Valeriu Cristea, Dimisianu, Sami Damian - fulgerător n-au mai avut timp...; iar sertarul... Ca un naiv ce eram, bănuiam că toți scriitorii au tot atâtea - cantitativ - manuscrise... pe neplacul cenzurii (ba chiar mai multe, eu fiind mereu, mereu în vizorul Securității, ei fiind cumiți...).

S-ar părea că eu (singur) nu m-am descurcat prea rău. Cu acest text - închei a 42-a carte. Adevărat : nu-mi sunt publicate cărțile în România - ei și? Tot au să fie publicate într-o bună zi, când n-are să fie cu totul prea târziu.

martor

S-a înțeles : când vorbesc de români, mă gândesc numai la scriitori, nu și la eventualii cititori.

Or scriitorului român din această a doua jumătate a secolului i-a lipsit o însușire esențială - care deosebește pe un scriitor de un autor de cărți : *calitatea de martor*.

Ca în toate celelalte... lipsuri, rolul determinant îl joacă frica. De frică - frică nici măcar animalică, ci una mărunțică, meschină, șmecheroasă - și chiar bășcălioasă (în concluzie : căcăcioasă), scriitorul român nu s-a "dedat" la *disidență* (singura formă posibilă de rezistență), nici la *samizdat* (singurul mijloc de a salva cu adevărat cultura atât de dragă) - iar rezultatul s-a văzut în decembrie 89 : *sertarele erau goale*.

Dacă mai adăugăm inapetitul condeierului român pentru calitatea de martor, lărgim sfera cronologică : constatăm că motivul neangajării carpatnicilor: frica, dacă a fost credibil într-o perioadă de teroare, este mai puțin, chiar deloc, aplicat la vremurile dinainte de năvala comuniștilor. Este suficient să ne întrebăm (pentru a câta oară ?): cum de religiosul, pardon : ortodoxul - căci așa ne-a învățat Nae Ionescu : "Românul se naște gata-ortodox !" (și cu-un pai în cur, mormăia Marin Cocioran) - ori să fi delirat Țuțea ?- continuu : cum atât-de-religiosul popor român ("și cel mai devreme creștinat") nu a dat nici un sfânt - cu alt cuvânt : *martir* (cu un altul : *martor*)? Îl avem numai pe Sisoe, ficție topârceană - în realitate ne-am cumpărat moaște de la bulgari, de la greci, de la sârbi, de la ruși. Parafrazăndu-l pe N. Manolescu : "Noi n-am avut sfinți - dar nici n-am avut nevoie de așa ceva". Păi, ce ?!

Firește : acum, că li s-a dat voie de la Brucan la "credință", toți târătorii și toate târăturile care pe timpul comunismului nici copii nu și-i botezau (să se afle la cadre?), și-au descoperit vocație de cruciați (și încă ortodocși - mai mare blânzul!): așa cum nu scosese rău măcar un oftat când Anticristul comunist dărâma bisericile, îi interzicea, îi închidea, îi suprima pe uniți, când persecuta pe preoți, călugări, pe sectanți, în general pe "mistici" - acum își arată mușchii, colții (și albaștrii epoleți ! - nu se poate fără ei, într-o branșă atât de importantă) ; acum iată-i pornind la luptă, pe urmele unor păstori de teapa lui Plămădeală, Anania, Teotist și alte boaite - împotriva "anticristului papistaș", a iehoviștilor, a homosexualilor (iar mâine împotriva tuturor celor care nu au -escu în coadă, semn indubitabil de daco-românism - vezi Ceaușescu, Păunescu, Popescu-Dumnezeu, Iliescu...).

Scriitorul la român a refuzat - de frică, iar la un scriitor asta se mai numește : lașitate - să mărturisească despre timpul său, despre semenii săi ce nu au darul cuvântului... Scriitorul la român - mai cu seamă sub Ceaușescu, fericit că nu este obligat să laude partidul, a bătut câmpii cu program, a refuzat cu îndârjire să se atingă de "politică" (așa numea el adevărul), a făcut orgie de formule prin care ascundea adevărul (exact ce dorea partidul de la el !), drept care se iscă întrebarea :

Trebuie să blamați doar cei care, în romanele lor, au mințit : Zaharia Stancu, Eugen Barbu, Titus Popovici, Deșliu, Dumitru Mircea, Galan, Petru Dumitriu, Lăncrănjan, Săraru, Paul Anghel (și alții pe care nu-i mai înșir), dar să nu fie atinși nici cu o floare M.H. Simionescu, Radu Petrescu, Al. George, Tudor Țopa (iar pe urmele lor Horasangian, Crăciun) - care *nu au spus adevărul* - deși îl cunoșteau ; deși rolul și rostul mănuiitorului cuvântului acesta este

: să mărturisească ?

La urma urmelor, avem ce merităm :

O biserică (ortodoxă) ce va să fie deasupra guvernului, deasupra armatei (și deasupra a mai ce ?), dar care nu s-a spovedit, nu a recunoscut creștineste colaboraționismul deșăntat cu regimul criminal - și ateu - și nu a făcut penitență (o propunere din sală : pentru grelele lor păcate, Plămădeală, Anania, Teoctist - și Popa Tatu - să fie numiți portari de noapte la orfelinat - măcar trei luni).

Ca basarabean, firește îl păstrez pe Ștefan cel Mare printre "icoane". Însă pentru că știu ceva istorie și cunosc câte ceva din morală creștină am fost surprins, revoltat de decizia (cui?: a lui Iliescu și a lui Plămădeală?- dar lipseau Sorin Dumitrescu, Pictorul-din-dulap și Popa Galeriu cel curatuleios!) de a-l sanctifica.

Sanctificarea presupune cercetarea, atât a vieții, cât mai ales a morții celui luat în discuție. Or ce fel de viață - morală, sfântă - a dus Ștefan ? Și mai ales : cum a murit : cumva decapitat de turci ?, bunăoară sfârtecat între cămile, de tătari - el, strigînd până în ultima clipă că nu se leapădă de Hristos?

Deci, de când cu Iliescu și cu Roman (Petre-i ca blenoragia : numai prima nu se vindecă), avem și noi, nu doar faliții noștri : mai-proști-decât-noi: Basarabenii (ce satisfacție să știm asta !- și nu ne este rușine...); ci și sfinții noștri, băștinoși, din producție garantat-locală !

Degeaba : dacă nu avem scriitori...

Paris, 28-31 decembrie 1996

*

Paris, 7 ianuarie 1997

BALUL MASCAT

Vladimir Tismăneanu : un dialog cu Mircea Mihăeș, Polirom, 1996

Păstrez cele mai plăcute amintiri despre Vladimir Tismăneanu. Îi urmărisem cu mare interes studiile de istorie a comunismului din România transmise la Europa liberă, citisem cu aceeași proaspătă curiozitate articolele tipărite. Ba, în anul de grație 1989 am fost amestecat în tentativa de editare în franceză a unei cărți semnate de dânsul. Editorul francez comunicându-mi dezinteresul, motivînd "perimarea conținutului" (încă o dată : eram în 1989 iar istoria o luase la galop), s-au... perimat și relațiile noastre, ca să spun așa; de atunci nu m-a mai căutat. S-ar prea putea ca dezinteresul editorial francez să nu fi fost singurul motiv : la un moment dat am făcut o glumă proastă :

«Voi, politologii preveďteți...trecutul !»

Sper și acum că nu umorul meu îndoielnic l-a determinat pe Vladimir Tismăneanu să înceteze a mă mai vizita la Paris ; s-ar dovedi că pusesem degetul pe o rană structurală : nici măcar ei, sovietologii, kremlinologii, românologii și alți astrologi - nu au simțit apropiindu-se cutremurul din 1989. El o recunoaște cu onestitate. Oricum, când cei ce și-au făcut o meserie (și ce meserie !) din perspectivă nu sunt în stare să-și onoreze profesia...

Acestea fiind spuse, am primit cu bucurie din Iași, printre alte cărți volumul **Balul mascat - un dialog cu Mircea Mihăeș** - editura Polirom, 1996. Am îmbinat plăcutul și utilul citind cu creionul în mână dialogul ce a avut loc la Washington de la 31 decembrie 1995 la 12 ianuarie 1996.

Pentru a nu exista neînțelegeri : tot ce nu voi pomeni la "semne de întrebare" sunt chestiuni, analize cu care am fost de acord :

- în general, istoria comuniștilor - pe care Vladimir Tismăneanu continuă să ne-o povestească plăcut și instructiv (e-he, ce timpuri, când ne-o

dădea prin Europa liberă...);

- teza - dealtfel la îndemâna oricărui muritor - dar nu și la a oricărui mare-român - potrivit căreia Constituția din 1923 nu a fost abolită de comuniști, ei desăvârșind distrugerea, ci în 1938 (deși eu cred că încă mai devreme: din momentul declanșării ostilităților dintre Carol al II-lea și legionari);

- întru totul de acord : activiștii și securiștii, milițienii, s-au convertit fulgerător în ultranaționaliști : Unitățile Militare MAI de la *Săptămîna* au fost detașate la *România Mare*, la *Românul*, chiar la *Cuvîntul* (unde, în altă parte, să meargă acești mari-patrioți, cei ce ne-au distrus patria ?);

- și eu cred că una din marile diversiuni securiste recente (dar cu urmări pe lung termen) este Cartea albă - din care aflăm, nu numai că și D.R. Popescu, Dan Hăulică au fost persecutați - ci *doar ei și tovarășii lor* (până și Adrian Marino, în volumul **Politică și cultură**, tot la Polirom editat, îi compătimește pe cei pomeniți);

- mecanismul delațiunii (turnătorul la român) și mai cu seamă : “cancerul societății : Securitatea”;

- sînt și eu de părere că ai noștri compatrioți sunt necrofili - manifestîndu-se din plin această înclinare atît în raport cu Coposu, cît și cu Ceaușescu;

- ca să închei, mi s-a părut onest și curajos modul în care Vladimir Tismăneanu a prezentat, nu atît “schimbarea la față” a unor buni prieteni de-ai săi : Pleșu, Buzura, Botez, ci, aș zice : adevărata față a lor.

Am a-i comunica lui Vladimir Tismăneanu, nu neapărat reproșuri - ci nemulțumiri. Nefiind istoric (m-a ferit Dumnezeu !, să ajung ca Zoe Petre ? ca Giurescu?), nici politolog (“cel care prevede trecutul” - am s-o mai spun, oricît de agasant aș fi), eu particip la ceea ce povestesc. Și, din întâmplare, am participat la evenimentele pe care mai apoi le-am povestit în cărțile mele.

Ungaria 1956 :

Mă așteptam la mult mai mult. Cu atît mai vîrtos, cu cît afirmă (pp. 99 și 100) că a citit documente, că există documente. Vor fi existînd, însă nu pentru căteia... Ca participant, prin simpatie, la Evenimentelor din Ungaria ; ca arestat “pentru Ungaria”; ca deținut făcînd parte din categoria “ungariști” iar de cum am ieșit la suprafață (în 1965) și am reluat scrisul : cronicar - am consemnat în toate cărțile mele evenimentele trăite. (În treacăt : sînt singurul nemaghiar din Franța distins cu medalia Revoluției Maghiare din 1956, deasemeni cu ordinul Imre Nagy - unii spun că aș fi singurul român, dar nu pentru asta mă iubesc eu...).

Fiindcă am “investit” și eu ceva, vreau să cunosc cît mai multe despre 1956, în România. Mai cu seamă despre teroarea de stat și de partid abătută asupra Centrului universitar București, unde eram student. Vladimir Tismăneanu vorbește despre Cluj, despre Iași - nu despre Timișoara (și-atunci a fost fruncea, mîndra Cimișoră! - de unde să știe asta timișoreanul Mircea Mihăeș? el predă literatura engleză și americană, nu istoria elementară a României); și nu *despre* București (de parcă s-ar fi înțeles cu Manolescu !). Decepții :

1. V. Tismăneanu, după ce nu vorbește despre momente importante ale mișcărilor studentești din 1956, are..., cum să-i zic?, mai bine citez :

- p. 102 : “Studentii cereau plecarea trupelor sovietice din România, încetarea obligativității limbii ruse în școli. După știința mea, niciuna dintre mișcările studentești n-a avut o platformă politică eminamente anticomunistă”.

Afirmatie grăbită, inexactă : în octombrie 1956, la Timișoara, în ședința de la Politehnică, s-a citit și s-a dezbătut (nu doar în prezența, dar și cu sprijinul conferențiarului de marxism, Haiducu, și el condamnat în lotul studenților), nu o “platformă”, ci o listă de doleanțe, cu neînsemnate deosebiri aceleași, la București - acestea :

- *plecarea imediată a rușilor din țară*, nu doar a trupelor sovietice, cum crede V. T., ci și a civililor ce invadaseră România, fiind prezenți peste tot, în calitate de consilieri, în fapt, de supraveghetori ;

- *desființarea Securității* ;

- *desființarea gospodăriilor colective* ;

- *suprimarea*, nu doar a limbii ruse, cum spune V. T., ci și a *marxismului*, în special, în general *întoarcerea la sistemul de învățământ european*, distrus de comuniști și rusocentrat, din 1948 ;

- *restabilirea proprietății private* (nu doar a pământului, pomenită la desființarea colhozurilor, ci și a locuințelor, a micilor întreprinderi meșteșugărești și industriale, a comerțului, a alimentației publice, etc.).

Dacă Vladimir Tismăneanu crede că aceste revendicări chiar de nu alcătuiesc “o platformă politică” (citește : nu erau anticomuniste) - mă dau bătut.

2. D-sa nu vorbește de “ajutorul internaționalist” dat de Securitatea lui Gheorghiu-Dej Securității în derivă (un eufemism) a lui Kadar - deci tot a sovieticilor - prin inconvertibilul Valter Roman. De mirare : un studiu masiv (2 volume a câte 600 și 750 pagini) **La vie en rouge** de Christian Duplan și Vincent Geret (Seuil, 1994) a apărut mult înaintea dialogului - acolo capitole întregi sunt dedicate activității desfășurată de Valter Roman în perioada Revoluției Maghiare :

a) ca agent al Kremlinului, i-a atras pe Imre Nagy și pe ai săi, refugiați în ambasada Iugoslaviei, în capcana “ospitalității românești” de la Snagov. Acolo au fost ținuti de la 22 noiembrie 56 până la 11 aprilie 57, când bărbații au fost duși cu forța în Ungaria, iar femeile și copiii, tot cu forța, la Călimănești : acolo, în iunie 1958, au aflat că Nagy, Gimes, Szilagyî și generalul Maletier fuseseră condamnați și executați...;

b) agentul Kremlinului Valter Roman - flancat de Ardeleanu (Adler), șeful cenzurii, de Goldberger, de Bene și de Mălnășan - a supervizat “ajutorarea” securității ungurești (AVH), ce-și pierduse o parte din cadre în timpul Revoluției (la asta se vor fi gândit securiștii carpatini, în decembrie 89, când guita de spaima dreptei pedepse : «Fără violență !» - avînd în Buzura un trudnic, dar ce fidel! megafon): atunci au fost detașați în Ungaria foarte mulți securiști - fie de origine maghiară, fie evrei cunoscînd și maghiara - taman ca Valter Roman ! Din mărturiile insurgenților budapeșteni supraviețuitori ai torturilor, cruzimea legendară a securiștilor unguri a fost pusă în umbră de cea a “românilor” conduși de actualul general-pensionar Costyal (nume conspirativ : Popescu...) ;

3. Vladimir Tismăneanu încearcă pe distanță de mai multe zile (ale cărții) să arate că Iliescu și-a falsificat biografia : că n-a fost disident, că nu s-a opus, că n-a făcut... De acord, însă nu definești doar prin negații. Aș fi vrut să aflu din sursă autorizată (și verificată) adevărul despre rolul jucat de Iliescu în timpul și mai ales după Revoluția Maghiară în Echipa Morții, cum o botezaseră victimele, alături de Petre Gheorghe, Trofin, Burtică, Dan Marțian (se pare că “subofițer” a fost Edgar Reichmann, jurnalist la *Le Monde*) : Iliescu a participat la organizarea sinistrelor ședințe de demascare și de exmatriculare a studenților nearestați ? Da sau ba ?

Vorbind numai de Cluj, ne dezvăluie conținutul unui raport în care Leonte Răutu critică Securitatea : “nu că i-a arestat pe studenți, ci că îi arestate înainte de înscenarea pseudo-educativă care trebuia să aibă loc în Aula Universității sau în cine știe ce amfiteatru”. Ce se înțelege : că “înscenarea pseudo-educativă” nu a avut loc - dacă Securitatea îi arestate, însă numai la Cluj pe studenții recalcitranti... Adevărat, V. Tismăneanu precizează : “Am citit raportul către Biroul Politic al echipei de urgență care s-a deplasat la Cluj în 1956” - din păcate, a lăsat baltă Ungaria, a trecut la alte cele : la Havel, la Kwasniewski, la Coposu, la regele Mihai ba chiar și la Brucan. Ceva mai încolo ne-a asigurat de “panica absolută a conducerii PMR-ului”. Atât.

Nu se poate ca Vladimir Tismăneanu să nu fi cunoscut “amănuntele” enumerate mai sus. Dacă îmi va răspunde că în șapte zile i-a fost imposibil să vorbească despre toate evenimentele, îi voi răspunde :

Au fost, în Europa de Est, după moartea lui Stalin, câteva momente importante - chiar dacă epicentrul lor se situa în afara hotarelor României :

- **Momentul 1956** - Revoluția Maghiară ;
- **Momentul 1968** - invazia Cehoslovaciei ;
- **Momentul 1977** - Charta cehilor și a slovacilor.

Iar interne :

- **Momentul 1956** ;
- **Momentul 1968** ;
- **Momentul 1971** - "Revoluția culturală";
- **Momentul august 1977** - Marea grevă a minerilor din Valea Jiului (nu am inclus Momentul ianuarie-mai 1977 în care am fost implicat);
- **Momentul 1969** : constituirea SLOMR - ce a devansat (numai cronologic, din păcate) Solidaritatea poloneză ;
- **Momentul 1987** - răscoala muncitorilor brașoveni.

Aceste **Momente** care marchează istoria poststalinistă a Estului european par a fi neluate în seamă de Vladimir Tismăneanu - mai vârtos când vine vorba de Momente din istoria României - sper să existe în volumele pe care nu le cunosc. Ca "preistoric" ce sânt, țin la *adevărul cronologic* - la *adevărul devenit istoric*.

Revin la Iliescu : să nu cunoască Vladimir Tismăneanu această realitate istorică : echipele de exmatriculatori ? Sau, ca și în cazul mișcărilor studentești din 56, evită să vorbească de Centrul București ? Să aibă, în legătură cu exmatriculările, o... reținere?, sau nu poate accepta adevărul : cele mai sinistre, mai ucigăse, mai grotești "spectacole" fuseseră puse în scenă la Universitatea din București, în decembrie 56, întreg anul 1957, o parte din 58, iar catedra de marxism, firesc, și-a continuat cu puteri sporite (cum se contaminează omul de limba de lemn !) activitatea ei de căpătâi : jumătate ideologie, jumătate poliție (și nu doar Radu Florian, pe atunci abia conferențiar) și-a arătat, asta, zi-i pe nume, devotamentul față de URSS...

Încă două cuvinte despre "Ungaria 56": în ultima jumătate a anului trecut (96) am primit vizita a doi cercetători ; temele alese le erau intersecție de Evenimentele din România din 56 (ca ecou al Revoluției Maghiare). Față de primul am fost acru : dacă îl interesau doar generalități despre 56, să citească lucrările despre... 56, nu ?

Mi-a răspuns că nu există așa ceva, în România, în românește.

Am protestat cu vigoare : după șapte ani de libertate de expresie, să nu existe un articol-două-cinci, o carte-două "despre Ungaria 56 ?"

Vizitatorul și-a cerut scuze că m-a deranjat "pentru generalități" și a vrut să plece. Mă aflu într-o situație inconfortabilă : nu aveam deloc de gând să-l offensez pe oaspete, în același timp nu puteam accepta inacceptabilul : cum așa, nu există nici o lucrare despre evenimentele din 56, scrisă de altcineva - decât de mine ?

După câteva săptămâni s-a anunțat un altul - acesta m-a avertizat prin telefon că-l interesează tot "generalitățile despre Ungaria" - știa de la precedentul că fusesem nu doar mirat, dar și binișor dezagreabil...

A venit, am stat de vorbă. Mi-a spus și el că nu există alte scrisuri despre Ungaria în afara cărților, interview-urilor și articolelor mele - dar acestea nu se găsesc...

N-am putut crede. Apoi mi-am adus aminte de broșura propagandistică **Totul despre Manolescu**, în care broșuriștii măsluiau în mod grosolan, neobrăzat istoria - pentru a-i face un portret "numai din lumini" lui N. Manolescu.

Iar acum iată cartea unui istoric, a unui politolog prețuit.

Pentru că și el locuiește de mulți ani în afara României a adus, totuși, vorba despre Ungaria ; însă din pricină că a călătorit frecvent în România și că în America stă de vorbă cu compatrioți - deci s-a reimpregnat de aerul tri-color - a fost împiedecat să vorbească până la sfârșitul frazei...

Manolescu

Vladimir Tismăneanu mă pomenește și pe mine, de câteva ori, măguli-tor, ba la pagina 96 de-a dreptul înduioșător, chiar dacă într-o incidentă :

"...amnezia ori uitarea la români (subl. în text) despre care a scris foarte frumos Paul Goma..."

Firește, natura omului despre care se scrie într-o carte (de bine !) îl împinge să se arate nemulțumit : «Numai atâta ?» De aici concluzia: chiar și eu am o natură umană. Da, da.

Natură continuînd a fi ce a fost, chiar față către față cu (p. 170) :

“Și o spun (mă apăra de Cartea albă - n. m. - P.G.), chiar dacă uneori am fost în dezacord cu Paul Goma, mă refer - și dau un singur exemplu - la exagerata lui înclinație de a-l ataca pe N. Manolescu”.

Sînt impresionat de fidelitatea în prietenie a lui Vladimir Tismăneanu. Am înțeles cât a suferit, constatînd că vechi și buni prieteni ai săi : Pleșu, Buzura, Botez au pornit pe alte cărări (bine-ar fi fost să fi fost patru, am fi zis că, după ce va dormi, prietenul are să fie ca înainte de beție... - din păcate există și altfel de beție : a puterii, nu doar înnebunitoare, corupătoare, ci și prostitoare). De aceea nu-i voi cere să-mi ia mie partea (obicei curent pe Dâmbovița), ci mă voi mira că un om obișnuit a căuta, în toate, cauzele (chiar și efectele, dacă mai rămîne timp), nu a făcut același lucru și în legătură cu “exagerata /mea/ înclinație de a-l ataca pe Manolescu”.

N-a avut timp - de acord. Numai că una este să nu ai, material, timp de... cîntărire (a unei situații) și alta să ignori acel cântar - în situația de față, să ții partea lui N. Manolescu (firesc : ți-e prieten), cu argumente nu totdeauna adevărate (nefiresc - chiar dacă ți-e prieten). Iată câteva exemple :

p. 76 : “...există străluciți analiști politici, există personalități de genul A. Cornea, H.-R. Patapievici, Alina Mungiu, ca să nu mai zic de Nicolae Manolescu din anii 1990-1991”.

Dacă Vladimir Tismăneanu s-a gândit la “personalități de genul...” , totul este în regulă (deși precizarea : “din anii 1990-1991” duce în altă parte); dacă a vrut să vorbească despre “străluciți analiști politici”, “din 90-91”, lucrurile capătă altă înfățișare - ca să fie mai limpede, încă un citat :

p. 138: “...personalități precum Corneliu Coposu, chiar Radu Cîmpeanu, sigur Nicolae Manolescu, care începuse să se manifeste ca o personalitate publică, deși într-o fază prepartidistă a evoluției sale post-decembriste...”

Ce am a-i reproșa lui Vladimir Tismăneanu : cumva prietenia “de nezdruncinat” cu Nicolae Manolescu? Da de unde! Cum aș putea să condamn un sentiment atât de rar, azi ? Credeam însă că numai Românul neinstruit are o specială percepție a timpului, pe care am comparat-o în mai multe rânduri cu a spațiului la vechii egipteni : așa cum Egipteanul nu realiza perspectiva (în spațiu), și “mergea” cu un umăr înainte, tot așa Românul nu are organ pentru perspectiva în timp. În capul lui, cronologia este ceva, dacă nu “aia de nu există”, atunci sigur : “aia de nu-i bună” ; greu realizează, de pildă, că din punctul de vedere al anului 1950 (când s-a născut el), există, totuși, un “timp” (an) și înainte : 1940 - ba chiar și 1930! De ce așa ? Probabil fiindcă, pentru el, trăitor într-un perpetuu prezent, trecutul, nemaiprezentînd interes, i se arată nediferențiat, neorganizat - necronologizat : «Ce importanță are», zice el, «dacă 1977 a fost înainte de 1968, ori după - tot acolo-i». Repet bănuiala : Vladimir Tismăneanu s-a lăsat contaminat și de percepția timpului la român - altfel nu ar fi gândit-crezut ce a spus în citatele de mai sus.

S-a petrecut altceva : nu este vorba de o “românească accepție a timpului”, ci de apărarea unui prieten, cu orice preț ; chiar cu prețul neadevărului. Fiindcă nu poți rosti, în legătură cu “străluciți analiști politici” numele lui “N. Manolescu din anii 1990-1991”. Iată de ce :

Toată lumea știe (un fel de a vorbi : în România toată lumea uită, sau, în numele prieteniei, închide ochii...) : Nicolae Manolescu, într-adevăr, o personalitate culturală până la **Momentul decembrie 89**, nu a fost deloc “pe fază”, cum se zice - laudabilă atitudine, dacă-i avem în vedere pe oportuniștii deveniți de la un minut la altul, din securiști revoluționari (cu certificat !) - blamabil pentru cineva considerat ca director de conștiință.

Am mai scris-o : Nicolae Manolescu, fost student la București în 1956, îi informează pe broșuriștii **Totului despre Manolescu** că în 1956 au avut loc mișcări de solidaritate cu Ungurii - dar numai la Timișoara! Pentru că Românii sunt amnezici, nu mai știu că mișcări studentești fuseseră și la București - în care caz vine întrebarea: ce făcea, în toamna lui 56 studentul bucureștean Nicolae Manolescu, de explică, azi, că *numai* la Timișoara se întâmpla ceva ; la care întrebarea n-ar putea răspunde - ce : adevărul ? Dar adevărul este : în timpul Revoluției Maghiare, studentul Nicolae Manolescu

s-a retras în codri și în munți... - la Râmnicul Vâlcea, la bunici.

De ce nu spune adevărul ? Nu e nici o crimă să cauți adăpost la bunici (dacă ai). El însă, ca și Blandiana, mai vrea - după legea a nouă - și certificat (autodecernat) de rezistent ! Pentru că el a deschis gura în legătură cu acele întâmplări, îi spun :

Vrea să fie director de conștiință, însă a ratat toate - absolut toate Momentele favorabile afirmării (și, desigur, tragerii consecințelor) :

- a pierdut **Momentul 56** ;
- a pierdut **Momentul 68** (și despre acesta le-a dat broșurezilor informații mincinoase) ;

- a pierdut **Momentul 77** ;
- a pierdut **Momentul 87** (la care voi reveni);
- și a pierdut **Momentul 89** - însă, dacă nu a participat la niciun război, s-a înfipt la plăcinte (nu mă consolează faptul că nu e singurul). Nicolae Manolescu a primit revoluția cu uimire, curiozitate intelectuală - dar cu mefidență ; chiar cu dezaprobare. Această atitudine a lui este probată negru pe alb:

În *România literară* nr. 2 din 11 ianuarie 1990, Nicolae Manolescu este prezent cu două "contribuții" greu de acceptat de un sentimental ca Vladimir Tismăneanu :

1. pe pagina 3, sub genericul : "Puncte de vedere : Cum ar trebui să arate *România literară* acum ?," dezbăt Nicolae Manolescu ("Intrarea în normalitate") și Octavian Paler care-i dă răspunsul-întrebare : "Care normalitate ?" Iată câteva mostre din gândirea lui N. Manolescu la începutul lui ianuarie 90:

- "normalitate înseamnă revenirea la obiectivele literare (și în general culturale) ale revistei - oglindă a aparițiilor editoriale, a publicațiilor...";

- "noi ne ocupăm cu literatura, cu arta și cultura, iar acestea trăiesc doar într-un regim de stabilitate. Anormalitatea le sufocă, le ucide puțin câte puțin. Formele de protest ale artei diferă de simplele strigăte de protest...";

- "Noi trebuie să ne ocupăm de cărți și de idei, nu de realitatea imediată, oricât ar fi ea de vie în aceste săptămâni ;

- "Interviurile nu sunt neapărat mai substanțiale decât eseurile" ;

Deși la fiecare citat am fost tentat de a sublinia câte ceva - las pe seama lui Vladimir Tismăneanu.

Așadar, aceasta era o contribuție... publicistică a lui N. Manolescu. În același număr al revistei, la *Cronica literară*, o alta : "Marile familii" se întitulează întreaga pagină din acest număr (va mai fi una în următorul) despre... Petru Dumitriu.

Am mai scris despre șocul pricinuit de această "înnoire" a lui N. Manolescu (după *cronica* la Petru Dumitriu va publica alta despre... V. Em. Galan). O mare tristețe m-a cuprins - pe atunci eram prieteni : să-l vezi, în pagina 3, alături (în fapt : față-n față) cu O. Paler, acest fost (și etern) activist de partid, corespondent Agerpres (sic) la Roma - de unde a fost expulzat -, trimis special la procesul "teroriștilor" care atacaseră ambasada RSR de la Berna, C.C.-ist și călător asiduu în Occident, acum pe linia adoptată de vreo zece ani : cea a bunului simț. Iar Manolescu al nostru bâlbâindu-se, spunând prostioare, frângându-și mâinile - dacă nu știa lecția !

Acestea se petreceau tot în 1990, dragă Vladimir Tismăneanu. Ai să zici: «În ianuarie, încă nu se trezise bine - dar după ianuarie...»

Înainte de a trece la alt reper cronologic, îți voi atrage atenția ; citatul de la p. 138 : (N. M.) "începuse să se manifeste ca o personalitate publică, deși într-o fază prepartidistă a evoluției sale postdecembristă" - este extras din... pasajul dedicat alegerilor din mai 1990.

Chiar ești convins că N. Manolescu, în luna mai 1990, era cel pe care ni-l zugrăvești (atât de contorsionat, recunoaște) ? Dovada că nu : interviu-ul luat lui Iliescu imediat după mineriada din 13-15 iunie 1990, publicat în *România literară* din 6 iulie.

Față cu acest alt seism (mineriada), N. Manolescu a rămas ca și în fața evenimentelor din decembrie 89 : împietrit, paralizat, incapabil de a vedea ce se petrece : capul lui nu a înțeles nimic, inima lui nu a simțit nimic.

În cazul în care ai de gând să-mi atragi atenția, cum a făcut-o chiar el,

N. Manolescu : «Dar n-ai văzut ce întrebări incomode i-am pus ?», risc să mă repet, să-ți spun ce i-am spus : «Dar n-ai văzut cum *nu* ți-a răspuns ?»

Încă un citat din **Balul mascat** :

- p. 26 : "...s-a spus mereu : «Noi n-am avut un Havel !» Ținând cont de felul în care s-a comportat, în general, elita politică și culturală românească în raport cu personalitățile cele mai respectate care au fost, mai mult sau mai puțin criticate, sau atunci când nu au fost criticate (aici cazul lui N. Manolescu e mai mult decât șocant) răspunsul meu e: chiar dacă am fi avut un Havel el n-ar fi avut o altă soartă decât în Republica Cehă. Pentru că în realitate, nu există un Havel care sosește pe tavă. Havelii sunt creați !”

În doar câteva rânduri Vladimir Tismăneanu a introdus mai multe neadevăruri. Chiar de nu-l compară direct cu Havel, îl pune pe N. Manolescu într-un context comparativ - de mirare la un analist politic. Cu atât mai vartos cu cât și el a spus un adevăr - care n-a folosit la nimic românilor : “Nu există un Havel care sosește pe tavă, Havelii sunt creați !”

De acord, dar ce va fi avînd Manolescu în comun cu Havel ? Nimic :

1. Havel nu a făcut parte din pătura activiștilor de partid din domeniul literaturii - N. Manolescu da : a scris, împreună cu D. Micu, un volum prolet-cultist, apărut în 1965 : **Literatura română de azi. 1944-1964** ;

2. Havel s-a implicat total în ceea ce s-a numit disidență și, normal, a trimis în Occident scrierile sale nepublicate - N. Manolescu s-a mulțumit să fie prieten (drept : fidel) cu disidenții Tudoran, Botez, însă nici vorbă să “trimită” - deși promisese (îmi promisese mie, pentru colecția de la Hachette, Est-Ouest o Istorie a literaturii române), ba în acest timp scria cronici de rușine despre D. Popescu-Dumnezeu, Vasile Nicolescu și alți sărari ;

3. Havel și-a asumat propriile fapte : a făcut închisoare pentru convingerile lui - N. Manolescu se laudă cu închisoarea părinților, el convingeri n-a avut - decât literare. Dacă Vladimir Tismăneanu îmi va atrage atenția că nu am dreptul să reproșez cuiva că nu a făcut închisoare, îi voi răspunde :

«Nu am dreptul, dar mi-l iau singur - le reproșez lui Manolescu, lui Liiceanu, lui Pleșu, Ilenei Mălăncioiu, Anei Blandiana, Gabrielei Adameșteanu (nu și lui Paler) că nu au fost scriitori așa cum ne-a cerut acest secol blestemat și, în loc să apere cultura cum, de pildă, și-au apărat-o Rușii (prin noua formă de opoziție : disidența, și consecința ei : samizdatul), ei, din frică, din lașitate, din lipsa simțului datoriei (deci : din nescriitoricism) s-au mulțumit să ”reziste”, așteptînd Coborîrea Duhului Sfânt iar în pauze ascultînd Europa liberă - dar numai acele emisiuni în care erau vorbiți de bine ei ! Culmea : Duhul a chiar coborît, prin sacrificiul vieții unor tineri și nescriitori - iar genialii noștri directori de conștiință au venit la plăcinte, la jefuit morții. Nu există nici o deosebire între profitorii economici și ei, cei culturali. Poate spune Vladimir Tismăneanu în virtutea căror fapte de arme, de acțiuni de rezistență anticomunistă a ajuns N. Manolescu (bun critic literar - însă nu despre asta este vorba), în fruntea intelighenției (sic) liberale (resic)? Dar Gabriela Adameșteanu, cea unsă cu toate unsorile, trecută prin toate compromisurile posibile (și nevăzute), veșnic paralizată de frică - până la 22 decembrie fix - apoi, cu ce curaj a manevrat cucerirea șefiei 22-ului (nu mai prejos de Manolescu, la *România literară*) devenită ”formatoare de opinie publică”? Ce să mai vorbim de Blandiana, autor subversiv fără voie (cu Arpagicul intrăm noi în istoria rezistenței anticomuniste, oameni buni?) - iar de Liiceanu, chiar că nu mai am ce spune, decât ce-mi stă ca un pietroi pe inimă : până n-a fluierat Brucan recreația, nu i s-a auzit glăsciorul, nu i s-a aflat semnătura de protest, de solidarizare pe vreo petiție - dar cum a căpătat hârtie de la primărie, cum i-a ars un text (către lichele ! - să te-apece plânsul !). Înainte de decembrie 89, Ceaușescu nu a ordonat să mi se distrugă volumașul de debut **Camera de alături** - deși îi eram dușman, nu ? Pe față, nu? A trebuit să piară comunistul Ceaușescu, pentru ca prietenul meu, Liiceanu anticomunistul (confidențial, se înțelege, doar el nu era prost ca Tudoran, ca Andreescu nu : el era dăștept - ca Manolescu !), să trimită la topit cvasitotalitatea tirajului volumului de mărturii **Culoarea curcubeului** ; pentru ca anticomunistul din fiecare 29 februarie de preste an, Marin Sorescu (nu mi-a fost prieten, dar nici

dușman), să distrugă plumburile romanului **Gardă inversă** de la Scrisul românesc, atunci când a aflat că va fi numit ministru al culturii».

Să ne întoarcem - la Havel, cel care s-a făcut pe sine, prin faptele gândului său ? Sau la N. Manolescu ? Am arătat că nu sunt adevărate alegațiile potrivit cărora N. Manolescu ar fi fost "bun" (măcar de-al nostru) în 1990, 1991. Interviu cu Iliescu șade, stâlp, reproșul - însă Manolescu, nu înțelege să și-l asume, ducă în spinare, ca pe o cruce.

O clipă : nu am terminat de înșirat faptele-i pe anul 1990 :

În 21 iunie 1990 N. Manolescu semnează editorialul din *România literară*, revistă pe care o câștigase (ei, da), făcând agitație pe tema : Numai cultură - nu politică ! - astfel au votat pentru el "culturaliști" ca Pardău, Silvestru, Băran, Țoiu, împotriva lui Dimisianu, a lui Valeriu Cristea (ei, da !) - așadar, editorialul intitulat : **"IVAȘCU"** (de parcă ar fi scris: "MAIORESCU"). Citat:

- "La începutul lui octombrie 1971, G. Ivașcu a fost scos, din motive misterioase (s.m., P.G.), de la conducerea *Contemporanului* (...) și numit director al *României literare*".

Iată cum se falsifică adevărul : scriind : "scos" și "din motive misterioase", N. M. încearcă să-l rătăcească pe Românul și așa amnezi : "misterioasele motive" erau cunoscute de toată suflarea scriitoricească, gazetărească, cinematografească, etceterească : urmarea declarației lui Breban, de la Paris, în care acesta își manifesta dezacordul cu revoluția culturală a lui Ceaușescu - asta fiind una, a doua: Ivașcu nu fusese "scos" (îndepărtat, dat afară, pedepsit), cum ne zăpăcește N. Manolescu, ci... mutat la *România literară* în locul lui Breban - dar e limpede ! Trecem la citate omagiale :

- "Meritul principal al lui G. Ivașcu a fost acela de a fi făcut dintr-un săptămânal de cultură o formă de rezistență intelectuală. În 1955, când el prelua conducerea revistei..." (aici vorbește de *Contemporanul* - n. m. P.G.).

- "După 1971 el a făcut din *România literară* revista numărul unu a rezistenței noastre".

Domnule ! Să faci dintr-un împutit turnător de pușcărie directorul unei publicații rezistente (cu voie de la Secu) - asta performanță ! ; să faci dintr-un putrezitor de spirite, dintr-un lombric agent-descurajator (de a rezista cu adevărat) - un cruciat al rezistenței prin cultură...N. Manolescu nu se înșală : *România literară* a fost, într-adevăr, "revista numărul unu a rezistenței noastre" - atât că "rezistența" a fost atât de... sublimată, încât... Rezistență să fie aceea de a te bate numai cu marionete diversioniste : Eugen Barbu, V.C. Tudor, Dragoș, Ungheanu, Lăncrănjan, Ceachir, prefăcându-te că nu știi cine trage sforile ? Neîndrăznind a contesta - fie și cultural (pe Dulea !) - sistemul?

Pentru 15 noiembrie (1990) mi s-a cerut un mesaj - a fost publicat și de *România liberă* din 16 nov. Printre "înjurăturile" la adresa comunității românești: Ce aniversăm : unul din multele momente de lașitate, de nesolidaritate?

Replică fulgerătoare - din partea cui ? Din a marelui jurnalist politic Nicolae Manolescu (*România literară* din 22 nov; 90). Editorialul se intitulează nici mai mult nici mai puțin : **"15 noiembrie: o lecție de istorie"**.

Bine e să nu faci ce face popa Manolescu, ci să faci ce spune - ce spune?

- "La 15 noiembrie s-au împlinit trei ani de la marea demonstrație a populației brașovene. Toate formațiunile și personalitățile politice, Parlamentul, președintele însuși au evocat evenimentul. Sub egida nou înființatei Alianțe Civice au avut loc în Capitală și în alte orașe marșuri și manifestații de o amploare nemăintâlnită după decembrie trecut. Intrarea Alianței Civice în scena politică s-a făcut cu acest prilej și marchează, la rândul ei, o dată. Evenimentele din 1987 și comemorarea lor din 1990 ne oferă o lecție de istorie. După părerea noastră, 15 noiembrie 1987 reprezintă începutul revoluției anticeaușești și totodată anticomuniste din România. Dacă lăsăm la o parte reacțiile individuale de protest, toate mișcările anterioare celei de la Brașov au avut un caracter social și economic și au rămas în cadrul sistemului".

După avalanșa de prostioare și de prostioaie iată și "delimitarea":

"Nu împărtășim părerea exprimată de către Dl. Paul Goma (...) că n-a existat solidaritate cu Brașovul în 1987, cum n-a existat cu Valea Jiului în 1977. Dl. Goma privește dintr-un unghi exclusiv moral dialectica istorică. Dar

în istorie efectele nu se produc întotdeauna instantaneu. Decembrie 1989 a fost o urmare clară a lui noiembrie 1987”.

Nu mai continui, deși imprudentul N. Manolescu o face, umplînd întreaga coloană a editorialului cu “analizele” sale istorice. N-am subliniat, nu am atras atenția asupra cutărui pasaj, asupra cutărei cugetări adânci - îi las lui Vladimir Tismăneanu plăcerea de a-și ilustra cu exemple din gândire politică a lui Manolescu propriile afirmații - “strălucit analist politic”, de pildă.

Anul 1990 se încheie apoteotic pentru N. Manolescu : în două numere ale *României literare* publică - pe cinci pagini ! - **Scrisoare deschisă către Paul Goma** semnată de Voican Voiculescu-Sturdza. Pe N. Manolescu nu l-a interesat deloc faptul că acest Voican (ca și Iliescu intervievatul) avea mâinile pline de sânge (de la Târgu-Mureș, de la mineriadă, ce să mai spunem de executarea Ceaușeștilor - nu mă laud: eu am bănuț asta, încă din 25 decembrie 1989, când mă aflam pe platoul canalului 5, unde s-a difuzat celebra casetă). Să admitem : lui Manolescu, încă analfabet - în ciuda spuselor lui Vladimir Tismăneanu - îi fusese imposibil să pătrundă un adevăr elementar : “dosarul de securitate” al lui Voican - prezentat de însuși revoluționarul clytorindic (în același preț : supraministru al Securității! - lucru știut și de N. Manolescu, dar la ce i-a folosit știința ?) era un fals grosolan (dar nu suficient pentru subțirimea inteligenței politice a lui Manolescu). Cum se face însă că în *chapeau*-ul de prezentare (al “dosarului”) N. Manolescu scrie că publică materialul de față, pentru ca cititorii să înțeleagă cum lucra... securitatea ceașistă !? Acesta fiind “nivelul”... “strălucitului comentator politic” - în decembrie 1990 ! Mai amintesc - pentru întreg anul 1990 :

N. Manolescu, profitorul principal al “acoperirii” morale (și nu doar), acordate de Monica Lovinescu și de Virgil Ierunca, “pe timpul dictaturii”, de cum a devenit director al revistei, nu a avut timp (și spațiu în *România literară*) nici pentru **Unde scurte**, nici pentru **Fenomenul Pitești** - dar, cum am văzut, a scris alegru despre Petru Dumitriu, jubiliatoriu despre V. Em. Galan, “cu inimă” despre colaboraționiști notorii ca J. Popper - doar pentru că acesta comisesse o chestie de box în care “se bătea” cu Eugen Barbu... precum și despre Uscătescu, Paul Dimitriu, Paul Miron...

Iată-ne și în 1991 : în februarie strălucitul analist politic și verticalul N. Manolescu se hotărăște să-i facă să tacă pe cei ce-l “înjurau” că are timp de alde Miloș, Reichmann și alții de același acabit - dar nu de părinții lui spiritali. O idee de geniu : îi încredințează lui G. Pruteanu cronică la prima carte a Monicăi Lovinescu editată în România. Pruteanu scrie un text bășcălios, plin de spirite-de-glumă pe seama Ecaterinei Bălăcioiu, mama Monicăi, soția lui E. Lovinescu (moartă în închisoare, aruncată în groapa comună). Ca urmare a “înjurărilor” la cub dinspre Rodica Iulian, Oana Orlea și mine (ne făceam iluzii : nu din această pricină, ci pentru că urma să vină la Paris, la un Salon al Cărții, unde, fatal, avea să o întâlnească pe “recenzată”), Manolescu scrie rapid (doar e scriitor !), în martie, o cronică în două volete - ca pentru Petru Dumitriu ! - intitulată extrem de subtil-ironic : “Un cronicar foarte ascultat”. Asta vrînd să însemne : Monica Lovinescu este doar un cronicar - nu un critic literar ; iar “ascultat” trimite, firește, la Europa liberă, pe care cu toții o ascultam - Vladimir Tismăneanu să recunoască : rar un astfel de umor, la un strălucit analist politic... Încă un episod din 1991 :

- În *România literară* din 7 martie 1991, N. Manolescu semnează cronică literară la volumul **În cunoștință de cauză** de I. Negoitescu. Rar mi-a fost dat să citesc un text atât de prost, de prost gust, de nesimțit. Parcă n-ar fi scris de Manolescu. Se reține însă “ideea” :

“...nu mi se pare moral să uităm că, sub dictatură, a existat în România literatură foarte bună și foarte critică la adresa regimului, ceea ce a făcut până la un punct inutil samizdatul”.

Ei, bravos, națiune, halal să-ți fie! Și noi nu știam de ce scriitorul la român nu a practicat samizdatul !

Sărind peste timp, ajungem la 18-23 septembrie 1996, când, în 22 mi-a fost publicat textul **Către compatrioți** (prin care anunțam renunțarea la candidatură - sincer : așteptam să fie menționat în dialog **Programul** prezentat

de mine în 21 martie 1995 - chiar dacă este unul negativ...) bine încadrat de replicile semnate de Emil Constantinescu, Zoe Petre și Nicolae Manolescu. Trecînd și noi peste maniera originală și inadmisibilă de a face gazetărie a Gabrielei Adameșteanu, să ne oprim la N. Manolescu:

În replica sa contestă, pe puncte, acuzațiile mele. Pentru că răspunsurile sunt definitorii pentru "strălucitul analist politic", le consemnez și aici :

„1. În interviul luat președintelui Iliescu”, scrie Nicolae Manolescu “nu m-am adresat interlocutorului cu «Omul cu o mare», cum afirmă (nu acum pentru întâia oară) d-l Goma. **Preluam declarat o sugestie a d-lui C. Țoiu** (subl. mea, P.G.) .

În răspunsul la răspuns din 2 oct. 96 - nepublicat de 22 nici în ziua de azi - îi atrăgeam atenția lui N. Manolescu :

a. a deplasat atenția și dezbateră : eu îl acuzam că i-a luat un interview lui Iliescu, imediat după mineriada primă, când acela avea mâinile încă pline de sânge cald : doar prin faptul că dialoga cu el, îi acorda legitimitate ;

b. ba se adresase lui Iliescu, citîndu-l pe un “cunoscut” care-i zisese «Om cu o mare» ;

c. ba “cunoscutul” nu era indicat, în interview : nici un fel de Țoiu nu figura la originea gândirii lui Manolescu.

“2. Literatura română de azi nu e cătuși de puțin «un volum prolet-cultist»”, am citat iarăși din Nicolae Manolescu.

I-am răspuns : dacă nu e e proletcultist, de ce evită să vorbească de el, la bibliografie ? Și de ce nu-l reeditează ? Cititorii să judece cât de neprolet-cultist este.

“3. N-am comentat nici un roman al D-lui Săraru”, m-a pus la punct Nicolae Manolescu.

I-am răspuns : nu-l acuzasem de a fi comentat “un roman al D-lui Săraru”, ci cu totul altfel formulasem reproșul - astfel : “nemembria de partid (cu care se lăudase atîta N. Manolescu - ce să mai vorbesc de Monica Lovinescu : făcuse din asta principala calitate a candidatului - n. m. P.G.) nu-l împiedecase să scrie scandalos de elogios despre inexistentul literator dar vajnic activist : Dinu Săraru” - totodată am invitat cititorii să privească pagina din stînga, unde se afla textul meu.

“4. «Elogiile» pe care le-aș fi adus literaturii D-lui Popescu nu există decât în amintirea d-lui Goma : **cele două cronici** (ș.m. P.G.) pe care le-am consacrat romanelor acestuia încercau să fie exacte și erau foarte rezervate. În cronicile mele era vorba despre cărți și despre autori, fără altă discriminare decât cea estetică. **Funcția politică a d-lui Popescu din acel moment nu intra în discuție**” (subl. mea, P.G.).

Îi răspundeam : ca și în cazul lui Iliescu îi reproșam : dialogul legitimator cu indivizi ce făceau răul - în acel moment, ce să mai vorbim de ceea ce făcuseră - și care nu meritau să fie băgați în seamă de cel mai important critic literar : “Dl. Popescu” al său era călăul culturii - și al literelor - românești.

I-am mai spus : “indiferența estetică” promovată de el este, la urma urmelor, indiferență etică : faptul că Iliescu era plin de sânge - și de cenușa cărților Bibliotecii Universitare, a tablourilor, a stampelor din aripa Muzeului Național (incendiate din ordinul lui) nu-l împiedecase pe N. Manolescu să-i solicite interviu și să-l ia, chiar cu multă re-cunoștință, ca un oarecare gaze-tăraș, nu ca un director de opinie ; faptul că “Dl Popescu” era Dumnezeul culturii, autor al programului de revoluție chinezească, autor al nenumăra-telor și gravelor crime culturale - scriind despre el, indiferent cum, îl legitimezi, îi acorzi certificat de... existență.

Printre “mărunțișuri”, îi atrăgeam atenția că nu spune adevărul nici în privința numărului cronicilor închinăte (am găsit cuvîntul !) “D-lui Popescu” : el pretinsese : **două** ; eu, corectasem (informat de un manolescolog) **patru**. Două săptămâni mai târziu corespondentul mi-a comunicat : **cinci**. Iată-le :

1. **Gustul sâmburelui**, *România literară* nr 1/ 1975 p. 9

2. **Parabole lirice (Rază de cobalt)**, *R. l.* 20/ 79 p. 9

3. **Romanul omului politic ca intelectual (Pumnul și palma)**, *R.l.* 33/80

4. **Romanul puterii, romanul iubirii (Muzeul de ceară), R.I. 12/80 p.9**5. **Vitralii incolore, R.I. 10 / 86, p. 9**

L-am copleșit pe Vladimir Tismăneanu cu citate, referințe din/ despre Manolescu. Pentru că este istoric ; deci om al documentelor. Și pentru că mi s-a părut că, dintr-o nobilă, dar nejustificată pornire, aceea de a nu vedea într-un prieten decât numele, nu și fapta, a fost îndurerat, constatînd că îl atac mereu pe prietenul său Va fi convins: nu doar violent, ci și : nejustificat.

Eu văd prietenia ca pe o înțelegere, un contract (nescris) între două ființe egale rezemîndu-se pe valori comune. Nu e ca iubirea, sublimă, dar oarbă : chiar dacă afli că ea se culcă cu cine-apucă, tu tot o iubești (și o rogi să-ți spună că te iubește, chiar dacă minte)... Și eu (chiar și eu !) am avut prietenii ; cu unii am rupt-o, și nu după întâia "șchiopătare", ci după a șaptea - însă atunci am rupt-o definitiv : cu Ivăsiuc, cu Țepeneag, cu Virgil Tănase, cu Monica Lovinescu. Am avut impresia - chiar certitudinea, că atunci când vorbea despre Pleșu, Buzura, Botez, avea o înțelegere a prieteniei asemănătoare - cu excepția cea mai strigătoare la cer : Nicolae Manolescu.

"Exagerata înclinație de a-l ataca pe N. Manolescu", a mea vine și din absența - îi spun : românească - a observării și a comunicării rezultatului observației ; din absența lucidității în prietenie și din absența comunicării obiectivelor (fie ele și nesigure ; fie și nedrepte). Dacă prietenul la nevoie se cunoaște, atunci prietenul este obligat să-i spună prietenului că a luat-o razna. Că, de pildă, prietenul lui Vladimir Tismăneanu: Nicolae Manolescu nu spune adevărul, are obișnuințe ce țin de felonie, că el, scriitor, nu respectă scrisul, în primul rând al său, afirmînd orice și contrariul, în al doilea rând nu respectă scrisul altuia - pentru el totul fiind pretext de cronică literară indiferentă.

La urma urmei, nu am recenzat volumul **Balul mascat** - extrem de interesant - ci, pe marginea lui, mi-am îngăduit să monologhez în direcția lui Vladimir Tismăneanu.

Despre adevăr, despre felonie, despre nerespectarea scrisului, în general. Și, în particular, despre toate acestea - la Nicolae Manolescu.

*

Paris 11 ianuarie 1997

B R E B A N L A T V

Viziuni delicate ce se produc în ciuda unei scriituri foarte adesea grosolană și neglijentă, incorectă gramatical, confuză, respingătoare prin barbarismele și cacofoniile care abundă, nemaivorbind de incongruențele, inadvertențele, anacronismele și arbitrariul ce încarcă și dezechilibrează stratul propriu-zis epic. Se trădează, aici, probabil, efortul teribil al autorului de a transpune în plan românesc înclinații lirice funciare, responsabile de excesele monomaniei lui epice.

Căci lirismul acesta obiectiv revelă mai curînd starea subiectivă dereglantă a autorului decât, conform naturii lui, starea subiectivă psihică și morală a personajelor.

Ion Negoîtescu, Scriitori contemporani, Dacia, 1994, p. 53

Am început cu acest lung citat, pentru că tot cu un citat din I. Negoîtescu a început și prezentarea lui Nicolae Breban la televiziune. Iosif Sava a publicat volumul **Radiografii muzicale** (Polirom, 1996), cuprinzînd transcrierea a 6 serate TV cu : H.-R. Patapievici, Octavian Paler, Nicolae Breban, Aurel Stroe, N.C. Munteanu, George Pruteanu.

Sînt un analfabet : nu l-am văzut pe Iosif Sava la televizor, deci îl voi judeca după cuvintele (tran)scrise chiar de el. Dar nu-l voi lua în seamă pe C. Olăreanu - care-l prezintă... pe prezentator (ditirambic - neconvîngător) : Olăreanu, ca și Breban, este mult mai bun (în fapt : numai acolo bun) în cărțile de ficțiune (și artilerie, de pildă), și nu când scrie despre infanterie.

Din primul meu text în care era pomenit - defavorabil - Nicolae Breban (un fragment din *Culoarea curcubeului*, apărut în *Der Spiegel* din aprilie 1977) spuneam apăsător : scriitorul Breban este un animal al scrisului, îmi plac romanele sale - cu o predilecție : În absența stăpânilor - însă "vorbitorul" și publicistul Breban este... ceea ce toată lumea românească știe, dar nu spune : o persoană care vorbește (și scrie articole) mai iute decât (umbra sa care) gândește. Am repetat în prima "ieșire polemică" (după 16 luni de atacuri din partea sa): **Capra și Căprarul** - publicată, spre cinstea atacatului, în *Contemporanul* din 26 iulie 1991; am re-zis-o de fiecare dată când venea vorba de el (ultima oară: după apariția volumului **Confesiuni violente**, unde am arătat, punând pe două coloane și arătând cum delirează-citind-texte-inventate). Romancierul Breban este de-cinste; publicistul și vorbitorul: de-(mare)-rușine.

Știu - din spuse - că a mai participat la emisiuni televizate (una în care, cu Țepeneag m-au, vorba lor : desființat), însă nu o cunosc mediat, prin transcriere decât pe aceasta : Prezentatorul Iosif Sava :

"Iată și cărțile care îl reprezintă pe Nicolae Breban în lumea francofonă. Puțini dintre scriitorii noștri se pot mândri cu *asemenea titluri* (subl.m., P.G.): **În absența stăpânilor** la Flammarion, tot la Flammarion **Don Juan**-ul. Se spun **atâtea cuvinte** (s. m.) despre Nicolae Breban, dar aceste peste o mie de pagini din versiunile franceze atestă din plin personalitatea sa creatoare" (nota mea : ar fi trebuit subliniat întreg pasajul - și împărțit în șiraguri de perle)".

Ca să dea legitimitate celui prezentat, Iosif Sava zice :

"Și un cuvânt a lui I. Negoțescu, din **Istoria literaturii române**, apărută la Dacia, la Cluj, în 1994".

Citatul este elogios (dealtfel, nu singurul), atât că nu e din **Istoria literaturii române**, ci din volumul **Scriitori contemporani**, pagina 52, într-adevăr, la Dacia, în 1994 apărut.

Ar fi fost prea mult să i se ceară lui N. Breban să-l corecteze pe I. Sava - prezentatorul ar fi nimerit peste cuvintele de încheiere :

"În loc de a porni de la viață spre a ajunge la literatură, Breban pornește cel mai adesea de la literatură spre a ajunge la viață. Fiecare din ultimele lui patru romane (ultimele în momentul în care scria : **Îngerul de gips, Bunavestire, Don Juan, Drumul la zid** - n.m. P.G.) ratează în final - și trebuie să ne mulțumim cu ceea ce autorul ne propune din când în când, parțial și extraordinar".

Eu n-aș fi fost atât de sever, deși accept : Negoțescu a pus degetul pe rană atunci când a indicat "mersul" autorului - are și o explicație, dar încă nu i-a venit rândul să fie reprodușă...

Ca să sfârșesc cu I. Sava : iată cum este "organizată" literatura în capul lui - îl interpelează de la bun început pe N. Breban :

"Cum îl puteți face pe Șelmaru un simplu activist ? **Îmi răspundeți pe scurt** (subl. mea, P.G.)"

Din care grotă a realism-socialismului biruitor a ieșit acest Sava ? Încă un exemplu (p. 95) - atenție : Sava se adresează lui Breban :

"Auziți ce scrieți despre Beniuc".

Ultima - și nu-l voi mai pomeni în veac :

"Adina Cezar, tot umblați pe platou... Ce ne oferiți ?"

Să mi se ierte ignoranța în materie de tembeliziune bucureșteană oficială, dar aș rămâne etern ignorant...

Despre literatură

Opinia lui Nicolae Breban despre literatură este umbră (și dacă pusă în lumină ?) de primele său răspunsuri la întrebarea : de ce l-a "făcut un simplu activist pe Șelmaru" - în **Confesiuni violente** :

"**Nu l-am citit** (subl. m. P.G.), dar n-a rămas nimic din cărțile lui" (p. 94).

Dacă-i spui că folosește, în 1996, limbajul - și metodele - lui Șelmaru din anii '50, Breban se supără, pretinzând că l-ai înjurat.

Sava îi reproșează că îl diminuează pe Labiș: cum reacționează Breban? Începe să-l... laude pe Labiș - atât cât să poată lovi în Beniuc, astfel :

“Nu vă închipuiți cât de derutați, cât de speriați erau toți «marii maestri» ai literaturii - de la Beniuc la Cicerone Teodorescu (...) care credea că le va lua locul.(...) Eu nu vreau să spun că erau într-o impostură reală - **Beniuc era, el, însuși, un foarte bun poet** (subl. mea. P.G.) - însă Partidul Comunist, atunci, în perioada stalinistă mai ales, i-a folosit pe scriitori, **pe scriitorii de mâna a doua cum erau Beniuc și ceilalți...** (subl. m. P.G.)”(p. 95).

Breban : în aceeași frază spune ceva și contrariul - fără să clipească.

Despre Monica Lovinescu :

“Monica Lovinescu este fiica unui mare intelectual român, creator de mare școală literară” (p. 118) - despre asta să fi fost vorba ? Este indignat că Liiceanu o prezentase pe “fiica marelui intelectual” ca cea mai prestigioasă invitată a emisiunii lui Sava - p. 118 :

“După câte țin eu minte și după **listele** pe care le avem, după șase ani, dumneavoastră ați avut aici **invitați de mare înălțime** (s.mele), oameni cu o operă în spate, oameni cu care ar fi și ingrat să o comparăm pe Monica Lovinescu. (...) să afirmăm ca Liiceanu sau ca unii tineri puțin exaltați, că toată renașterea literară din anii ‘60-’70 e datorată Europei libere este mai mult decât excesiv - e fals, e o minciună”.

Ce anume îl irită pe N. Breban ? O spune (p. 119) :

“...îl rog pe Gabriel Liiceanu să nu mai folosească niciodată **superlativul absolut «cel mai»**”(s.m. P.G.).

Asta era : bineînțeles că Liiceanu o ia razna când îl declară pe Patapievici “cel mai”, pe Monica Lovinescu “cea mai”, Europa liberă : “singurul [post de radio] care...” - dar să nu se uite : și Monica Lovinescu declarase despre Liiceanu că este “cel mai” intelectual, Virgil Ierunca afirmase, scrisese în multe rânduri : “Liiceanu, cel mai tânăr filosof român”. Un strop de recunoștință nu strică la casa omului - cu atât mai mult, cu cât Breban deploră absența ei - la tineretul din ziua de astăzi.

Firește, Breban uită că el însuși era, este mare amator de clasamente (“Romancierul Nr. 1 iese în arenă”, scria despre el Buduca, ucenicul, după șocul pricinuit de **Capra și Căprarul**) și, desigur, setos de superlativul absolut pe care el îl interzice acum căteilor. De ce ? O spune (la p. 104):

“...luam cu mine o echipă de **10-15-20 de scriitori foarte importanți** (s.m.)”.

Deci acceptă că mai există pe lume(a românească), în afară de Sine Întâiul, încă 10-15-20 foarte importanți (de te întrebi câți sunt, de toți, foarte importanții scriitori) - drept : acesta nu este superlativul absolut, cel mai rămâne,orice-ar crede Monica Lovinescu ! și Liiceanu !, El : Nicolae Breban.

Despre debut

La începutul emisiunii, din fișa biografică citită de prezentator, aflu că Nicolae Breban a debutat în 1961 cu schițe la *Gazeta literară*. Fiind născut în 1934, înseamnă că avea 27 ani.

Este bine să ținem minte vârsta la care a debutat, pentru el însuși spune lucruri contradictorii : p. 97) :

“Am toată stima pentru acest segment al generației noastre - vorbesc de generația ‘60, **care nu e o generație unitară...** O parte a generației noastre, oameni de mare talent, au debutat **cu zece ani înaintea noastră și au debutat în ziarele staliniste - ei au crezut atunci în Lenin și în Stalin, chiar și Labiș credea...**” (subl. mele P.G.,p. 97).

Aici sunt de semnalat trei (deocamdată) “probleme”:

1. ce e acea “generație unitară”? Eu știu, doar l-am avut pe Breban redactor-șef la *România literară*, adus și impus redacției de Ilie Rădulescu, trimisul lui Popescu-Dumnezeu) în locul lui Geo Dumitrescu : înseamnă... “10-15-20-100 de scriitori foarte importanți”, mergând în pas de defilare, în fruntea lor aflându-se, firește, Cel Mai Breban dintre brebani : Nicolae II ;

2. Ce înseamnă în accepția lui Breban “ziare staliniste” :

a) avînd orientare stalinistă ?;

b) apărînd înainte de martie 1953, când a murit Stalin ?

Cum în România, nu a existat destalinizare, putem spune cu temei că *Gazeta literară* din 1961 era "un ziar stalinist"; cine era șeful publicației : Paul Georgescu - sau acela era doar... dzerjinskist? Cel care spunea că "NKVD-ul nu-i eficace, ne-ar trebui o Ceka"?

3. Ce vrea să spună indicațiunea : "ei (Mazilu, Cosașu, Labiș) care au crezut în Lenin și în Stalin" ?

Din cei trei mai bine l-am cunoscut pe Labiș (oricum, mult mai bine decât Breban - care nu-l cunoștea), însă n-aș putea afirma cu mâna pe inimă că chiar credea... Dar să admitem că aceștia "credeau în Lenin și în Stalin". Regretabil, chiar detestabil, acum, însă asta să o reevalueze Cosașu, singurul supraviețuitor dintre citați : Cosașu, printr-o eventuala autocritică.

Dar o persoană care pretinde, acum, că nu credea în marxism, nu credea în comunism (am să revin imediat cu citate) ; o persoană care (abia acum !) se laudă cu descendența dintr-o familie de preoți uniți însă "atunci" intra în Comitetul Central al Partidului Comunist Român ; care, "atunci" primea, din fondul nomenclaturii vilă, (nu mai înșir celelalte favoruri comuniste - pentru favoritele poporului) ; care, ca șef numit de C.C. al *României literare*, ne futea la cap în fiecare ședință redacțională cu Treimea pe care jura : "Mama - Opera-Tovarășul"; care publica "dezbateri" din care erau nelipsiți : Nichita Stănescu, Ivăsiuc și Matei Călinescu, justificatori, în scris, ai marxismului (acum Breban spune că... nu credea în el) ; legitimatori - și lăudători, în roșii verticalnice - ai comunismului, ai ceaușismului. "Personalitatea" Cărmaciului era puternic periată, în lungiș, în limbiș - acum pretinde că din cauza asta (a "culturii personalității", incipient) și-a dat demisia în 1971...

Voi reveni la "convingerile" lui Breban, să rămânem la debut. Așadar, după ce s-a plâns că Mazilu, Cosașu, Raicu, Labiș debutaseră înaintea lui - pentru că aceștia "credeau în Lenin", iată alt citat (p. 97):

"Noi **am evitat** (s. m.) să debutăm și am debutat cu zece ani mai târziu: Nichita, Dimov, eu, Țepeneag..."

Ce se înțelege de aici : că fusese voința și a lui ("am evitat să debutăm"). În același sens merge și citatul de la p. 102 :

"Am început să scriu mai bine la 26-27 ani".

Foarte frumos, cam pe la această vârstă debutează romancierii - dar, din nou ; de ce se plînge că "cei care credeau în Lenin și în Stalin, chiar și Labiș" i-o luaseră înainte ? Dincolo de cenzură, de teroarea sovieto-comunistă : dacă Breban ar fi debutat "cu zece ani mai devreme" - ce-ar fi propus el spre publicare - avînd el vârsta de 17 ani ? Doar a recunoscut că nu a fost un precoce în ale scrisului...?

O nedumerire : cum de a dispărut Cezar Baltag dintre prietenii buni, alături de Nichita și Matei ? În **Confesiuni**... Breban era tot timpul cu Cezar în gură - aici nu-l mai pomenește. De ce, doar și el a debutat (editorial) devreme, la 21 ani? Cezar Baltag mi-a fost coleg (cu un an mai mic) la Institutul Eminescu, începînd din 1955. Cel mai târziu în 1956 publica în periodice (fatal : staliniste !) - poate pretinde Breban că poemele de atunci ale lui Baltag erau mai puțin... închinat ? Să nu pretindă. Tună și fulgeră împotriva unor scriitori ce au făcut concesiile la vârsta de 17 ani - ca Labiș, ca Baltag (atîta avea, la debut, Cezar). Ce va fi mai puțin de rușine : adolescent, să crezi ca un vițel în marxism și să scrii de rușine - ca cei pe care fulgeră Jupiter Breban - ori ca Nicolae Breban, dintr-o familie de preoți uniți, știind ce este comunismul și cu ce ne mănîncă pe noi, dar încheind "contractul" cu Putoarea la coapta vîrstă de 36 de ani, cât avea când era activist al C.C. și scria pogoane de porcării marxisto-ceaușiste în *România literară* primită cu bon de la Gospodăria de Partid ?

Un episod comico-tragic : după ce Breban spune fraza care se termină cu : "...am debutat cu zece ani mai târziu", lumina lumii I. Sava completează:

"Dvs. **v-ați descoperit** (subl. m.) mai târziu..."

Nu, nu este vorba despre luarea căciulii de pe cap. Breban continuă (p. 98) :

“...Doinaş, Negoîtescu - **noi am debutat toți în același timp**” (s.m.).

Normal ar fi fost ca prezentatorul să-l corecteze - poate nu cu date exacte, dar să-i atragă atenția că Doinaş și Negoîtescu nu au debutat chiar “în același timp” cu el, cu Țepeneag, cu Dimov, ci, hăt, în 1939, respectiv 1940...

Normal, însă în România ce este normal (exactitatea, de pildă) este a-normal...

Despre timp

Breban, ca orice român din moși-strămoși (de curând și unit), s-a aflat de totdeauna în relații conflictuale cu această noțiune și realitate. Am mai spus cu alte prilejuri, repet: Românul, în general, nu realizează “perspectiva” în timp, în particular nu stăpânește adâncimea - în ordine - a trecutului. Pentru el tot ce este trecut se află în spate, aruncat grămadă, nediferențiat - încă una din multele dovezi, la pagina 98: I.S. îi reproșează că pe Zaharia Stancu îl făcuse “țuțăr al stalinismului”, el “autorul lui Darie” (!!!) - la care romancierul răspunde :

“Da, dar **înainte** (subl. mea, P.G.) a fost autorul molozului care se chema **Rădăcinile sunt amare**. Deci Stancu a fost un oportunist și un ambițios și înainte de război. Judecățile mele nu sunt de valoare, sunt judecăți morale și politice”...

Lăsînd de-o parte descoperirea recentă a lui : “judecățile morale” - până mai ieri jura, în scris, numai pe cele “de valoare” (dealtfel îi scapă și în acest discurs destule), să ne oprim la “înainte”. Înainte de ce ? - “înainte de război” (când Stancu era un oportunist și un ambițios - asta o spune un mare oportunist și un imens ambițios : Breban) ? Necazul este că Breban dă și un titlu “**dinainte**” : **Rădăcinile sunt amare**... Or acesta a apărut *după*... război și *după* un deceniu (în 1958) de la apariția, în 1948, a romanului **Descult**...

Chiar de ești Romancierul nr. 1 (după Scara lui Buduca), nu judeci literatura în deplină necunoștință de cauză.

Despre adevăr

În toate textele mele ce-l vizau pe Breban, reproșul de căpătâi era : nespunerea adevărului. Breban nu realizează, în primul rând, că, din când în când se află în... realitate - în această realitate vorbește, în aceasta scrie articole de gazetă, în aceasta dă interviuri - și nu tot în ficțiunea romanelor sale. De aceea diagnosticul lui Negoîtescu rămâne subtil - și exact - îl repet, subliniind : “În loc de a porni de la viață spre a ajunge la literatură, Breban pornește (...) de la literatură spre a ajunge la viață”.

Ca exemplificare (p.98), Breban :

“**Am auzit** că și la Paris și aici se spune că Breban minte, dar **n-a venit nimeni să spună unde și de ce**” (sublinierile aparțin lui N.B.).

Domnule ! Să minți chiar și atunci când te aperi de acuzația de a fi mințit ! Iată, din nou, pe puncte :

1. El zice : “am auzit”, ceea ce echivalează cu “umblă un zvon”. Or a avut între mâini, întâi **Culoarea curcubeului** (atunci, în 1977, în traducere germană, apoi în 1979 în franceză). O carte se citește, nu se... aude În carte se aflau, negru pe alb, acuzațiile - și probele ;

2. El zice “am auzit”, dar nu numai că a avut sub ochi textul meu cu acuzații - probate (acum este vorba de **Capra și Căprarul**), dar publicat chiar de el în *Contemporanul* din 26 iulie 1991.

O tristă paranteză : și Gheorghe Grigurcu, pesemne impresionat de campania anti-Goma - și pro-Breban (vezi *România literară*, mai cu seamă nr. din 7 noiembrie 1991, cu un editorial, și cu un interview kilometric al bietului agresat; vezi și imaginea zugrăvită în negru-alarm’ de Marta Petreu în *Apostrof*, cea cu “blindatele exilului” călcînd cu șenilele Grădinița lui Breban). Revin, deci : Grigurcu, în interview-ul publicat în *Apostrof* (nr. 2/ 1992), după banale, dar cuviincioase cuvinte ca : “Disputa dintre Goma și Breban mi se pare regretabilă”, trece la :

“I se aduc (lui Breban - n.m.) învinuiri care, dacă ar fi suficient proba-

te, ar produce stigmatizarea sa morală! (semnul exclamării aparține lui Grigurcu - n.m.). Dar, deocamdată, nu sunt (...). Până acum dovezile irecuzabile ale vinovăției lui Breban n-au fost produse”. Ba să avem iertare : probele, dovezile se aflau (în cazul în care Grigurcu nu citise **Culoarea curcuboului** - de unde, dacă Liiceanu o trimisese la topit !), atunci textul **Capra și Căprarul**, publicat, am mai spus, în *Contemporanul* ; n-am mai spus, spun acum : revistă la care colabora și Grigurcu, aflător și în colegiul de redacție .

Ce se întâmplă : nici Grigurcu nu citește, fie și în goana mare, ce apare în *Contemporanul* ?

Sânt convins : chiar după ce va citi acest text, Breban o va ține pe-a lui: “Am auzit că și la Paris și aici se spune că Breban minte, dar n-a venit nimeni să spună unde și de ce”. Cât despre Grigurcu... Mai ales că Breban nu mai folosește termenul exil, de vreo șase luni, pentru că i-aș fi dat (lui Breban se-nțelege !) peste nas cu un citat din el însuși (p. 115) :

“...ultimul meu studiu (...) publicat sub dictatură - fiind la Paris - în *Viața românească*...”

Așadar, Breban (ca și Pintilie) pretindea că a trăit “în exil, la Paris” (praf le făcea pe fetițe, dar mai ales pe mătușile lor - chiar și pe Groșan-Buduca-Nedelciu!) ; în același timp povestește (de astă dată adevărul), cum publica la periodicele din țară, cum îi apăreau cărțile în România, cum era încununat cu premii, cum era sărbătorit - la împlinirea a 50 ani... Care alt exilat (nu-l sublinez, îl las așa) ar mai fi putut să se bucure de un asemenea... surghiun (așa-i zice Grigurcu)? Dacă ar fi un singur motiv pentru care Breban este un mincinos când pretinde că a fost exilat: nu a fost eliminat din dicționare, din lucrări de referință, din librării, din biblioteci ca ultimul emigrant în Israel. Chiar să nu mai existe nimeni în România care să cunoască deosebirea dintre exilat și navetist ?

Despre dezamăgiri

Nicolae Breban, avînd cultul prieteniei, atunci când unul dintre apropiați se îndepărtează de el, nu suferă - este dezamăgit.

În nr. 1 al revistei *Paralela '45*, scoasă de Călin Vlasie (sper să fi nu fi rămas la numărul unic), într-un interview de multe pagini (dar nu asta i s-ar reproșa), Breban își etala suferințele :

- “am fost foarte dezamăgit de Nichita” (că nu scrisese despre el în nu știu care volum, în schimb îl luase pupase pe gură pe Chiriță);

- m-a dezamăgit adînc Matei Călinescu“ (nu-l pomenise în partea lui de **Amintiri în dialog** cu Ion Vianu, preferîndu-l pe Raicu!);

- “m-a dezamăgit Negoîtescu...” - nu-l numărare și pe el printre cei ce-l apăraseră, în 1977 .

Aici, la televiziune (iar în volum, la p. 96) :

“Camil Petrescu m-a dezamăgit”.

Mai rămîne să fie dezamăgit - (p. 123) - de :

- “Dostoievski, Feodor Mihailovici” - când îl auzi pe un romancier ardelean vorbind de un romancier rus așa, “lung”, să fii sigur că diferența de un secol și jumătate dintre ei este pe cale să diminueze - încet, dar sigur...;

- “Friedrich Nietzsche, pe care l-am lansat încă în anii ‘60” (am să revin la limba română a scriitorului Breban până atunci : și noi, care nu știam cine Dumnezeu îl lansase pe Nietzsche !).

-“Freud - bineînțeles de la Viena” (p. 108).

Despre certări

După Noica și Breban îi “ceartă”, nu doar pe copilași, ci și pe prieteni : “...l-am certat odată și pe Nichita”(p.116).

Vițavercea se face în alt context :

“...am fost aspru certat de unii prieteni din America - Matei Călinescu, Negoîtescu de la München : de ce-i sprijin pe acești doi tineri orgolioși (Liiceanu și Pleșu - n.m. P. G.) ? Și eu am explicat (...) că sunt oameni extrem de interesanți și că noi trebuie să ne unim, scriitorii, cu filosofii, cu eseistii,

pentru a avea o minimă bază de rezistență în fața tăvălugului dictatorial” (p. 115).

Dacă aş fi rău, i-aş aduce aminte lui Breban ce fel de “unire” voia : ‡
- la sfârşitul anilor 60 împotriva, comunismului, a lui Ceauşescu? Doamne fereşte ! - el, membru al C.C. ?, el, ceauşofil declarat (şi binişor turbat, nu doar din necesităţi de rimă) ? - nu : ci împotriva lui Eugen Barbu, a lui Dodu-Bălan (ce să mai vorbim de Beniuc !), aceştia trebuiau daţi jos de pe scaune - ca să se așeze el şi ai lui ;

- în februarie-martie 1977, când mi-a înlesnit întrevederea cu Burtică : împotriva cui pleda el (la Burtică) ? *Împotriva* lui Păunescu, *împotriva* lui Vasile Nicolescu - şi *împotriva* lui Popescu-Dumnezeu, fiindcă nu-l făcuse ministru al culturii, cum îi promisese înainte de Tezele din iulie 1971 ;

- cu cine voia el “unire” în vara lui 89 (dimpreună cu scăuniricul Țepeneag)? Cumva cu scriitorii exilați care se manifestaseră împotriva comunismului, împotriva terorii şi culturale a lui Ceauşescu? Da de unde ! El voia o Uniune (a scriitorilor) ne-politică, agitată pre-post-supra-realist de Țepeneag, de Nedelcovici, de Sorin Alexandrescu - în consecință una care nu trebuia să-i cuprindă pe Monica Lovinescu, pe Ierunca, pe Raicu, pe Goma. De aici şi supărarea pe Negoîtescu - ale cărui cuvinte le reproduce în *Contemporanul* din (14 iunie 1991) - iată ce scria Breban în **Riscul în cultură** (39), **Exilul (luptele intestinale)** III:

“În ambele discuții pe care le-am avut, Țepeneag şi cu mine, cu I. Negoîtescu, în vara lui ‘89, pregătind constituirea unei Uniuni a Scriitorilor, fostul copil teribil al Cercului de la Sibiu nu numai că a refuzat să patroneze (...), dar s-a împotrivit cu o îndârjire şi cu o **lipsă de umor** (subl. mea. P.G.) pe care nu i le cunoşteam (...).

“«Ideea asta a voastră, cu înființarea unei Uniuni a Scriitorilor în Occident», mi-a spus, servindu-mă cu înghețată, una din specialitățile casei Negoîtescu în exil, la München (eh, romancierul la român, cum ştie el s-o-ntoarcă din condei cu înghețata casei Negoîtescu, în exil, cumpărată cu ultimii bănuți, adineauri, de la supermagazinul de-alături ! - comentariul meu, răutăcios, P.G.), «**pare mai degrabă de sorginte comunistă, de inspirație netă a securității** !» - am subliniat, pentru că, eu citindu-l pe Negoîtescu în **Capra şi Căprarul**, l-am inclus, la “voastră”, şi pe Țepeneag.

Aici a găsit Grigurcu acuzația gravă, nedemonstrată; aici a găsit Țepeneag acuzația (mea !) că el ar fi securist. În necitirea generală a textului, a fost amestecată şi Marie-France Ionescu: ei “îi povestise articolul” Mona Țepeneag, însă nici după ce i l-am trimis nu a început să-l citească cu ochii ei).

Despre contract

Nu mai foloseşte termenul exil în proprie accepție, în schimb mulge... *contractul*...

Într-un interview cu I. Groşan şi O. Pecican, publicat în *Apostrof* (1991), folosea termenul : “tavă”... - povestind cum, atunci când au apărut Tezele din Iunie (1971), el la Paris, a aruncat tava !

Ştiind că nu stăpâneşte limba română, mi-am zis că o fi vreun brebanism. După ce am citit atent, am înţeles că nu era greşală de limbă, ci deturmare de expresie : voia să comunice că, la un moment dat, “purătorul” se revoltă împotriva stăpânului şi aruncă tava - cu care servise până adineauri !

Ei bine, nu - şi Breban explica ce înţelegea el : a arunca tava înseamnă a refuza (aruncînd) tava cu tot cu favorurile acceptate până atunci.

În **Confesiuni violente** nu mi-a atras atenția termenul contract : el abundă în prestația televizuală din 18 mai 1996.

“În ‘71, fiind la Paris, am văzut că Ceauşescu începe dictatura personală şi (...) revine la ataşamentul față de partid...” (p. 100).

Observație : l-a revoltat “dictatura personală”. Ca membru al C.C. va ştiut el ceva, dar noi nu băgasem de seamă asta - ci altceva, în Tezele din iulie: nu atât “ataşamentul față de partid” (ce-l deranja pe Breban, membru eminent - şi devotat - al C.C. al Partidului Comunist Român ?), cât abolirea profesio-

nalismului în artă și legiferarea “amatorismului” de tip Cenaclul Flacăra a lui Păunescu. Bine-nțeles, Breban a uitat asta, ori n-a luat-o în seamă.

“...eu m-am sesizat (ai zice că o viață-ntreagă a fost activist de partid, nu doar patru ani - nota mea, P.G.) la Paris - din păcate am fost printre puținii care am făcut-o și în țară - și am spus : eu am să lupt (așa ! - n.m. P.G.) - și mi-am dat demisia”.

Nu încerc să descâlcesc fraza, să separ adevărul de neadevăruri. Doar amintesc : hotărârea lui Breban de a protesta împotriva Tezelor (1971) a fost luată în prezența (și la instigarea) lui Țepeneag, în casa Monicăi Lovinescu, deci se cunosc amănuntele și din alte surse decât “amintirile” autorelui.

(p. 103) : “în ‘71-72 mulți colegi au crezut că se pot aranja cu puterea. **Eu am știut că nu se poate**” (subl. mea, P.G.).

Nu s-a (mai) putut, în ce-l privește - alții s-au aranjat, intrând în partid (Marin Preda), în C.C. (D. R. Popescu). Totul s-a putut. Chiar mai-răul.

Ei, acum vine... la p. 104 :

“...contractul făcut cu Partidul Comunist și cu Dumitru Popescu a funcționat foarte bine ”(când a fost el numit de C.C. șef al *României literare* - n.m. P.G.).

“... când, în ‘71, **mi-am dat demisia la Paris**, protestînd contra șefului țării și m-am întors aici (...) **când am pierdut totul-totul**, material vorbind, casă etc...” (subl. mele P.G.).

A evoluat de la **Confesiuni**... Acolo : plângerile lui Ieremia pe mormântul casei luate (“mi-au luat casa”!) - care fusese o casă a C.C.-ului, încredințată membrului C.C. Breban - dar ceva mai demult, naționalizată, poate chiar unui popă unit ardelean aparținuse, mai știi?

Breban nu-și dă seama : spunînd (de astă dată adevărul : gestul lui de curaj din 1971 fusese făcut la Paris - nu la București), o ține ca gaia mațu’ : mai important pentru el fiind să epatezi galeria cu “exilurile” tale de la Paris (de ce nu va fi vorbind de exilul la München ? Fiindcă acolo se află, de decenii, mama și fratele său ? Ei și ? Dac-ar fi fost - nu tot exil ar fi fost?).

“...un scriitor nu poate trăi în orice tip de contract cu puterea. Eu sunt pentru un contract cu puterea”.

“...eu am fost orbit (subl. mea) câțiva ani. Eu am fost membru de partid patru ani, doi ani am fost în C.C. și în ‘71, văzînd ce începe, am ieșit. Putem face contract cu Puterea cu condiția să rupem contractul în clipa în care Puterea îl rupe ea însăși”, spune, la pagina 111, uitînd ce spusese la pagina 97:

“Eu am fost doi ani membru în Comitetul Central, fără să cred în comunism. Am făcut o coaliție cu acel Ceaușescu de la început care părea că (...) va scoate România din stalinismul administrativ, politic, industrial, militar etc. Eu n-am crezut niciodată în comunism, nici prietenii mei apropiați Nichita Stănescu și Matei Călinescu. Noi am făcut un contract cu ei, **un contract** (subl. în text) și ei au făcut cu noi un contract. Iar eu am respectat contractul până în ‘71, când, rupîndu-l ei, l-am rupt și eu la Paris (sic). Pentru că un contract trebuie respectat de ambele părți”.

Patetic. Nu mai lipsesc decât lacrimile - de ciudă că ”celălalt” nu a respectat contractul blestemat. Înseamnă că acela nu era contract. Și pentru că Breban descopere abia acum cuvîntul - a trecut prin “aruncarea tăvii”, a zăbovit la “pact”(ul) lui Petru Dumitriu cu Diavolul...

Ceea ce a încheiat Breban : un act de închinare și deloc ceea ce vrea să ne facă să credem (mai întâi se străduiește s-o creadă, după ce o va fi învățat, el) : - contractul fiind o înțelegere pe picior de egalitate.

Nicolae Breban este un personaj tragic : a nimerit într-o lume căreia nu-i cunoaște limba (am să revin îndată), nici regulile de funcționare - și nici morala. Din **Confesiuni violente** și din această emisiune de televiziune, desigur, din lungul serial din *Contemporanul*, în care, în acord deplin cu Pleșu, ataca exilul, continuînd, astfel serialul din *Luceafărul* al lui Silvestru-Târnăcop (cel ce semna textele Securității) - răzbate tragica dezorientare și, ca și cum nu ar fi consecința: lipsa de criterii în orientare.

Despre limba română

Nu este un secret : ca mai toți Ardelenii, Nicolae Breban are mari dificultăți cu limba română - o spune alt ardelean, de excepție acesta : I. Negoîtescu. Semnalează câteva "încongruențe, inadvertențe" :

- p. 90 : "...Matei și Nichita - noi eram un grup foarte restrâns...";
- p. 103 : "mi-am făcut o discotecă de discuri...";
- p. 104 (deja semnalată) : "...luam cu mine o echipă de 10-15-20 de scriitori foarte importanți..."
- p. 111 : "...am stat la liceu cu nemți, cu evrei, cu basarabeni - care erau tot români..." (aici nu mai este vorba de o carență de limbă română, ci de Istorie a Românilor - nota mea, P.G.) ;
- p. 115 : "...Pleșu, care atunci era interzis de semnătură, pentru că fusese micul ăla scandal..." ;
- p. 124 : "N-am fugit, m-am întors".

Aici, iarăși nu este vorba doar de o greșală de limbă, ci de ceva mult mai grav - pentru un scriitor : folosirea și răspândirea limbajului securist. Securității și activității - în frunte cu membrii C.C. - au lansat epitetul "fugit", întâi despre partizani - care "fugiseră" în munți ; apoi despre cei care, într-adevăr, părăsiseră țara, fără a cere pașaport ; apoi termenul : *fugit* a fost extins și la cei profitând de o călătorie legală și... rămânând în Occident. În această emisiune de televiziune Nicolae Breban folosește *fugit* și despre cei care au plecat în Occident după decembrie 1989.

Acesta este un tic, nu numai de limbă, ci în primul rând de cap.

De la acest din urmă exemplu de stricare activistă de limbă, trecerea se face lin la :

Despre Megafonul Puterii

Orice ar zice Țepeneag (mai degrabă sperînd să fie așa, implorînd realitatea să se facă așa), Nicolae Breban rămâne, pe veci în sistem. Care sistem anume ? Bine-înțeles, cel comunist - care va dăinui în capul oamenilor de la noi încă o generație-două (fie : una și jumătate).

Dealtfel el însuși a declarat - mai cu seamă în această "serată TV" că, în 1971, când "a rupt contractul", a făcut-o, ca semn de protest împotriva unei persoane (Ceașescu), nu împotriva comunismului. De aceea, în anii de după "aruncarea tăvii" (și până la plecarea mea din țară, în noiembrie 1977), am cunoscut un Breban disponibil, în sensul militar (sau : militarizat) al cuvîntului. A fost omul care a așteptat - cu nerăbdarea-răbdătoare a soldatului - să fie chemat, să i se dea alte misiuni, alte însărcinări. Ceașescu aflîndu-se tot pe tron, Breban și-a mutat "motivul aruncării tăvii" - în fapt : povestirea lui - la subalterni (dar superiori ai săi) : în februarie-martie 77 manevră împotriva fostului său protector, Popescu-Dumnezeu - cu atît mai lesnicioasă treaba, cu cît acesta fusese scăzut în rang - și a trecut cu disponibilitate cu tot, liniștit, la succesul (și adversarul Popescului) : Burtică.

Dealtfel supărarea lui pe mine - de la început, din primăvara lui '77, după publicarea în *Der Spiegel* a unor fragmente de jurnal - a fost motivată de zugrăvirea lui ca persoană disponibilă, făcînd curbete, închinăciuni în dreapta, în stînga (întîlnirea cu Burtică avea loc la sediul C.C., Breban era de-al casei, cunoștea "protocolul") - și nu, cum a pretins în Confesiuni furioase că l-a ofensat maniera în care-l descriam în raport cu... ofițerul de serviciu de la poartă... Asta era tulburător în compania lui Breban (la Burtică) : el îmi era coleg (în măsura în care și eu eram... membru al Uniunii), însă nu-mi era și camarad (am evitat : tovarăș) ; nu mă puteam rezema pe el în "demersurile mele" : a devenit limpede în primele cinci minute de discuție cu Burtică. Breban știa până unde poate merge prea departe în "tovărășia" cu mine ; firește, spre cîntea lui, m-a apărut - atît cît se cădea să mă apere ; atît cît îi îngăduia să o facă partidul și C.C. (nu mai era membru - dar sufletul său acolo rămăsese : disponibil, dacă nu devotat) : a confirmat "interferența" Securității în linia mea telefonică, după ce, mai înainte, îl informase pe Burtică de "neca-

zurile” mele de scriitor român nepublicat în românește - însă, dacă nu m-a dezaprobat, nici partea nu mi-a luat-o în discuția cu Burtică în care atacam sistemul (și, pieziș, pe Ceaușescu).

Breban se afla, în 22 februarie 1977 alături de mine. În ambele accepții: susținându-mă (fie și parțial - ca Rumânul imparțial) ; simultan, “delimitându-se” de mine - pentru că el, pe de o parte, nu împăr-tășea criticile mele la adresa sistemului și era mereu gata, ca pionierii patriei, să-și facă datoria ; era mereu (zi și noapte) disponibil.

În deceniile care s-au scurs de atunci veștile dinspre Breban nu-mi creau surprize. Prin ‘81, la Cenaclul Mămăliga (unde nu mă mai duceam), cu Virgil Tănase a mizat pe... Iliescu - și “a luat” el Ministerul Culturii, lui Virgil concedându-i Teatrul Național (sau poate Bulandra ?). În vara lui ‘89 a manevrat cu Țepeneag o Uniune a Scriitorilor “curată” (precum cărțile sale), adică: a) să nu cuprindă anticomuniști înrăiți și activi (Monica Lovinescu, Ierunca, Goma) ; b) să nu aibă, în titulatură nici o aluzie la exil - tocmai el, cerea, impunea, dikta : Exilatul navetist ! ;

După decembrie 89, disponibilul Breban s-a mulțumit cu firimituri : *Contemporanul* (el, care era desemnat să fie cel puțin ministru al Culturii), însă și această “favoare” i-a făcut-o Pleșu personal. Spune (p... 127) :

“...am vrut să fac o revistă contra curentului, pentru că majoritatea revistelor literare, cu câteva excepții : *Viața românească*, *Apostrof*, *Euphorion* (a uitat ori a omis deliberat exclusiv-culturala revistă *Literatorul?* - n.m. P.G.), câteva reviste, foarte multe au mers în sensul jurnalismului, în sensul magazinului cultural. Eu abhor această formulă, nici din *România literară* n-am făcut magazin, nici jurnalistică, prefer direcția culturală...”

Dincolo de exprimarea confuză, cu termeni improprii, o corectare : între 1970-71 Breban a făcut din *România literară* o publicație mult mai politică decât era pe vremea lui Geo Dumitrescu. Firește : proceaușistă.

Ajungem la zi - la emisiunea TV din 18 mai 1996 : nimic schimbat la Breban din 1970, când, ca membru proaspăt al C.C., ne-a fost adus de mână de tovarășul Ilie Rădulescu, care a zis : «Din acest moment redactor-șef are să fie tovarășul Breban - asta-i hotărârea Comitetului Central a partidului nostru !»- cu toate că România literară nu era organul C.C. al P.C.R., ca “hotărârea” să vină din altă parte decât de la Consiliul Uniunii Scriitorilor.

Nimic schimbat - iată ce a spus, pe platou :

- p. 121 : “Și i-am spus domnului Iliescu acum trei săptămâni, într-o seară prilejuită de o reuniune ce a avut loc la Fundația Culturală Română - i-am spus că **m-am temut de foamete și de război civil** (s. m. P.G.) ;

- “Dumneavoastră știți foarte bine, **de aventurierii politici**, de cei care stau în extrema stângă și dreaptă **ca niște coioți și așteaptă să se arunce pe pradă...**” (subl. m.) ;

- “Războiul civil nu a izbucnit până astăzi - este un merit indiscutabil al președintelui...”(se observă ce nu am subliniat, n. m. P.G.).

Deși pare secundară, ne oprim la ultima afirmație - cu totul iresponsabilă (nu mai este vorba de prostie) :

Cum îndrăznește scriitorul Breban să spună că Iliescu ne-a prezervat de... război civil ? Dar atacurile împotriva opoziției, din ianuarie, februarie 90 ce-au fost ? - nu sămânță de război civil, semănată de Brucan, Roman, Voican-Sturdza și, desigur, Iliescu ? Dar tulburările de la Târgu-Mureș : n-a fost acolo o tentativă de provocare a războiului civil ?- pentru a avea “motiv” de întoarcere la maniera forte a Securității ? Dar mineriadele ? Ce au fost acestea, dacă nu mini-războaie civile ?

Breban nu s-a schimbat. A rămas același activist obedient - pedepsit odinioară (pentru o prostioară), dar mereu disponibil.

Atât pentru răspândirea “cuvântului partidului” în privința publicațiilor literare : nu “politică”, ci cultură ! (Teză susținută și de N. Manolescu, în dialogul cu Păler din *România literară* la începutul lui ianuarie 90 - însă după ce a ajuns el șef al revistei, a făcut exact contrariul ! Ei bine, iată diferența între unul și altul : Manolescu este din cale-afară de schimbăcios, el, ca și Ivăsiuc, avînd multe opinii ; Breban are puține idei - dar fixe - și este din

cale-afară de statornic, de conservator, de "înțepenit" - o zice el, despre *Contemporanul*. De mirare : amândoi sunt ardeleni ; și prieteni...)

Așadar, Breban, încercînd să situeze în lumea culturii românești revista pe care o conduce, a dat și alte exemple de publicații "contra curentului", cum spune el, în sfârșit, un adevăr : *Apostrof*, *Euphorion* - care ar fi putut foarte bine apărea în România anilor '70, partidul nu s-ar fi "sesizat", cum atât de frumos ne vorbește scriitorul Nicolae Breban.

Apărînd această "politică" a non-politiceii, a "echidistanței", Breban nu face decât să execute directivele venite direct de la... zi-i pe nume : cabinete ! În panopia totalitarismului se află, nu doar violența directă, sălbatică, ci și dezarmarea adversarului, demobilizarea lui, semănarea îndoielii, culpabilizarea : face el bine ce face ? : «la gîndește-te un pic : ai copii, ai nevastă, ai soacră bolnavă - gîndește-te și la ei ! Și numai la ei. Fă, domnule, cultură curată și n-o să te doară capul !» - discursul securist a rămas neschimbat, așa are să rămână încă o generație și trei sferturi).

Cum să nu deranjeze puterea comunistă libertatea cu care mulți români au început să facă "jurnalism", cum ghilimelizează batjocoritor Breban, probabil gîndindu-se la cel politic făcut de el la *România literară*... Desigur, la noi jurnalismul este încă stîngaci, gafeur, de multe ori de-a dreptul analfabet - dar se ameliorează. Breban, structural om de aparat, crede că "jurnalismul" e rău, dăunător, cauzează, e sămîntă de anarhism, deci face rău pe la - de aceea recomandă (de la înălțimea soclului de /cel mai/ mare scriitor) : contracurentismul, curatculturalismul de tip *Apostrof* și *Euphorion* - și, firește, *Contemporanul* cel care nu mai are cititori...

Și mai grosolan este șantajul cu foamea și războiul civil.

Aceste bau-bau-uri au funcționat asupra mentalului strivit de patru decenii de suferințe, de întuneric, de minciună, al românilor - o vreme, acum câțiva ani când "masili" votau, întradevăr, pentru Iliescu.

Dar chiar dacă nu am devenit peste noapte europeni, măcar am înțeles - după șapte ani - că stă în puterea noastră să devenim - europeni: chiar români.

Pe la Ambasada RSR de la Paris, numeroși intelectuali, cu pre-cădere ardeleni, fie în post, fie în vizită - printre ei Breban - măcinau :

«O fi el cum o fi, dar ne apără de război civil, de foame, de sfășieri teritoriale - uită-te la Iugoslavia, ce nenorocire, ce tragedie !»

Aici, El fiind Iliescu.

Eu, cu memoria mea afurisit de normală scot din depozit un discurs asemănător, grohăit tot în jurul Ambasadei de la Paris :

« O fi el cum o fi, dar ne apără de ruși, de jidani, de unguri...»

S-a înțeles, El-ul era Ceaușescu.

Trist : secretarii-generalii ai partidului comunist se schimbă, romancierul Breban, ba. El fiind Omul cu Megafonul (Puterii).

Despre opțiune

La pagina 123 Nicolae Breban este întrebat :

"Ești cu Opoziția ori cu Puterea ?".

Cum răspunde Breban ? Astfel :

"Vedeți, un mod schematic, maniheist de a gîndi. Eu am învățat de la marele meu maestru Dostoievski, Feodor Mihailovici, eu am avut doi maeștri, și o să vă rog să-mi dați mai încolo câteva minute ca să vorbesc despre Friedrich Nietzsche pe care l-am lansat încă în anii '60..." - si dă-i si luptă-i, vorba Neicursorului, numai să nu răspundă.

Nici nu avea/are ce : Nicolae Breban, legitimist funciar, a fost și va rămîne cu Puterea el nu are opțiuni, ci opțiune - vorba celuia :

«Sânt cu Opoziția venită la Putere !»

(chiar și) Despre regret

Regretul rămîne al meu - și nu doar, lumea nu e alcătuită numai din dușmani de moarte ai brebanitudinii. Firește, nu voi spune că îl compătesc

pe Breban - l-aș ofensa. Îmi îngădui să monologhez în prezența transcrierii discursului său - ultimul : cel televizat. Îmi îngădui să-mi fie ciudă. Nu am nici o cădere să spun despre el, mai dezvoltat, ceea ce în rezumat arată : “Brânză bună în burdof de câine” - intenția mea nu este de a pedagogiza. Dar mi-e ciudă.

Breban are cultul prieteniei. Nu-i i-am fost prieten și chiar de nu am avut conflicte deschise, între noi domnea... incompatibilitatea cea mai ascuțită. Cu toate acestea, în primele zile după arestarea din 1 aprilie 1977, când soția cu copilul fuseseră puși peste bagaje într-un camion și duși undeva în Vitan, fără telefon, fără vreo posibilitate de legătură cu exteriorul; când aflându-se în biroul avocatului, de la Tribunal, a profitat de o scurtă absență din birou și a lui și a dat un telefon... A dat un telefon - cui? Spun îndată, nu înainte de a indica simțământul cu care Ana telefona în primele zile ale lui aprilie 77 : cu care ai arunca o butelie în mare... Ei bine, cel de la capătul firului, nu numai că i-a răspuns, dar a și venit în cel mai scurt timp la tribunal ! Am subliniat, fiindcă, atunci, niciunul dintre prieteni nu s-a manifestat - deși Ana lăsase mesaje - necum să aibă ei inițiativa (să treacă măcar pe la socrul meu, să se intereseze de soarta noastră). Acesta este Breban. Am mai scris - în **Soldatul câinelui** - și nu obosesc dacă repet : gestul lui Breban a fost nemăsurat de încurajator pentru soția mea - izolată de Securitate, dar și evitată de amici (nu le-am mai spus : prieteni).

Și asta am scris-o, o repet : după liberarea de la Rahova, eu fiind o ruină (recentă, socrul meu una mai veche...), am avut nevoie de un bărbat care să scoată niște cufere din pivniță : la cine să apelăm ? Într-o doară i-am telefonat lui Breban. A venit cât a putut de repede : a coborât, s-a mănjit de var, a luat pe umeri păianjenii... Prin luna mai ('77) ne-am întâlnit pe stradă cu Ion Vianu. Cât am rămas împreună pe trotuar, pe lângă catedrala Sf. Iosif, Breban nu a dat vreun semn că i-ar păsa de faptul că se află în compania unui bandit și a unui fugit (ce să fac : el folosește acest cuvânt securist !).

Am înșirat toate aceste, ca să pot spune din nou : mi-e tare ciudă, mi-e o ciudă de moarte - pe Breban :

Fiindcă nu șade la romanele sale : de cum iese afară, la aer, în realitate, fără busolă, fără repere, Nicolae Breban devine, fulgerător un mitoman și un carierist (fără carieră) ; fiindcă, în loc să scrie romane (ori să le rescrie pe cele vechi), el se trezește apărînd cauza totalitarismului comunist și, printre picături, spunînd minciuni gogonate - despre orice.

Știu : sântem prea bătrâni, ca să ne “reparăm”. Nu-i dau sfaturi lui Nicolae Breban (s-a observat demult : poate face și singur mari prostii) - dar zic : Ce bine ar fi (sau : ce mai- puțin-rău) dacă s-ar ține de ficțiune - acolo e tare - fiindcă, de cum coboară în realitate, el o tratează ca ficțiune ; el scrie și după ce a ieșit din scris.

Ar fi bine. Dar posibil ?

*

Paris 21 martie 1997

SCRISOARE CĂTRE LITERATORII ROMÂNI

Am primit de la editura Nemira câteva tăieturi din periodicele ce au scris până acum despre *Jurnal*. Pentru că intervențiile din timpul lansării (14 februarie 97) au fost publicate în rezumat de *Adevărul* - 2 martie 1997- voi ține seamă și de contribuțiile (tran)scrise ale lui G. Pruteanu și ale lui Dan Petrescu. Liviu Antonesei și Mihai Zamfir nemanifestîndu-se hotărît împotriva *Jurnal*-ului, cu încuviințarea lor, nu îi voi discuta (nici pe autorii de cronici favorabile : Florian Baiculescu, Dan Stanca, Liviu Cangeopol, Radu Aldulescu, Alex. Spănu și din nou Liviu Antonesei).

Se știe, dar o mai spun : niciodată nu m-au supărat judecățile de valoare rostite în legătură cu scrierile mele. Criticii literari nu sunt slugile autorilor de ficțiune și, din moment ce autorul a ieșit în piața mare, să suporte și

obiectiile, nu doar laudele... S-ar putea obiecta : nu se poate trage o concluzie “obiectivă” din ecourile apărute în doar șase săptămâni și numai în cotidiene și hebdomadare - să fie așteptate lunarele, sintezele, chiar volumele... Aștepte alții sinteze, monografii - eu nu mă interesez, acum, de “calitățile” (care ? - dacă nu ne-am hotărât: **Jurnalul** meu este o chestie documentară ori o drăcie ficțio-nară ?). Pe mine mă interesează literatorii români față cu acest animal care nu există.

Aveau dreptate - sau ba - cei care pretindeau că o literatură ca româna ce s-a lipsit de samizdat, de sertar (teoretizînd inutilitatea acestora în spațiul de limbă română) ce a acceptat, din 1977, Piteștiul literar (scriitori buni, foarte buni au consimțit să joace rolul cenzorilor de meserie) - este o nonliteratură? că “rezistența prin cultură” cu care se laudau literatorii noștri a fost în realitate colaboraționism caracterizat ?;

Aveau sau ba dreptate cei ce vorbeau de o “Siberie a spiritului”?;

Aveau dreptate cei ce afirmau că Românul în general, în particular scriitorul român nu suportă adevărul, nu acceptă judecățile morale - nici în cărți, nici în viața de toate zilele ?;

Să aibă dreptate cei ce se temeau că în ultimii 12 ani de dictatură (1977-1989) Românii au involuat mai mult și cu urmări mai trainice decât în perioada stalinistă (care, la noi, a ținut până prin 1964) ?

Chiar în **Jurnal** consemnam cu durere mutația pe care am observat-o, după 1984, la compatrioții scriitori ; am sperat din toată inima să mă înșel.

Acum, cu prilejul apariției **Jurnalului**, am aflat, cu strângere de inimă că mulți profesioniști ai condeiului, din motive diverse, nu citesc scrierile despre care...scriu. Aș fi acceptat să fiu “desființat” (cu tot cu **Jurnalul** meu) - însă după legile publicisticii literare : în cunoștință de cauză. Am constatat cu stupeoare : tenori ai presei literare ca Alex. Ștefănescu, Dan. C. Mihăilescu, Ion Buduca, George Pruteanu, soprana de coloratură Ioana Pârvulescu (și surpriza a surprizelor : Monica Lovinescu) *nu au citit, din Jurnal, măcar acele pasaje pe care le incriminează.*

Îi voi lua pe rând, exemplificînd :

Alex. Ștefănescu, recenzent profesionist al *României literare* a publicat în nr. 8 din 24 februarie 1997 textul intitulat : “Prăbușirea unei statui”. Ca autor al cărții recenzate nu am dreptul să contest afirmațiile recenzentului de carte, chiar când aprecierile acestuia sună :

“este mai mult vindictiv decât justițiar”, “manifestă o suspectă predilecție pentru vulgaritate - impresie definitiv și dezastruos confirmată de Jurnalul de acum”, etc., etc. - acestea sunt opiniile lui A. Ștefănescu ; faptul că autorul cărții nu le împărtășește nu-i dă dreptul de a contesta astfel de “judecăți de valoare”.

Însă când Ștefănescu scrie :

“Credibilitatea textelor este subminată de faptul că toate reproșurile lui P.G. se referă la modul cum s-au comportat personajele respective față de el însuși. Dacă i-au dat sau nu atenție într-o anumită împrejurare, dacă i-au telefonat când au fost la Paris (...) dacă l-au citat într-un articol, dacă i-au recunoscut prioritatea în practicarea disidenței...”, Ștefănescu păcătuiește grav, făcînd afirmații neadevărate (am alte cusururi - nu cele presupuse de el).

Cu alte cuvinte : Ștefănescu minte : în **Jurnal** nu există ceea ce scrie recenzentul că ar exista (probele în publicistică se numesc : citate).

Când scrie : “(...) Jurnalul se înfățișează ca documentul unei vanități maniacale. Întreg volumul doi, de pildă, cuprinde fierberea autorului în suc propriu, în perioada în care așteaptă ca Bujor Nedelcovici să-i dea telefon în legătură cu înființarea unei asociații a scriitorilor români în Franța. Intrigat, obsedat că nu este luat în considerare, marele erou se văicărește penibil (...). Presupunerea, liniștitoare, a Monicăi Lovinescu că este vorba pur și simplu de o neglijență fără semnificație, nu are darul să întrerupă delirul inchizitorial...” - și în acest caz cronicarul *României literare* minte : nu numai că a citit “pe sărite”, dar nici nu a înțeles ce a citit. Sau este de rea credință ? - să aleagă.

De unde scoate Ștefănescu “lista neagră” pe care aș fi alcătuit-o?; de unde până unde “vanitatea maniacală”, “fierul în suc propriu”, “obsedatul că

nu este luat în considerare”?- când oricare cititor normal ce a răsfoit **Jurnalul** a înțeles normal : persoana agitată, neliniștită, obsedată de tăcerea lui Nedelcovici - nu era Goma ; vai, persoana care le-a agitat, isterizat și pe celelalte, prin spaima ei de “complotul” pus la cale de Breban și de Țepeneag - era, nu Goma, cum afirmă Ștefănescu, ci, ca să spunem așa, din contra : Monica Lovinescu! Goma, bietul, împreună cu Alain Paruit, cu Marie-France Ionescu, cu Oana Orlea și Rodica Iulian au încercat - de-a lungul întregii călduri-mari - să o liniștească, să o asigure că nu-i nici un complot...

A. Ștefănescu scrie singur cu mâna lui drept concluzie la toate cele dezbătute în deplină necunoștință de cauză :

“Banii au importanță lor, dar are importanță și modul cum sunt câștigați. Lumea civilizată nu-i aprobă, de exemplu, **pe cei care-și fac o sursă de venituri din traficul de droguri sau din prostituție** (subl.m. P.G.).

Îl las pe cronicarul *României literare* față cu scrisul său. Chiar dacă ar merita să fie luat de urechi și dat cu botul în ceea ce a făcut.

Nevulgar. Ca la *România literară*.

Tot de la tribuna *României literare* nr. 10 din 12-18 martie 1997) mă încondeiază Ioana Pârvulescu în “Bătălia de la Waterloo”. Știu că produsele Domniei Sale alimentează publicațiile (sau rubricile) umoristice prin umoruri (extrem de) involuntar. Eu am o amintire mai degrabă adânc ne-umoristică :

La sfârșitul anului 1990, după ce, Liiceanu a respins și volumul de articole **Butelii aruncate în mare** (de el comandat ! - ca de altfel și celălalt, de-așemenea comandat : **Scrisori**), la sugestia Vioricăi Oancea, sora lui Mihai Botez, l-am trecut la editura Litera. Acolo s-a îngropat. În sfârșit, în 1993 (dar pe copertă scriind clar : 1992), din cele 1.000 pagini au apărut 96 (nouăzeci și șase), sub forma unei broșuri. Pe copertă apare un titlu fără... corespondență (textul astfel intitulat nu a fost inclus) : **Amnezia la români** - iar pentru mai multă variație, pe cotor scrie, citeț : **Amnezie la români**... Nici o indicație că ceea ce este publicat face parte dintr-un întreg, nici o promisiune că va urma. Apoi: volumul trebuia să înceapă cu începutul : cu articolele cele mai vechi, primul fiind un text despre **Cenzură, autocenzură, paraliteratură**, publicat de ziarul german *Die Zeit* în 1972. Broșura cu care m-au pedepsit directoarea Viorica Oancea (sora lui Botez) și redactorul de carte (sic !) Ioana Pârvulescu, a cuprins texte din 1985-86 - de ce ? Misterul Casei Botez și a casnicei pârvulești. Nu e lipsit de interes : între timp, la Litera își scosese volume de “articole politice”- firește, scrise după decembrie 1989 : Gabriel Andreescu, Mihai Botez, Nicolae Manolescu - chiar și Ileana Mălăncioiu - însă ale mele... După ce și-a făcut treaba la Litera, Ioana Pârvulescu a trecut la *România literară*...- și acolo mai rămăsese ceva de stricat.

Iată-ne și la **Jurnal**. După ce spune o sumă de prostioare (trebuie să fim politicoși cu doamnele - chiar atunci când sunt incerte) despre jurnal, în general, despre al lui Sebastian în special, Ioana Pârvulescu se ocupă în ultimele rânduri al extemporalului, de al meu - astfel :

“Dacă jurnalul lui Goma este o ficțiune, ea are un singur mare defect : lipsa de imaginație onomastică. Lucrurile stau mai rău dacă e vorba de un jurnal cvasidocumentar (...). Dar în timp ce Fabrice /del Dongo/ trăia inocent o bătălie, Goma dezvăluie veninos scene în doi, lucruri ce țin de spațiul privat și vai, abia scăpasem de ideea că o discuție cu vreun prieten ar putea trece de pereții unei încăperi. Așa cum a pierdut bătălia de la Waterloo, Fabrice del Dongo pierde și poziția de martor”. Am înțeles :

1. critica *României literare* știe că Fabrice a pierdut bătălia ;
2. criticatul nu trebuia să dezvăluie (veninos !), printre altele, porcăria făcută de Ioana Pârvulescu volumului de **Articole**, la editura Litera ; și nu trebuia să scrie negru pe alb că N. Manolescu... așa și pe dincolo...

Prima însă (de la : ins) care m-a mai acuzat de păcatul... divulgării marilor secrete scriitoricești a fost Geta Dimisianu, prin 1971, când mi-a strigat că ceea ce făcusem eu (trimisese la Europa liberă o scrisoare în care îi dădeam o labă și tovarășului Vasile Nicolescu, iubitor de Michaux, cenzor vițios) - era “delațiune” !

Ca să vezi! Cine delatiōna! Și cine acuza pe alții de...delațiune.

Nici neconvenționala de la *România literară* nu a citit **Jurnalul** meu - jur că nu e vreo pagubă - a scris după ce vorbea, cu Iorgulescu, la telefon, Dimisianu. Gabriel.

George Pruteanu, cu prilejul lansării **Jurnal**-ului (14 februarie 97) după ce explică : “nu am mai recitit, ca să nu mă montez - textul - l-am citit prin bunăvoința editurii - pot să dezvălui ?- citisem șpaltul cu un an în urmă...” etc., afirmă hotărât :

“/Goma/ îl numește pe Gabriel Liiceanu (...) un Leonte Răutu al acestor vremuri”.

Pruteanu, hagiograf al lui Petru Canaliu, slujnicar al lui Cristoiu, dilemizatornic stahanovist al Pleșului povestește povești : nicăiri în **Jurnal** nu există comparația denunțată (cine o va căuta, în Index, la Răutu, n-o va găsi). “Comparația” este o invenție...inventată în urmă cu doi ani de același Pruteanu, în cronica din *Dilema* la volumul meu **Scrisori întredeschise**, Biblioteca Familia 1995, unde interpreta după obicei, aiurea următorul pasaj (citez din **Scrisoarea către Gabriela Adameșteanu** din 18 nov. 1993 - p. 544) :

“(...) Acesta fiind fondul problemei din textul meu publicat în *Timpul* : distrugerea cărților, nu din dispoziția lui Chișinevski-Răutu-D. Popescu-Dumnezeu-Suzana Gâdea și alți comisari urînd cartea precum și pe făcătorii de cărți - ci din a unor scriitori, conștiințe ale nației, cărturari ei înșiși : Marin Sorescu, Gabriel Liiceanu”.

Dacă aș fi vrut să-l compar pe Liiceanu cu cineva dintre cei înșirați, m-aș fi oprit oare la Răutu? Firește, nu. Ci la Suzana Gâdea.

G. Pruteanu, în “cronica literară de tranziție”(?), din, cum altfel?, *Dilema* (7-13 martie 97), intitulată expresiv : “Maculatorul” - eu fiind acela - după ce scrie tot răul pe care-l gândește despre mine, cu osebire “grava debusolare morală”(din mijlocul clanului Fundației Căndești, populată de exemple moralnice precum Buzura, ștergător de picioare al lui Iliescu, și a găstii dilemale în frunte cu Pleșu, fidel al foarte-moralului Petre Roman, sprintăruț Prut, cu morala-i specială, vede cum nu se poate mai bine “debusolarea” altora), în subsol încearcă să “explice” animozitatea ce i-o... nutresc. Fiindcă și de astă dată minte - iată :

Nu l-am acuzat că ar fi “înjurat-o” (nu folosesc acest termen) pe Ecaterina Bălăcioiu, în cronica dedicată volumului **Unde scurte** al Monicăi Lovinescu, în februarie-martie 1991 - ci l-am acuzat de a fi spus porcării (a se observa nuanța). Asta se petrecea în 16 dec. 1993, la Paris (v. **Jurnal** III, p. 189). O pusese pe D-na Florica Dimitrescu să-mi telefoneze, pretinzând că este “un bun prieten” al meu. Când l-am avut la capătului firului, mi-a spus că “ne cunoaștem de pe trotuarul de la Ana Ipătescu”(unde fusese *România literară*). Am răspuns că n-am cunoscut pe nimeni cu un nume atât de calp - e pseudonim ? I-a dat înainte, întrebându-mă când ne întâlnim, că el nu stă mult la Paris. L-am trimis la plimbare.

“În iunie trecut”, scrie el, în *Dilema*, îmi telefonase de la București, să mă anunțe că vine la Paris, să-mi ia un interview. I-am răspuns să vină sănătos - dar nu la mine : nu stau de vorbă cu el. Ajuns la Paris, mi-a telefonat, insistând “să facem o carte ca cea cu Petru Dumitriu”... Am refuzat. Nu i-am închis telefonul în nas, sperînd că va înțelege dorința mea - de a nu-l întâlni. Mi-a retelefonat, întrebându-mă de ce nu vreau? I-am reamintit porcăria făcută Monicăi Lovinescu. Mi-a replicat : «Dar doamna Monica nu e supărată pe mine și e vorba de mama ei». I-am răspuns că mama este a Monicăi, însă principiul este al meu. Printre alte motive ale refuzului : colaborarea permanentă la *Dilema*, organ diversionist al cunoscuților iliști Buzura, Pleșu...

După ce ne-am despărțit (telefonic) politicos, dar ferm, credeam că interlocutorul a înțeles. Ei, bine, nu : nu-l voiam - mă voia el : să mă vadă, să-mi intre el în casă, în suflet ! La câteva ore, cine a sunat la ușa apartamentului ? O persoană care s-a prezentat : Pruteanu ! Soția mea a fost binișor înfricoșată : imobilul are două porți metalice, ca de închisoare, tot timpul încuia-te, mai are două coduri, din care unul al liftului, locuim la ultimul etaj, trebuie să coborîm, ca să-i conducem sus, la noi, pe prieteni - dar Pruteanu, cel

înarmat cu iarba-fiarelor a pătruns! A ajuns! Cum, necum - a descântat încuitorile ! Numai că, dacă a trecut prin porți încuiate și învins coduri cunoscute doar de locatari, n-a priceput un lucru : când cineva îți spune că nu te primește, oricât de gazetar la școala lui Cristoiu ai fi, intruziunea ta se numește viol - de domiciliu, de persoană și nu “perseverență de gazetar”... De aceea soția mea, auzind numele vizitatorului nepoftit, nedorit, a închis pe dată ușa, ba chiar a încuiat-o.

Am citit (transcrisă de Iosif Sava, în volumul **Radiografii muzicale** editat la Polirom, 96) și prestația lui la TV : omul vorbește mult, despre multe; vrute și nevrute ; mult mai repede decât gândește - fatal: sonorizează o mulțime de prostii sau doar de locuri comune, vândute drept originalități... Scrie tâmpenii și murdării - despre cartea lui M. Nițescu, de pildă - folosind cu dezinvoltură trunchierea citatelor (când nu le scornește - ca în cazul meu, cu ”Liiceanu-Răutu”).

Dan C. Mihăilescu, în textul “Paul cel Groaznic și Goma cel Jalnic”, publicat în 22 din 4-10 martie, declară de la bun început că a citit **Jurnalul** (“Mai bine de o săptămână m-am supus cu evlavie caznei de a citi cu atenție cele **o mie cinci sute de pagini**” (subl.m.P.G.).

Iată un cronicar care citește cărțile recenzate (ba umflă cu cincizeci la sută numărul paginilor). Nu e de colea, în România. Până să ajungem la cum citește, să vedem câteva citate :

“Am simțit nevoia unei penitențe” (lectura din Goma - n.m.) ; “nu m-am putut acomoda niciodată cu proza autorului (am părăsit **Ostinato** la pagina 5, am citit cu interes **Gherla**, m-am încălțit prin **Bonifacia** și... cam atât” ; “în ciuda senzației de lehamite iscată de tot tãmbălăul de anii trecuți, cu Țepeneag, cu Breban, ca și cu, mai ales uluitoarea neînțelegere a lui Goma față de chestiunea Liiceanu-Humanitas” (s. m.P.G.); “Jurnalul lui Goma este o carte, cum să-i zic ? **o carte tombală** (subl. în text), care cade ca o lespede pe un talent demult defunct. Odată epuizat biograful, toată literatura lui Goma dispare”; “Jurnalul este deopotrivă fișa clinică a unui delir de grandoare eșuat în **complexul persecuției și o suită de delațiuni frizând abjecția** (subl. m. P.G.). Când Goma strigă : «ăsta-i adevărul, dealtfel și tu știi că așa a fost», franc și elocvent, Marie-France Ionesco îi răspunde : «**Știu, dar nu spun și nu scriu** (subl. în text)». Asta-i *cheia* lucrului” (iar aici este sublinierea apăsată, a mea, P.G.).

Ce mai scrie Dan. C. Mihăilescu ? : “echipa cu pricina (a *Săptămânii* lui Eugen Barbu - care ce s-ar fi bucurat, citind **Jurnalul** ! - n.m. P.G.) este principalul beneficiar de pe urma Jurnalului, funcționând ca și Cartea albă a Securității”; “ceea ce m-a descurajat (de a scrie despre alte “aspecte” din **Jurnal** - n.m. P.G.) - și finalmente chiar m-a scârbit - a fost **coborîrea în abjecție** (subl. m. P.G.). Și nici măcar în abjecție (că, aici, dăm de Céline, nu-i așa ?), ci mai rău : în grosolanie, în măgărie pură. Când ajungi să vorbești de Liiceanu în termeni de osândă asudată și **să te bucuri că Monica Lovinescu nu mai vorbește toată ziua la telefon fiindcă nu mai are bani...** (s.m. P.G.), apoi devii, vorba francezului, un ins «pitoyable»!”

Nu am epuizat toate opiniile defavorabile ale recenzentului de la 22, oricum, reconfortant: omul a citit - ba chiar indică paginile! Deși - iată mă repet : nu am a contesta opiniile recenzentului despre o carte recenzată (1.500 pagini, zice el, or **Jurnalul** are : 304+272+ 352=928 pagini - însă nu pentru asta o iubim noi pe Gabriela Adameșteanu !). Poate să spună (a și spus !) orice și contrariul - cu o condiție : să nu spună minciuni despre întâmplări adevărate - și care în **Jurnal** au fost narate pe zeci și zeci de pagini.

Iată două - care fac, în fapt, una (cum reiese limpede pentru cei ce au citit **Jurnalul** fără ochelarii verzi marca GDS) : “uluitoarea neînțelegere a lui Goma față de chestiunea Liiceanu-Humanitas”. De acord : “uluitoare” - iat-o :

Liiceanu oprește distribuția volumului meu de mărturii **Culoarea curcubeului**, îl depozitează, iar după doi ani îl trimite la topit. O faptă - cel puțin - uluitoare : prietenul meu, cel care declarase în 1984, într-o călătorie la Paris, că îi place **Le Tremblement des Hommes**, iar în ianuarie-februarie 1990

îl introduce în portofoliul editorial, fără ca eu să-i cer, fără să fiu de față (toate acestea se află în **Jurnal**). De ce crede D.C.M. că este “uluitoare” supărarea mea, scriitor de limbă română, nepublicat în românește vreme de 22 de ani, față cu distrugerea cărții mele - și nu i se pare (cel puțin) uluitoare fapta rea a editorului?; apoi : de ce crede D.C.M. că autorul cărții topite trebuia să “înțeleagă chestiunea Liiceanu-Humanitas”? Și în ce consta acea “chestiune”? D.C.M. nu o indică - ar călca un tabu : nu se scrie, în 22 - buletin parohial al editurii Humanitas - în legătură cu Liiceanu: *carte-nedistribuită-dar-distrusă*. În **Jurnal** “chestiunea” este pe larg explicată, repetată : “*operația*” (de recuperare a exemplarelor din comerț, depozitare, trimitere la topit) *a fost făcută de editor, fără a-l anunța pe autor*, cum procedează până și humanitasioții mada-gascarezi : așa, pentru că așa se face între oameni de carte ; așa, măcar pentru ca autorii să-și poată cumpăra pe preț redus, un număr de exemplare) ;

În “polemica” ce a urmat scrisorii mele publicată de *Timpu* din Iași în 1993 în legătură cu două cărți distruse, după 89, de doi cărturari (Liiceanu și Sorescu), nici o clipă editorul Liiceanu - față de care aș fi dovedit “neînțelegere” - nu a spus adevărul : *că a distrus Culoarea curcubeului, volum incomplet distribuit*. Ba chiar, prin logistica revistei 22 și cu ajutorul (neprecupețit) al Gabrielei Adameșteanu, negînd adevărul, m-a acuzat pe mine, victimă (topită !), de calomnie !

Pentru că a citit **Jurnalul** (cel numărînd 1.500 pagini - dar oare ce va fi citit?), firește, a aflat și rolul neprietenesc jucat de Monica Lovinescu și de Virgil Ierunca în formularea acuzației întoarse (ca în procesul Grivița : din acuzat, acuzator !) ; D.C.M. știe că *acesta a fost motivul despărțirii defini-tive de Monica Lovinescu : faptul că Domnia Sa l-a încurajat pe Liiceanu să nege, în continuare, adevărul evident pentru toată lumea* (cu argumentul și el neadevărat : «Și Gallimard ți-a trimis cărțile la pilon»), anume că *directorul editurii Humanitas îmi distrusese volumul Culoarea curcubeului*.

Desigur, cantitatea imensă de hârtie (1.500 pagini !... - mă obsedează : va fi editat Nemira și **Jurnal IV** și **V** ?) îl împinge pe D. C. M. să înțeleagă altfel ceea ce tot cititorul normal a normal înțeles : “să te bucuri că Monica Lovinescu nu mai vorbește toată ziua la telefon fiindcă nu mai are bani” - poate scrie, negru pe alb, nu un “ins «pitoyable»”, cum se franțuzește recen-zentul Mihăilescu, ci...

Ei, bine, n-am să-i lipesc vreun calificativ. Îl las așa cum și cât este.

Am ajuns la “cheia lucrului”: cei care au răsfoit **Jurnalul** au observat : în penultima pagină îl luam în seamă și pe “Dan C. Mihăilescu, unul dintre cei mai fideli ucenici ai Monicăi Lovinescu și ai lui Virgil”. După ce mă arătam în dezacord cu Monica Lovinescu și cu teoria Domniei Sale : «Nu-i momentul !» (de spus-scria adevărul), notam (**Jurnal III**, pag. 324) :

“Dan C. Mihăilescu, scriind despre necesarul act de salubritate morală - vorbesc de cartea postumă a lui M. Nițescu **Sub zodia proletcultismului** - conchide că această carte...«pică prost chiar acum, când se apropie alegerile, iar Opoziția trebuie să câștige». Riscînd să fiu acuzat iar de calomnie, fac apropiere între «Nu-i momentul!» lansat de Monica Lovinescu în Anul Dom-nului 1990 și «Pică prost...» -ul lui D.C.M. în ecou” - am încheiat citatul.

Dar care-i «cheia lucrului» recenzentului de la 22 ? E limpede în răspunsul (subliniat) al Mariei-France Ionesco, dat mie (la “**ăsta-i adevărul**” (subl. m. P.G.), de altfel și tu știi că așa a fost”) : “**Știu, dar nu spun și nu scriu**” (subl. lui D.C.M.).

Asta vine așa : cuminte, prietenește, convenabil este - chiar dacă știi că X a călcat cel puțin o regulă morală - ca tu “să nu spui, să nu scrii”, altfel ești ne-cuminte, ești dușmănos, veninos, delator .

Am trăit s-o văd și pe asta : să fiu acuzat de delațiune de D.C. Mihăescu!

Îl punem de-o parte, pentru altă dată - ne întoarcem la... cheie.Ce sim-plu, pentru literatorii români, chiar și pentru cei mai tineri, care nu au fost stri-viți de la început de cenzură-autocenzură-întrecenzură : s-au strivit singuri :

Cel care spune-scrie adevărul, acela ori “înjură”, ori...delațiunează. Nici o importanță pentru scriitorii români că adevărul este sau nu este și nu poate fi nuanțabil (ca pentru ardelean : «Ion îi cam mort...»), nici voios-inter-

pretabil («Privit dinspre Humanitas, Liiceanu este ca un soare - fără pată»), în funcție de relațiile partizane ale căror sclav ești.

Folosind la adresa mea termenul delațiune, cronicarul de curte al lui Liiceanu și al Gabrielei Adameșteanu, se plasează cum nu se poate mai la cald, între Geta Dimisianu și Ioana Pârvulescu.

Nota : În P.S. la Scrisoare deschisă adresată lui Liviu Antonesei, publicată în *Timpul*, iunie 1997, Dan Petrescu scrie :

“Știu că te-a mâhnit și pe tine «prestația» altui prieten al nostru, Dan C. Mihăilescu la **Jurnalul** lui Goma ; ei bine, victorie ! Prietenul nostru, oarecum somat de mine, a recunoscut până la urmă, așa, între noi, că totuși Goma are dreptate în vreo 90% din cazuri în ceea ce spune. Că această judecată (pe care, altfel, multă lume o repetă !) nu figurează în dezgustătorul său articol, nu e de mirare : are și prietenul nostru interesele sale, să-l înțelegem. Pentru gloria sa postumă însă și pentru triumful spiritului critic la români, mi-am permis eu să i-o consemnez aici. Întru mai dreapta sa cinstire. (D. P.)”.

Ioan Buduca, în *Luceafărul* (7/97) comite încă una din monumentalele sale gafe (de-acum intrate în obișnuință). În textul “Un polemist și doar atât”, îl trage de urechi pe Laszlo Alexandru, proaspăt ieșit în lume cu volumul de polemici **Între Icar și Anteu**. Firește, vorbesc de Ioan Buduca, strălucitul gazetar, cel care, în vara anului 1990, abia ajuns la Paris, transmisese în România - și apăruse în *Convorbiri literare*, pe prima pagină cu litere de-o șchioapă : “Ionescu e gagarisit, pe Cioran nu-l interesează România” ! Nici una din afirmații nu era adevărată (de grosolănie ce să mai vorbim!) : “informația” despre Ionescu o deținea de la Dan Ceachir, acela scria, de ani și ani, în *Săptămîna* Organului, despre un Ionescu bețiv, inconștient, ce se lasă manipulat “în așa zisele drepturi ale omului, de nulitatea numită Paul Goma” ; nici “adevărul despre Cioran” : Marele înrăit tocmai declarase că România lui Iliescu... - nu mai repetăm și noi plecăciunea panicată a filozofului.

Așadar, Buduca, de la înălțimea soclului de mare-publicist, ridicat, cărămidă cu... piatră din muuulte gafe jurnalistice și din și mai muuulte oportuniste danceachiriene, îl ia la palme pe Laszlo - astfel : “Laszlo n-a scris nimic înainte de 1989” ; “Editura nu ne spune cine este autorul, ce studii are, ce vârstă. Pare a fi jurist, dar probabil e filolog” ; “Miza polemicilor sale este estetică, cu accent hotărît pe etică”, etc., etc.

Păcatul capital al lui Laszlo Alexandru este însă altul (decât acela că... nu a scris înainte de 89) : “s-a hotărît să fie avocatul lui Goma”.

Asta era. Ca și cum Buduca nu a fost și nu a rămas avocatul lui Breban - a uitat cum îl apăra de “agresiunea” mea, prin textul **Capra și Căprarul** din iulie 1991 ? ; câte “avocațisme” debitase ? Nu doar “argumente” în favoarea lui Breban, dar și prostii caracterizate, precum clasamentul prozatorilor, în care aparatul era (neapărat!) “Numărul Unu” ?

Până în momentul în care va apare textul de față va fi apărut demult replica dată de Laszlo - care *demonstrează că Ioan Buduca nu citise cartea discutată : Între Icar și Anteu, cel mult o răsfoise* (mai corect : filase) de la sfârșit până spre... început. Buduca se uită la Laszlo (fără să-i vadă volumul pe care-l... calcă în picioare), însă, pe sub masă, îmi arde mie lovituri de copită. Exemple de gândire buducană : “De ce, oare, toți cei care scriu despre Paul Goma, aproape toți, în fine, fac judecăți extraliterare” ? ; “un client și mai ales unul ca Paul Goma, care are mulți avocați ai acuzării în procesul moral pe care l-a inițiat (...) nu poate fi apărat prin omiterea capetelor de acuzare aflate pe rol. (...) Laszlo notează că a citit ce a scris Paul Goma atunci când a aflat că directorul editurii Humanitas a decis să dea la topit **tirajul nevîndut al unor cărți, între care și două ale dizidentului român** (în răspuns, Laszlo preciza : în cartea sa este scris limpede : *o carte : Culoarea Curcu-beului* - s. și n. mea, P.G.) ce a dat numele și prestigiul «mișcării Goma».

“Nu aceasta era problema”, decretează Buduca, fiul spiritual al lui Ceachir, “ea s-a născut în clipa în care Paul Goma l-a acuzat pe Gabriel Liiceanu că a procedat la fel cum ar fi făcut (?- mirarea mea, în legătură cu limba română buducaneză - P.G.). Ana Pauker, Leonte Răutu și Suzana

Gâdea, în același spirit închizitorialo-cenzuristic, adicătealea...” “Din momentul acestei acuze - niciodată retractate ori regretate - Paul Goma s-a pus singur în banca măgarilor”.

Iată varianta Buduca în această “problemă”: “are ori nu are dreptul un editor privat să topească tirajele nevândute ale unor cărți ? Nu are, firește, dacă acel tiraj n-a fost distribuit pe piață conform contractului dintre editură și autor. Nu are, firește, dacă acel tiraj nevândut, potrivit contractului, urma să stea pe piață, să zicem, exact 10 ani, spre a-și aștepta epuizarea”.

Concluzia: “Avem de a face cu o problemă de contract, așadar, iar nucu una de cenzură ori de moralitate. Și cum contractul este definitoriu unei societăți liberale, iată că Paul Goma, care n-a suflat o vorbă despre prevederile contractului său - **face figură de urangutan ilegalist jignit în așteptările sale de propriul său partid comunist. Căci lui, ilegalistului, i se cuvine, nu-i așa, un tratament special, pe deasupra drepturilor contractuale.**” (s. m.)

Uf, am terminat de citat din de ne-citatul Buduca ! (...)

Absolut nici una din afirmațiile lui în privința mea nu este adevărată. Nici în “problema editorială”, nici... în comparație - eliminând-o pe Ana Pauker, adăugându-l, după dreptate și conformitate pe Dumitru Popescu-Dumnezeu, îl trimit pe Buduca la partea despre Pruteanu. Avocașismul Buducăi : nul. Între Liiceanu și mine nu există “problemă de contract”; nici “de cenzură” - doar : **lipsa de caracter, structurală, a lui Liiceanu :**

- nu m-a informat, în numeroasele călătorii la Paris, că a retras de pe piață **Culoarea curcubeului**, abia începută a fi distribuită (vara 1990);

- a negat că acest volum nu se mai găsește în librării, dînd vina pe... “distribuția defectuoasă”;

- după doi ani (în 1992), nu m-a informat de trimitere la topit a volumului meu **Culoarea curcubeului** - mi-aș fi cumpărat, cu preț redus, câteva zeci de exemplare;

- după ce presa din România a scris în legătură cu trimiterea la topit a volumului nedistribuit, Liiceanu a negat că s-ar fi întîmplat una ca asta ;

- nici în montajele de gazetă de perete ale 22-ului (din 1993) Liiceanu nu a admis că a distrus **Culoarea curcubeului** - a vorbit, vag, de “cerințe economice” apoi, ofensat, nevoie-mare că i-am cerut să spună, în sfîrșit *adevărul despre volumul meu, distrus*, m-a trimis (taman ca Buduca, în chestiunea **Caprei și Căprarului !**) la... *România Mare !*;

- până în momentul de față (martie 1997) Liiceanu nu a explicat ce i s-a întîmplat cu adevărat primei ediții în românește a cărții pe care, în traducere franceză, o lăudase atîta, în 1984, vizitîndu-mă împreună cu Pleșu ;

- în octombrie 1996, la colocviul de la Die (Drôme) nu am mai avut ce face cu mărturisirea Gabrielei Adameșteanu (poate fi citită la “capitolul” Monica Lovinescu).

Din toate acestea reiese :

- Ioan Buduca, asemeni prea-multilor săi confrăți de publicistică literară, nu citește cărțile despre care scrie - dar scrie (nu este el scriitor român?);

- chiar dacă, din întîmplare, a citit ceva - nu mai ține minte, puțin îi pasă c-a uitat, încurcă totul, cu o... certitudine de urechist.

Cu asta am spus totul despre recentul găsit de Dumnezeu viitorul sfînt Ioan Buduca, inițiat în tainele teologiei de lombricul seculist ca Ceachir - cel de la *Săptămîna* eternă.

Monica Lovinescu, se exprimă în 22 din 18-24 febr. 9, sub titlul:

“O precizare la Jurnal-ul lui Paul Goma” - citez :

“Cei care și-au închipuit a asculta la Europa liberă, de-a lungul timpului și romanele interzise ale lui Paul Goma (...) s-au înșelat. Cei care și-au închipuit a-l auzi pe Paul Goma el însuși cu discuții, comentarii (...) - s-au înșelat.” “De fapt, așa cum reiese din **Jurnalul** mai sus citat această prezență obsesivă a lui P.G. (...) nu reprezenta decât cel mai sigur mijloc de a-l îndepărta de microfonul Europei libere, sabotîndu-l...”

După ce pomenește și atentatul împotriva Domniei Sale din 18 noiembrie 1977 - cu două zile înaintea sosirii mele în Franța, punîndu-l și pe aceste

sub semnul: "Cei care au crezut că l-au auzit atunci pe P.G. (...), s-au înșelat", Monica Lovinescu încheie astfel :

"De adăugat nu mai am decât atât : **îmi pare rău că l-am cunoscut pe Paul Goma** (subl. în text)".

La acestea răspund :

1. Nici unul din cele trei "momente" indicate cititorilor revistei 22, ca probă a nerecunoștinței mele, nu este contestată în **Jurnal**. *Ceea ce înseamnă că Monica Lovinescu se pronunță în termeni categorici (și patetici) despre o carte pe care nu a citit-o.*

2. În încheierea scurtului - dar cât de alături de obiect! - rezumat a **Jurnalului** meu, Monica Lovinescu regretă că m-a cunoscut.

Eu nu regret prietenia de care m-am bucurat peste două decenii.

Mă roade altă părere de rău : că *ei, oameni ai cărții, într-un conflict autor-editor (asigurându-și asistența interesată - și mediatizată, prin 22 - a Gabrielei Adameșteanu) au luat, cu vehemență, cu violență partea editorului distrugător de carte Liiceanu - împotriva... topitului de mine, pedepsindu-mă pentru lăse-Gabriel, prin... expulzarea mea și din exil (la colocviul din mai 1994).*

Despre asta "tratează" (cum spune Brucan, hram al Grupului pentru Dialog Social) **Jurnalul** - nu despre ceea ce a dictat, prin telefon, Monica Lovinescu, după ce a fost informată (tot prin telefon), de la București, de Adameșteanu și de Liiceanu.

*

RĂSPUNS UNUI ANONIM POLITICOS

Paris 12 aprilie 1997

Anonimule,

Mi-ai trimis, din New York, la 29 martie 97 o scrisoare. Surprinzător, pentru mine : aceasta este politicoasă, nu mă acuză de vânzare a țărișoarei întregi, nici de vânzare a Ardealului - și nici măcar de păcatul de a nu fi român ca ei, expeditorii anonimi - adevărat : eu sânt român... altfel decât ei...

Obiectul scrisorii : nemulțumirea față de un text publicat în *Lumea Liberă* (**Dialog cu Laszlo Alexandru, 2**) unde, în șirul românilor ce s-au străduit să aducă la cunoștința autorităților americane "adevărul despre România" l-am pomenit și pe Cornel Dumitrescu.

Dacă mi-ai fi scris normal, ți-aș fi răspuns :

Sânt de acord că "lista" nu a fost, nici cuprinzătoare și nici dreaptă ; că au fost români pe care nu i-am inclus, (probabil) au fost alții pe care i-am introdus abuziv. Dar nu e suficient să accept, eu, că m-am înșelat - mai este nevoie de ceva : cel ce-mi reproșează greșala este obligat (asta fiind o lege nescrisă - dar nu mai puțin lege) să motiveze : «Iată, nu l-ai pomenit pe X, pe Y - care meritau din plin, pentru că...» (urmînd argumentele, în cazul în care persoanele în chestie îmi erau doar mie necunoscute) - «în schimb l-ai introdus pe Y, care nu merită de loc, pentru că...» - și aici era absolut necesar să explici veto-ul dumitale (anonim). Or stilul negaționist al dumitale este în perfectă armonie cu anonimitatea : nici cald, nici rece ; "echidistant" se spune azi, eu i-aș spune : fără sare. Citez :

"(...)ca să considerați că Domnul Cornel Dumitrescu, care într-adevăr, a adus și el, alături de mulți alții, o contribuție la activitatea anticomunistă a românilor din exil (...) că poate sta alături de Brutus Coste, Alexandru Bratu sau Ion Stere **e puțin cam exagerat**" (subl. mea, P. G.). "Probabil că pe alții, mai îndreptățiți decât el i-ați inclus în paranteza cu «mulți alții». E normal să nu cunoașteți pe mulți luptători din exilul american, dar asta nu înseamnă să faceți niște afirmații în ce privește persoana cuiva, pentru că aprecierile Dvs. totdeauna obiective și întemeiate de altfel își pot pierde credibilitatea acordînd atât de generoase note unei persoane care nu totdeauna dă dovadă de verticalitate, mai ales în ultimul timp".

Și pentru că am ajuns la sfârșitul scrisorii, iată ultimele cuvinte :
 “Întrucât, în afară de valoroasele Dvs. calități de dârz luptător anti-comunist, **nu vă cunosc ca om și deci nu știu dacă pot conta pe discreția Dvs., vă rog să mă scuzați că nu semnez aceste rânduri**” (subl. mea, apăsată, P. G.).

“**Cu deosebită considerație**” (re-sublinierea mea, P. G.).

Iată cum stau lucrurile :

Prin structură, prin educație, concep libertatea, nu doar ca ceva de care mă bucur eu, pentru a spune ce gândesc, ci mai ales prin libertatea pe care o accept altuia de a nu fi de acord cu mine ;

Așadar, pentru angajarea unui dialog, ar fi fost necesară perfectă egalitate a pozițiilor noastre - începînd cu... identitatea. D-ta, Anonimule, ai “discutat” vreodată cu cineva care își ascunde chipul, nu-și spune numele (să zicem : la Interne, la Malmaison, la Uranus : d-ta în celulă, el, anonimul, dincolo, pe coridor, pîndindu-te prin ochiul-de-bou)? Din rândurile d-tale se pare că ai cunoscut această situație - ei, cum te simțeai : nu aveai impresia că te afli, dezbrăcat, în cea mai sumară intimitate (sau cum i se mai spune stării: la-puta-goală), iar celălalt, îmbrăcat, îndărătul ușii închise, știa totul despre tine, tu nici măcar gradul lui ?

Aș fi acceptat că m-am înșelat atunci când l-am inclus pe Cornel Dumitrescu în rândul celor care etc... etc. - dacă d-ta, de pe coridor, de la adăpostul anonimatului miorîș, nu m-ai interpela în cunoștință de cauză, dar fără să-ți declini identitatea.

S-o luăm altfel : nici eu nu cred că persoana și activitatea lui Cornel Dumitrescu este fără pată. Însă eu, spre deosebire de d-ta, Glegore Anonimescu, atunci când am o nemulțumire, pun mîna pe condei și-i scriu aceluia, negru pe alb - de pildă : “Cred, dragă Cornel, că interesul tău pentru securiști de rang mare este nesănătos - și nedrept. Este șocant să vezi cu câtă însuflețire pledezi cauza lui Pacepa, făcînd din el mare erou al patriei, trecînd cu vederea activitatea lui de securist (de rang înalt) de treizeci de ani. Faptul că ar fi fost și spion american, pe mine, ca român, nu mă interesează : pe mine mă interesează că oricare securist (cu atât mai vîrtos ofițerii superiori) **a lucrat împotriva poporului român** - punct !”

Deosebirea dintre noi, ne-stimate Anonimică Anonimescoiu : eu dau seama de faptele mele - d-ta nu ; faptele mele fiind cuvintele, când le rostesc, o fac tare, declinîndu-mi identitatea ; când le scriu, le semnez. Or d-ta, chiar dacă vei fi fost un erou al luptei anticomuniste, în România, ajuns la New York ai încetat de a mai fi - nu numai erou, ci și om normal.

Fiindcă ai căzut în păcatul original al acestei nefericite comunități carpato-danubiene : *anonimatul*.

Orice ființă omenească primește, la naștere, un nume : Ion, Vasile - ba chiar Glegore... Numai rezultatul uniunii istorice între Traian și Decebal preferă... farfuridismul :

«Trebuie să aibi curaj ca mine ! trebuie s-o iscălești : o dăm anonimă!»

Or dacă pe vremea lui Caragiale acest “anonimat” acoperea doar lipsa de curaj, în vremea comunismului, anonimatul a acoperit delațiunea - sau cum se spune de-a dreptul : **turnătoria**.

Nu am încredere în oamenii-fără-nume ; neîncredere alimentată de o îndelungă experiență : n-am cunoscut nici un turnător dovedit care să-și spună numele. Mai mult : oameni (aparent) onești, care la întrebarea ta, politicoasă: «Cu cine am onoarea ?», sau mai... românește : «Cine sînteți, cum vă numiți?», răspund :

«Da’ ce te-interesează numele meu - ce, ești de la Miliție (mai nou : poliție) ?»

În asemenea caz să fii sigur : **are de ascuns, nu doar numele**.

Politețea d-tale, Anonimule daco-rîman, nu este fără cusur : prin cârpiturile de mîntuială ți se văd izmenele murdare - scrii :

“(...) nu vă cunosc ca om, deci nu știu dacă pot conta pe discreția Dvs.”

Așa, carevasăzică : nu mă cunoști, dar... nu știi dacă poți conta pe

discreția mea (ceea ce în românește vine : “nu pot conta pe discreția d-tale”);
Discreție - “în ce problemă?” cum ar spune Sfântul Silviu Brucan,
Gură-de-Căcan...

Nu ai încredere în “discreția” mea, dar mă faci părtaș la ea, cerîndu-mi
să te... scuz că nu semnez aceste rînduri !

Dar nu te scuz de loc și te invit să-ți iei “deosebita considerație” cu care
închei turnătoria scrisă și să o lași moștenire copiilor și nepoților d-tale, cei
aduși pe lume tot printr-un act anonim...

Eu semnez - n-am ce ascunde.

Paul Goma

*

**Către redactorul-șef al săptămânalului 22
București**

Paris, 21 mai 1997

Doamnă,

În virtutea dreptului la replică, vă rog să reproduceți în revista 22 textul de mai jos, ca răspuns la Cazul Goma (semnat : Bianca Balotă) apărut în nr.-ul din 13-19 mai 97 - și în câte vor mai urma.

Mulțumiri,

Paul Goma

DAR CINE-I BIANCA BALOTA ?

În toamna anului 1954, când am intrat la Institutul Eminescu din București, am devenit coleg și cu Bianca Marcu din Brașov. Dacă am schimbat douăzeci de cuvinte în total. Dealtfel, după câteva luni, a părăsit Institutul, căsătorindu-se cu Adrian Dumitrașcu, jurnalist la *Steagul roșu*. Nu știam atunci dacă era “atrasă” de poezie, de proză, de critică literară, nu am aflat mai târziu. După iunie 1965 - dată începînd de la care foștii deținuți politici au putut publica - în clădirea editurii de stat (ESPLA, apoi EPLA), am întâlnit-o pe Bianca Marcu-Dumitrașcu : era redactor. Am salutat-o. Ceva mai târziu am văzut-o în compania lui Nicolae Balotă, fost coleg de celulă de la Jilava : acesta pregătea un volum (sau chiar trei) și lucra cu fosta-mi colegă de Fabrică de scriitori. În ultimii ani am dat, în presa literară din țară, de fragmente de proză semnate : Bianca Balotă. M-am bucurat - înainte de a citi. Acum îi întâlnesc numele sub demascarea publicată cu tam-tam-ul cuvenit de organul GDS, 22.

“În ce calitate”(cum s-ar exprima un moromete) va fi scriind ea **Cazul Goma** ? De critic literar, demonstrînd nulitatea autorului ?; de fost deținut politic, arătînd cititorilor 22-ului că persoana în chestie (“Cazul”) fusese turnător în facultate, turnător în închisoare, turnător în exil ?; de exilat activ în Franța, participant la toate manifestațiile de stradă împotriva comunismului ceaușesco-iliesc ? ; de martor de moralitate ?

Foarte bine : oricine poate publica orice, la București - de când politograful Brucan a anunțat că scriitorii se pot juca în curte și chiar au voie să spargă geamurile (ba mai mult : li se recomandă călduros), dar vorba lui Shalom Alehem : totdeauna ale “celorlalți”...

Cine și-a dat osteneală să citească **Jurnal**-ul meu recent publicat își va pune chestiunea de bun simț :

«Goma îl înțeapă, îl încondeiază, îl scutură pe Nicolae Balotă - nu pe soția sa, Bianca ».

Dacă este adevărat că o bună soție rămâne totdeauna alături de bărbat, în toate încercările (când el pleacă la război, în pușcărie, în exil, etc.), nu este mai puțin adevărat că, în cazul de față, cel înțepat, scuturat, “înjurat”(cum se cheamă pe Dâmbovița spunerea adevărului) nu se află în imposibilitate de a da cu-venita replică. Din câte știu (și este suficient să răsfoiești presa culturală de azi : ai zice că s-a întors timpul, ne aflăm iar prin 1970, într-atât a cres-

cut productivitatea stahanovistă aurmuzologului ceașolatu ? Nu va fi adevărat, dar aceasta este impresia : publică mult mai mult decât scrie Nicolae Balotă (despre el fiind vorba) nu este ciung de mâna scriitoare, nici paralizat, nici pus în cătușe, ca să nu poată pune pe hârtie ce ce are el pe suflet...

Cu asta am ajuns la "cheia enigmei": *autorul textului "Cazul Goma"*, publicat în 22 este Nicolae Balotă - el se exprimă sub pseudonimul : Bianca Balotă.

Cum se explică subita-i discreție ? Atruismu-i auctorial ? Ce a motivat scrierea și publicarea textului din 22 : "Cazul Goma"?

Răspunsul este la îndemână : nu doar în **Jurnal** mi-am exprimat uimirea și durerea față de *căderea* lui Nicolae Balotă. Am scris, repetat : găsesc inadmisibil ca cineva de calitate intelectuală - și creștină - a lui, cu o comportament exemplar în detenție, în libertate, după 1965 a început a scrie din cale-afară de mult și de laudativ despre partid, despre "secretarul general" - ca să nu mai vorbim de cronicile nemeritat de "pozitive" la delictele literare ale unor cenzori-șefi (și chiar sub-șefi). Dorește exemple ? Nu voi veni cu lucruri inedite, îi voi trimite pe cititori la cele incluse de Virgil Ierunca în **Antologia Rușinii** - acestea semnate cinstit-slugărește : Nicolae Balotă.

Căderea lui N. Balotă a continuat după ce "a ales libertatea" : nici el, nici soția sa, nici vreun alt membru al familiei stabilită (cum altfel: cu "azil politic") în Franța nu și-a manifestat cinstit, deschis, sub semnătură, anticomunismul. Prudența-i legendară l-a menținut în culturalism (ce simplu - și de fără primejdii ! - ai zice : un Al. George ardelean, acela carele și-a manifestat anticomunismul pasiv prin tăcere, iar cel activ prin continuarea relațiilor de prietenie cu șeful cabinetului satrapului culturii, Popescu Dumnezeu !). Este foarte adevărat că a colaborat regulat la o emisiune creștină la Europa liberă - dar niciodată sub numele : Nicolae Balotă. Firește, cu un șef ca N. Stroescu - și el român verde: precum Farfuridi, o dădea anonimă, sub pseudonimul Stănișoară - de ce Balotă ar fi semnat : Balotă ?

Cazul Goma - pe care Nicolae Balotă îl prezintă (pseudonimat) în 22 poate fi astfel rezumat :

Despre N. Balotă, am făcut afirmații adevărate, dovedibile, verificabile - în schimb, despre mine, N. Balotă (sub pseudonimul : Bianca) face afirmații mincinoase, inventate ;

Despre N. Balotă am afirmat că, odată "refugiat" în Occident, a luptat împotriva comunismului de sub fusta pseudonimatului, necomișind "eroarea" de a se manifesta deschis - în schimb N. Balotă face afirmații mincinoase despre mine și despre modesta - dar reala - activitate pe față, anticomunistă, din țară, din exil.

Comentatorul avizat al lui Urmuz și al lui Ceaușescu (Nicolae, nu Bianca) mă pune la zidul culturalist : în Jilava, pe când el povestea Joyce, Faulkner, Thomas Mann - eu dormeam.

Nu face decât să repete ceea ce am scris eu, în **Jurnal**. Ei, da : când vorbea Balotă, mă fulgera somnul - nu, Doamne-fereste pentru m-ar fi respins Thomas Mann, Joyce, Faulkner (eram cât se poate de treaz când vorbeau *alții* despre aceiași), dar ce să fac dacă mă adormea Balotă povestindu-l pe Joyce? Nu pot spune că aș fi simțit falsitatea povestitorului după iezuitismul colegului de celulă - atunci nu realizam alcătuirea intimă, calpă a lui N. Balotă : sub coaja intelectualului fin, a creștinului fervent se ascundea, vai : duplicitarul, servul, arghirofilul, lașul, speriatul de suferință - după 1965 își va fi zis că, decât să intre iar în închisoare, mai bine îi linge, la ziar, pe ofiterii-politici ai culturii, pe caralii-supremi, pe cei din pricina cărora suferisem noi și ai noștri până la a șaptea spiță.

N. Balotă îmi reproșează că am intrat în partid : ei bine, eu, membru de partid, nu am scris o silabă de elogiu al acelui partid - el, da și nu o singură dată ; eu, membru de partid, l-am înfruntat public pe Ceaușescu și pe ai săi - ne-mebrul de partid și creștinul Balotă l-a elogiat pe "secretarul general", cu tot cu partidul... meu pe, pentru... Pentru ce anume ?

Nu rezist - citez din *România liberă*, 8 nov. 1973 :

"Aș aminti în acest sens apelul adresat oamenilor de artă de către secrete-

tarul general al partidului, în urmă cu doi ani (ceea ce înseamnă: 1971, înseamnă «tezele din iunie», în traducere : Revoluția culturală chinezească - nota mea, P.G.)(...). **Nu este oare acesta rostul însuși al inițierii întru cultură, al introducerii în spațiul spiritual?**» (subl. mea, P.G.).

Taman acesta fusese “rostul” (inițierii întru cultură)! Ce ne-am fi făcut fără inițiatorul-general, înalt-prețuit de ne-membrul de partid dar subtilul lingău? Și din această declarație de fidelitate a lui N. Balotă - față de cei ce ne-au terorizat - se observă “firul roșu”, ca să spun așa, ce-l unea de alt cerchist decăzut: Radu Enescu - despre acela colegul și prietenul amândurora Ion Negoitescu scria îndurerat (**Scriitori contemporani**, Dacia 1994, pag. 173) :

“/Volumul **Critică și valoare**, 1973/ te sperie totuși din când în când prin intruziunile brutale și triviale ale unui limbaj cât se poate de impur : în mijlocul instrumentelor celor mai melodice limba de lemn începe brusc să clăntănească fioros”.

Despre Grigurcu : citind din **Justa** și din **Jurnal**, Nicolae Balotă se arată indignat de ceea ce am scris .

Regret că nu am suprimat acele pasaje, însă despre Grigurcu de după 89 am scris în repetate rânduri admirativ, elogios. Numai că, iată: eu am cunoscut și un alt Grigurcu - cel dinainte de 89. Or acela scrisese și publicase versuri de mare rușine - atât în 1956, înainte de arestarea mea, cât și începând din 1958, când, aflat în domiciliu obligatoriu în Lătești, am citit, în *Steaua*, producțiile foarte-pe-linie ale sale (“cu Lenin”, “cu tancurile sovietice”, “cu Republica”...).

Reproșându-mi “calomnierea” lui Grigurcu (prin rememorarea unui trecut nu întru totul luminos), N. Balotă își apără, la modul farfuridesc, pitit îndărătul prenumelui : Bianca, propria-i cedare.

Am mai spus : am momente în care regret că nu am eliminat din **Jurnal** pasajele privindu-l pe *Grigurcu cel dinainte* - însă, din regret în regret, ar fi trebuit să suprim totul și să public (nimicul) peste 50 ani, cum mă sfătuia cineva de bine, aflat dealtfel în “consiliul consultativ” al revistei 22...

Ar fi fost foarte bine pentru “toată lumea culturală” : ar fi rămas fiecare cu micile porcării și cu marile performanțe culturale ; cu adevăratele turnătorii și cu ne-adevăratele momente de verticalitate scriitoricească - cu, vorba lui Nicolae Balotă, elogiind directivele de partid din 1971:

“Nu este oare acesta rostul însuși al inițierii întru cultură, al introducerii în spațiul spiritual ?”

Textul “Cazul Goma” se înscrie perfect în campaniile pe care Securitatea le-a dus (și) împotriva mea din 1976, când mi-a apărut, la Gallimard, **Gherla**. Eram demascat, pe față - cu precădere în *Săptămîna* lui Barbu, dar și prin mesageri ca Ivăsiuc și Breban : nu aveam strop de talent, eram agent NKVD, fusesem turnător ; în primăvara anului 1977 mi s-a mai atârnat de coadă o tinichea : îmi trădam patria (vezi textele publicate de Ivăscu, Virgil Teodorescu, Băran, Piru, Dragoș, Dobrescu). Începând din 1979 (anul SLOMR) a fost declanșată o nouă campanie (nu doar împotriva mea). Atunci a apărut o voce nouă : a lui I.C. Drăgan. Prin el Securitatea mi-a scris “scurta biografie”, m-a rebotezat (“Efremovici”), etc. iar în broșura **România sub presiune** (semnată : M.C.Titus), prin “mărturiile” lui V. Carianopol, Aurel Covaci, Quintus, epigramistul cataramist, și ceva popi din Ploiești a afirmat :

- **Gherla** este o carte mincinoasă, calomniatoare la adresa... deținuților politici ;

- Goma este evreu-rus, agent sovietic ;

- Goma a fost, a rămas turnător (la facultate, în pușcărie, după...).

Îi scriam unui prieten : Când mai mulți inși îți spun că ești beat - te duci să te culci ; când mai mulți îți spun că ești (că ai fost) turnător - ce faci ? Umbli tu după referințe, după certificate de bună purtare, după declarații de la colegii de facultate, de închisoare - că nu ai fost (turnător) ?

Numai în România este posibil ca cineva să fie acuzat de orice ;

Numai în România este posibil ca o publicație “formatoare de conștiințe” să găzduiască (ba chiar să clocească) - nu polemici aspre, nu con-

testații violente (ale unui autor, ale unei cărți) - ci calomnii caracterizate.

Dacă directoarea publicației 22 îmi va replica :

«Dar **Jurnal**-ul : nu e calomnios ?», îi vor răspunde :

«**Jurnal**-ul poate fi (este) brutal, violent, pe alocuri cu exagerări - eu însă exagerez numai adevărurile. Pe când “Cazul Goma” este ceva... care închide gura, lasă fără răspuns - ce mai poți replică la : «Ești un turnător !»?»

Sau chiar asta ai urmărit, Gabriela Adameșteanu : să-mi închizi gura ?

Paul Goma

Nota autorului : Nici această replică nu a fost publicată de Gabriela Adameșteanu.

*

Paris 24 mai 1997

Memorialul Ororii

Documente ale procesului reeducării din Pitești și Gherla

ed. Vremea, colectiv redacțional alcătuit din Silvia Colfescu, Nicolae Henegariu, Angela Dumitru, Cristina Cantacuzino, București, 1995.

Abia de curând mi-aparvenit volumul numit mai sus, în care sunt adunate aproape 1000 pagini de documente reproduse ca atare - “cu ortografia anchetatorilor”, ne avertizează editorii - împărțite în patru capitole, trei alcătuite din procese verbale de anchetă (Primele cercetări, Ancheta, Procesul), al patrulea capitol : **După 40 ani** adunînd mărturii post-nouăziste. În fine, **Demersurile editurii** și un **Indice de nume** încheie această colecție de documente atîta așteptate de cei pentru care memoria este coloana vertebrală a unui popor.

Ca unul ce m-am implicat în Pitești (și nu : «am trecut prin...»), mă așteptam de la aceste *documente*, publicate la un bun cincinal după căderea comunismului, să aducă, în sfârșit, lumina *adevărului documentar în Fenomenul Pitești*.

Decepție : nu doar “materialul” (incomplet, ba mai grav : lipsit de acele noduri, fără de care imaginea rămâne tremurată, falsificată), ci și privirea editorilor asupra-i mi se pare (judecînd după articolele unor foști deținuți, nu doar mie) strîmbă, de-a dreptul : dezinformatoare.

Voi reveni la volumul **Memorialul Ororii** după o scurtă preistorie a cronicilor Reeducării :

*

Neîndoios, prima carte apărută, firește, în Occident, este **Pitești, centru de reeducare studențească**, de D. Bacu, (Colecția Dacoromania, Madrid, 1963). După datarea-localizarea finală : “București, 1958, Paris 1962” înțelegem că D. Bacu începuse a o scrie în România, după liberarea sa din închisoare (unde auzise din gura “piteștenilor” ce se petrecuse acolo) și înainte de emigrarea spre Grecia, de unde a trecut în Franța. Acest volum este considerat, pe bună dreptate, Evanghelie, citat de toți cei care s-au ocupat de Pitești (să precizăm : numai edițiile dinainte de decembrie 89, cea/cele de după fiind “ajustate” în sensul neadevărului).

Să amintesc și mărturiile scrise ale lui N. Cârje, Sergiu Grosu, Remus Radina, Cicerone Ionițoiu - și alții care consemnează informații despre reeducare.

Acestea au fost “cronici” în limba română ; nu depășeau aria exilului românesc (în țară nu am auzit să fi pătruns).

Prima aluzie la Pitești publicată în limbi de mare circulație a fost, să mi se ierte imodestia, în romanul **Ostinato**, tradus și tipărit în franceză, germană (1971), neerlandeză : 1974. Tot aluzii au apărut în **Ușa noastră cea de toate zilele** (germană : 1972 ; franceză în 1974), în **Gherla** (franceză 1976, suedeză 1978), în **cerc** (franceză, 1977), **Gardă inversă** (franceză, 1979) -

ca să mă opresc la cărțile scrise în România, de acolo trimise în Occident spre publicare.

Primul text autonom, cu caracter de eseu într-o limbă de mare circulație a fost **Le phénomène concentrationnaire en Roumanie**, de Virgil Ierunca, apărut ca postfață a volumului meu **Gherla**, în 1976, la Gallimard.

În 1978 a fost tipărită (în românește) întâia mărturie a unui piteștean **Demascarea** de Grigore Dumitrescu (ed. Autorului, München).

În 1981, tot ca postfață la volumul meu **Les chiens de mort**, Hachette (titlul francez al **Patimilor după Pitești**), Virgil Ierunca a publicat un alt text ce explica “fenomenul Pitești” (același va fi tipărit și în neerlandeză, tot ca prefață la romanul meu **Het vierkante ei** (în românește : **Oul cubic**, al treilea titlu al Piteștiului, la Elsevier Manteau, Anvers, în 1982 - al patrulea fiind **Liturgia roșie** folosit de traducerea germană, Thule, 1984).

Tot în 1981, la ed. Limite (tipografia Ion Dumitru) apare volumul autonom **Pitești** de Virgil Ierunca. Studiul complet fusese difuzat mai întâi la Europa liberă și publicat fragmentar în cele două volume franceze ale mele, deja pomenite.

*

Nu ar fi drept dacă, în “preistorie”, nu aş consemna două (cunoscute de mine) tentative eroice, sinucigașe, *de a scrie, în România, despre Pitești* :

Ion Omescu (actorul, poetul, omul de teatru) a fost arestat prima oară în 1948. Liberat, a scris ceea ce i se povestise despre Pitești. În “brazda” Revoluției Maghiare din 56, fiind anchetați prieteni ai săi care citiseră manuscrisul, Omescu a fost re-arestat și a mai făcut 7 ani;

În vara anului 1972, l-am reîntâlnit pe Omescu la Paris. Mi-a spus :

«Am plecat încoace (spre Occident, nota mea) în 1948 - am ajuns adineauri...»

Mircea Șoltuz : în satul-nou Lătești, în 1962 când a băntuit o epidemie de... “părăsire de domiciliu” : el nu a luat-o spre Apus, ca Horia Florian Popescu, pentru a se prezenta la Ministerul de Interne, să spună : «Am părăsit domiciliul obligatoriu - vă rog să mă arestați», ci spre Răsărit - s-a dus la Constanța, unde, la poarta Securității, a spus : «Am părăsit domiciliul, vă rog să mă arestați...»

Ceea ce s-a și întâmplat, iar în casa lui din Lătești a fost repartizat un proaspăt venit de la închisoare. Acesta și-a dat seama că pardoseala (de lut) a odăii principale, într-un anume loc, sună a gol. A scobit - a dat de un manuscris despre Pitești. S-a dus la milițian, a raportat, iar Mircea Șoltuz a rămas și fără mărturia sa.

Privite dinspre momentul 22 decembrie 89, când, deschizându-se sertarele, s-a constatat că cele ale scriitorilor - cu cinci excepții - erau goale, observăm că nescrătorii (atunci, în 54-55 Ion Omescu nu era scriitor profesionist), în ciuda amenințării ce plana asupra foștilor deținuți - au scris ; și, vai, au plătit. Din puținul cunoscut de mine : în afară de cei cinci scriitori-cu-sertar (Blaga, Noica, Steinhardt, Mihadaș, Ion D. Sîrbu), Românii care, în România fiind, și-au pus pe hârtie *mărturia* - au fost nescrători : Aurel State, Gheorghe Mircescu, Nistor Chioreanu, Costin Merișcă... - și vor mai fi dintre cei ce și-au asumat condiția **martirului** : *mărturia*.

După decembrie 89 au fost re-tipărite în românește cărțile lui D. Bacu și Virgil Ierunca (nu am cunoștință de o nouă ediție a **Demascării** lui Gr. Dumitrescu). Deasemeni, pentru întâia oară originalul românesc al **Patimilor după Pitești** (1990) a fost scos în 100 exemplare - dactilogramă fotocopiată - la Ion Solacolu, la *Dialog*. În 1991 a apărut, în sfârșit, sub formă de carte la... Cartea românească.

*

Față cu ororile petrecute în închisorile comuniste (și) din România, există - spre surprinderea, nu doar a mea - o atitudine stranie (dar explicabilă) a victimelor - în general, nu numai ale reeducării: de a descuraja pe cel ce se pregătește să scrie, ori a și scris despre Pitești, motivînd :

«Despre Pitești să scrie numai piteștenii».

Și eu am vehiculat această “poruncă” (în romanul **Ostinato**, publicat în 1971 în franceză și în germană, în, **În Cerc** o voi fi repetat, însă în **Gardă inversă** mi-am schimbat discursul: din însăși acțiunea se înțelege că naratorul începuse a lucra la Piteștiul său, chiar dacă nu începuse a-l și pune pe hârtie...

Unul dintre motivele (de căpătâi) ale întoarcerii mele din Occident - unde petrecusem un an, 1972-73 - a fost și speranța că, în România fiind, voi putea să adun mărturii ale piteștenilor și, potrivit unei promisiuni, voi putea cumpăra memoria de elefant a greșierului de la Procesul Turcanu. Fiindcă, în Occident, putusem citi (cu ochii mei!) cartea lui Bacu (de care, înainte doar auzisem), o citisem și pe a lui N. Cârje, însă am înțeles: acestea erau mărturii indirecte (nici Bacu, nici Cârje nu trecuseră prin reeducare, scriseseră din cele auzite). Or, confruntând cunoștințele mele cu scrisesele celor doi, nu găsisem că aș fi aflat lucruri noi : cam tot atâta știam și eu despre Pitești, ca și Bacu : tot din gura unor “piteșteni”. Simțeam însă (nu doar eu) că realitatea reeducării este mult mai vastă (și mai profundă) ; bănuiam că Ștefan Davidescu, cel ce mă inițiase întru Pitești, la Jilava (în chiar celula unde N. Balotă povestea de zor Faulkner și Joyce și Thomas Mann...) știa mult mai mult decât povestise. În Lătești, etapă intermediară, în care gurile perfect slobode din închisoare se închiseseră pe jumătate, reîntâlnindu-l pe Fănel Davidescu, iar el repovestindu-mi (cu un bemol la cheia tonusului) ; auzind (din gura lui Romulus Pop, a lui Mircea Șoltuz) aceeași poveste - dar în alte variante - am înțeles că exista și un alt criteriu de diferențiere a relatării aceluiași eveniment de către mai mulți martori.

I-aș spune : *criteriul Piteștiului* : X poate povesti ce a îndurat de la alții, însă nu poate povesti (și nu doar pentru că i-i rușine, pentru că se simte vinovat) ce au îndurat Y, Z de la el (vezi mărturia scrisă a lui Gr. Dumitrescu, **Demascarea**). Diabolismul reeducării fusese astfel conceput și realizat, încât cei ce deveniseră torționari - după ce fuseseră ei înșiși îndelung, insuportabil (!) torturați - *au uitat răul provocat de ei* colegilor, prietenilor - în câteva cazuri : fraților. Altfel, probabil, n-ar fi supraviețuit. Ar fi crăpat de preaplinul memoriei.

Cum am spus : în Bărăgan, la sfârșitul anilor 50, începutul anilor 60 am înțeles că, la nefericiții “studenți”, cum li se spunea generic celor ce trecuseră prin reeducare, se produsese amputarea parțială a memoriei (acea parte a ei ce provoca remușcări). Și că un “piteștean”, să-i zicem X nu va putea mărturisi decât *adevărul său* - fatal, parțial - al suferințelor de el îndurate. La fel Y, Z... Însă Z și Y, în mărturiile lor - tot selective, tot parțiale - vor putea vorbi despre... ceea ce lipsea din memoria lui X ; după cum se va dovedi că X relatase episoade absente din povestirea lui Y (relative la sine), a lui Z (despre sine)...

Însă, ciudat : pasul următor (concluzie : numai cineva netrecut prin Pitești va putea da seama de globalitatea fenomenului) nu mi-a mai venit, atunci, în gând. Cu toate că, în Jilava, în vara lui 57, la camera 36, unde aflasem pentru întâia oară “despre Pitești” din gura lui Ștefan Davidescu, îmi spusese :

«Trebuie scrisă Cartea Piteștiului !»

Acest «trebuie» avea un caracter... plural, deci colectiv : noi toți cei trecuți prin închisoare, odată liberați, trebuia să lucrăm la alcătuirea **Cărții Închisorii** în general, a **Cărții Piteștiului** în special : convingându-i pe supraviețuitori că trebuie să vorbească, să aștearnă pe hârtie (fie și adevărul parțial al lor) ; adunând “material pentru fundal” - și, de ce nu : participând la redactarea **Cărții**.

După închisoare, după domiciliu obligatoriu, am intrat în faza a treia, cea mai greu de suportat : “libertatea”. Rezumându-mă la Pitești, pot spune că abia în “libertate” am înțeles cât de zdrobiți, strâmbați, mutilați fuseseră, în majoritate, deținuții politici. Abia după 1964 - momentul amnistiei generale și al golirii închisorilor - am înțeles un lucru terifiant :

Ceea ce nu reușiseră comuniștii prin Securitate, slujinduse de Turcanu, la Pitești, la Gherla, la Tg. Ocna și la Canal, cu deținuții “băgați în reeduca-

re”, izbutiseră - prin aceeași Securitate - să obțină (fără torturi speciale, profitând doar de oboseala, de uzura oamenilor) în... 20 ani - dacă socotim că nenorocirea a început la 23 august 1944. Așa că, după 1964 nu mai era drept ca ceilalți (foști) deținuți să-i arate cu degetul pe trecuții prin Piteștiul generic, numindu-i, cu intenție acuzatoare, cu dispreț amestecat cu spaimă : “reeducăți”. Fiindcă nici ei nu ieșiseră la mal... nereeducați. Ba mulți, prea mulți dintre fruntașii politicii, ai culturii, ai spiritului fuseseră maculați de “reeducarea non-violentă” ce începuse prin 1960 la Botoșani, la Aiud, la Gherla...

Această tristă constatare m-a făcut ca, în cărțile scrise începând din 1965 (**Ostinato, Ușa..., În Cerc**), să afirm (cu o resemnată convingere) că, despre Pitești, să scrie numai piteștenii...

Așadar, mirat (și decepționat) că în Occident nu se află mai multe informații decât dețineam eu, m-am întors în România : aveam promisiunea (nu fermă, dar promisiune) a lui Marcel Petrișor de a mă pune în legătură cu mnemotiotul grefier. Pregătisem un casetofon și o sumă de bani (cerea plată, omul-muncii !). Apoi același Marcel, dacă nu-mi promisese că îl va convinge pe Calciu să deschidă gura, **ar fi putut încerca**... Și eu aș fi putut, doar îl cunoșteam, însă cu totul altfel ar fi vorbit Petrișor, camarad de credință și de suferință, coleg de celulă de exterminare, la Jilava.

Din nefericire, odată întors în țară (iunie 1973), am aflat de la Marcel Petrișor că grefierul murise (deci luase cu el secretul-adevărat al Procesului Âurcanu), iar Calciu, în continuare, nu deschidea gura. Ceva-ceva mi-a mai strecurat el, Marcel (și știa, doar stătuse atâta timp cu Oprișan, cu Calciu, cu Iosif), însă nu cât aș fi dorit : la mine în apartament existau microfoane (la el, cum altfel !), pe stradă eram “însoțiți” amândoi (fiecare de altă “unitate”), nu-i venea să vorbească despre “Pitești - secretul cel mai teribil al Securității”, fiind sigur că sântem ascultați cu microfoane-tun (din acelea de cca 75 cm, direcționalele - pe atunci o noutate...).

Așadar, cu Piteștiul (deși nu era întrutotul adevărat, ca să-mi justific întoarcerea în România, pretinsesem că «și pentru a scrie cartea cu Pitești») mă aflu în impas : nu aflasem mai mult decât știam (după un ocol în Occident) și nu existau perspective de a aduna mai multe informații. Această stare de spirit răzbate în **Gardă inversă** - prima carte “scrisă, fără a vedea ce fusese anterior scris”: pe măsură ce terminam un capitol, îl trimiteam în Occident - și sunt... 15 capitole.

În toamna anului 1977, când am fost împins afară din țară, mi-am fabricat pe loc aceeași justificare, orientată invers pe hartă : «Acum o să pot scrie cartea cu Pitești - din atât cât cunosc». Ceea ce am și făcut, între 1978-79.

Ca să rezum : prin volumul meu **Gherla**, purtător al textului semnat de Virgil Ierunca despre Pitești, în 1976 cititorii francezi (apoi suedezi) au aflat ce s-a petrecut în închisorile din România între 1949-52; în 1981, cititorii francezi (apoi olandezi, apoi germani) au aflat, atât din romanul **Patimile după Pitești** cât și din postfața lui Virgil Ierunca ce au fost acele “Patimi, la Pitești” ale studenților români. Trebuie să spun (în fapt, repet) : pe lângă cele aflate în România, de la Davidescu, Pop, Șoltuz, în Occident din cartea lui Bacu - Virgil Ierunca mi-a pus la dispoziție mărturia (și ea indirectă, adică a unui deținut ce nu fusese la Pitești) după care lucrase el, atât pentru emisiunile de la Europa liberă, cât și pentru eseul **Pitești**.

Această firavă informare a fost completată de corespondența extrem de fertilă întreținută cu Vlad C. Drăgoescu, stabilit în Elveția și cu Grigore Dumitrescu, aflat în Germania.

*

Cum au primit Românii cartea mea **Patimile după Pitești** (transmisă fragmentar și la Europa liberă) ? Firește : cei din România, neputându-se exprima în scris - nici nu s-au exprimat. Însă cei din exil...

Cu excepția Monicăi Lovinescu și a lui Virgil Ierunca, exilații - mai cu seamă cei scriind în publicațiile din Canada, America, Germania - când venea vorba despre Pitești, scriau aprobativ, chiar admirativ despre cartea lui Bacu (adăugând : “Bacu este un adevărat piteștean”); la fel despre a lui Gr.

Dumitrescu ; despre cartea lui Ierunca, **Pitești** (apărută, reamintesc, în 1981, în românește), favorabil-cu-jumătate-de-gură. Însă despre a mea - deși nimeni nu o citise, decât eventual, în traducere franceză ori germană (nu cred că și în "olandeză") - opiniile erau unanime :

«Goma nu avea dreptul să scrie despre Pitești - el n-a trecut prin reeducare !».

Ar fi fost, la rigoare, acceptabilă această interdicție, dacă toți cei care scriseră despre Pitești, ar fi îndeplinit aceeași "condiție" : să fi... "trecut" !

Or D. Bacu nu a fost la Pitești (acum aflăm cine i-a povestit, la Gherla: Octavian Tomuță și Emilian Brânzei - vezi vol. **Memorialul ororii**, pag. 822): de ce Bacu să aibă dreptul să scrie despre Pitești, Ierunca... așa și-așa, iar Goma deloc ? De ce ! Fiindcă, după exemplul evreilor, și legionarii au instituit un monopol, nu doar al tuturor suferințelor (ale tuturor Românilor), ci și monopolul cronicii acelor suferințe - crezute de ei : ale legionarilor, în exclusivitate.

Și nu doar legionarii cred - și spun asta : am relatat în **Jurnal** cum, cu ocazia vizitei la Paris a lui Octavian Voinea, în timpul unei reuniuni la Sorbona, despre "Gulagul românesc", colegul meu de Lătești, bunul și blândul Nae Evolveanu m-a apostrofat din sală, spunându-mi că nu aveam dreptul să scriu despre Pitești, fiindcă numai cei care au trecut prin Pitești au dreptul - ca Bacu !

Asta se petrecea prin 1991.

Însă cu un deceniu în urmă, când mi se traducea (în franceză, în neerlandeză, în germană) romanul **Patimile după Pitești**, dorința mea cea mai fierbinte : să-l pot edita în românește. Am mai scris, repet : Ion Cușa mi-a promis în mai multe rânduri, apoi, în prejma morții mi-a spus că acum regretă că s-a lăsat convins-constrâns de camarazi să nu mă editeze (desigur, cel mai ardent "consilier" fiind chiar Bacu) ; după moartea lui Cușa, Aurel Răuță m-a acoperit, m-a sufocat și el cu promisiuni de publicare - i-am trimis o dactilogramă. Însă el, spre deosebire de Cușa, nu mi-a dat nici explicații... (în 1994 același Răuță a consimțit la inițiativa Monicăi Lovinescu și a lui Virgil Ierunca - și a altor "proeminente culturale" - de a mă exila... din exil ! - m-am consolată : "celălalt exclus" : Regele Mihai I...)

După decembrie 89 a apărut revista Uniunii Scriitorilor, *Memoria*, sub conducerea lui Banu Rădulescu, trecut prin Pitești. Întorși din prima vizită în România (după 44 ani...), Monica Lovinescu și Virgil Ierunca mi-au mărturisit nedumerirea lor : după opinia lui Banu Rădulescu, acțiunile în legătură cu reeducarea de la Pitești ale publicației *Memoria* trebuiau făcute metodic, fără grabă : să așteptăm întâi *documentele* din arhive ; apoi o echipă de psihologi și de istorici să lucreze asupra lor (a documentelor) - abia după aceea să fie date publicității... A, cărțile lui Bacu, Ierunca, Goma ? - n-au decât să fie editate în România, însă ele nu trebuie considerate "material documentar" - de ce ? Simplu : pentru că **sunt scrise de persoane care n-au fost la Pitești!**

În luna mai 1991, l-am cunoscut pe Banu Rădulescu : m-a întrebat de ce refuzasem invitația lui de a face parte din colegiul revistei. I-am răspuns : în primul rând, pentru ciudata - dacă nu : inadmisibilă - concepție a lui și, fatal, a publicației, despre *memorie* ; în al doilea : pentru respingerea a ceea ce se scrisese până atunci despre Pitești (începând cu Bacu, în 1963) - pentru a fi înlocuit cu... cu ce ? Cu nimicul - din moment ce el, Banu Rădulescu impune așteptarea documentelor din arhive, pe care să le cerceteze mai întâi psihologii, apoi istoricii, apoi mai vedem noi - iar între timp murim, deci dispar ultimii martori direcți, dar și mediați (ca Bacu, Ierunca, eu)...

*

Despre atitudinea celor ce nu au fost la Pitești, nici în închisoare :

Unii, prea tineri pentru a fi apucat acele timpuri, iar în copilăria, adolescența, prima-tinerețe a lor, nu au știut ce se petrecuse în Gulagul românesc, fie pentru că tatăl, unchiul, vărul sunt și în prezent securiști; fie că aceiași fuseseră securiști în perioada cu pricina și nu erau deloc interesați să-și povestească "faptele de arme"; fie, mult mai frecvent : aveau în familie

foști deținuți - iar pățiții voiau să uite prin ce trecuseră, nu să creeze probleme copiilor la liceu, la facultate, la serviciu...

Aceștia - dacă erau și culturaliști, literatori, scriind la gazete - aveau/au aceeași **atitudine de respingere** - însă la ei, nu una "selectivă" ca la Banu Rădulescu și la ai lui - ci **totală**. Ei, nu numai că nu cred ceea ce au apucat să mărturisească foștii deținuți, dar pun sub semnul întrebării însăși rațiunea de a fi a mărturiei - un singur exemplu, întâmplător implicându-mă și pe mine :

Eseistul Ștefan Borbély a publicat în *Apostrof* din Cluj - nr. 3-4/92 eseu intitulat **Sine ira**. Vorbind despre literatura concentraționară editată după decembrie 89, în România, Borbély crede :

"Despre aceste jurnale (!) n-ar trebui să scrie decât aceia care au trecut prin experiențe aidoma".

Vorbind despre cartea mea, **Gherla** :

"Goma e un sangvinar nimerit într-un univers gregar (...) un impulsiv, saturat de concret, violent, surescitat".

Nu l-aș fi menționat pe Borbély, doar pentru că a scris astfel despre mine, dacă nu și-ar fi etalat "teoriile" - iată-le :

"(...) toate aceste jurnale au fost elaborate după ieșirea din starea din detenție ; ele aparțin, deci, mai puțin concretului în sordida sa proximitate și mai mult unor exerciții de memorie "; "majoritatea acestor texte redau **expresia subiectivă a unor experimente parțiale**" (subl. mea, P.G.) ;

În continuare Borbély face următoarea afirmație :

"Lectura necritică a acestor jurnale implică cel puțin două ispite capitale : aceea de tipizare comportamentală pe linia extremului (când legea istoriei o reprezenta pe atunci media) și aceea de generalizare nefondată, prin afirmația, des rostită, că întreaga România a fost, în fapt, un univers concentraționar".

Nu mă sfiesc să mă întreb : pe ce lume a trăit Ștefan Borbély - atâta cât a trăit, însă omul de aceea este om : să viețuiască și din experiența și din amintirile părinților, din ale bunicilor - să fie/fost părinții și bunicii lui Borbély, chiar cu toții, securiști ? (Laszlo Alexandru, în replica Dreptul de mărturie l-a pus la locul său în *Contrapunct* nr. 21 /92, explicându-i răbdător eseistului că deținuții nu aveau la îndemână hârtie și creion, ca să-și consemneze pe loc impresiile...).

Să revenim la Piteștiul nostru și la documentele pe care le aștepta Banu Rădulescu și a sa *Memorie*-fără memoria Piteștiului :

"Dacă aș fi istoric", mai scrie Borbély, "aș avea, citind aceste texte, **un alt soi de suspiciune** (subl. mea, P.G.) . Prin ele, în locul istoriei integrale, ni se furnizează istorii parțiale subiectivizate, care au tendința de a se substitui istoriei însăși. (...) aș fi îndrituit să cred că funcționează aici o subtilă diversiune care întârzie accesul la documente prin extrapolare emotivă a oralității".

"(Istoria anilor 50) ar fi mai eficientă dacă ar fi chemată să completeze **un corp de documente care ne lipsește și față de care istoria reală a perioadei rămâne de neînțeles**"(subl. mele, P.G.).

Nu mai continuu : observ - cu mirare, cu durere, cu mânie cum se întâlnesc opiniile unor legionari cu cele ale unor piteșteni, cu cele ale unor amnezici voluntari (mai numeroși decât ne-ar place nouă să credem) și cu ale editorilor de la Vremea - care ne-au oferit, în sfârșit, "corpul de documente" atâta așteptat de fostul deținut Banu Rădulescu, conducător al *Memoriei*, și de Borbély, eseist culturalist la *Apostrof* pe care nu-l interesează mărturiile victimelor : le suspectează de... diversiune care îl întârzie pe el să acceadă la documente - singurele care reprezintă adevărul...

*

Ei, bine : documentele despre Pitești - cele așteptate de Banu Rădulescu și cei de la *Memoria* - au apărut ! După cinci ani de la evenimentele din decembrie 89. Si ce constatăm ?

"Editura a avut acces la un număr impresionant de acte"; "Alegerea materialelor (...) s-a făcut cu obiectivitate, luându-se în considerație numai **cantitatea de informație conținută în documente și calitatea ei** (subl. mea,

P.G.)”;

“Lipsa unor documente care, în mod firesc, ar fi trebuit să existe în dosarul procesului (declarațiile martorilor, ultimul cuvânt) se datorează fie absenței lor din dosar, fie **condițiilor de stress în care a avut loc selectarea materialelor de arhivă** (subl. - și nedumerirea - mea, P.G.);

“documentele selectate sunt prezentate integral” (?) ;

“Editura Vreamea nu și-a arogat dreptul de a face vreun comentariu pe marginea documentelor cuprinse în volum ; cititorul interesat de fața până acum ascunsă a istoriei noastre **își va putea face singur o idee, citind rândurile care urmează și, deasemenea, printre rânduri** (subl. mea, P.G.).

Editura Vreamea mulțumește, în primul rând :

“ - Domnului Doctor Virgil Măgureanu, directorul SRI, care ne-a aprobat consultarea și copierea materialelor ;

- “cadrelor SRI care, în ciuda unor **obstacole de origine necunoscută** (subl. mea P.G.)” ne-au pus la dispoziție actele și ne-au ajutat cu amabilitate la copierea lor”. Și încheie :

“Sperăm că această carte să contribuie la dezvoltarea imaginii reale a unor fapte istorice ”.

*

Înainte de a intra în bucătăria volumului, să începem prin a privi... lista de bucate :

Oricare dintre cititori, chiar neinițiat în tainele reeducării de la Pitești, va observa reaua alcătuire a “dosarului” - pentru care Vreamea îi mulțumește Doctorului cu pricina - de pildă, în capitolul II, ANCHETA, la Țurcanu :

Există 8 (opt) procese-verbale de interogatoriu : din primul lipsește (ca din întâmplare !) pag. 199, din al 8-lea lipsește... restul - și un al 9-lea p.v., de confruntare.

Ciudat : procesul se numea - se numește, în continuare : *Procesul Țurcanu*, însă din aceeași întâmplare, lipsesc declarațiile (din anchetă). Or se știe de câteva decenii - să zicem, de peste patru... - că, în timpul acestei anchete (1951-54), Țurcanu a scris sute, mii de pagini, din “**tratatul de tortură aplicată - și de aplicat**”.

Deasemeni : primul document în care Țurcanu răspunde întrebărilor anchetatorilor este datat : *20 martie 1954*.

Or din p.v. de interogatoriu al lui Popescu Gheorghe (din lotul Țurcanu, și el executat), aflăm că plecarea de la Gherla a “reeducatorilor” (deci încetarea reeducării) a avut loc în decembrie 1951. Ce va fi făcut Țurcanu timp de doi ani și un trimestru - până la primul contact cu anchetatorii procesului care îi purta numele ? Mister (întreținut de Vreamea).

Să trecem la “Bestia Nr. 2”, cum era supranumit Popa Alexandru, zis Țanu : la Pitești venise de la Suceava împreună cu Țurcanu, plecase de la Gherla odată cu ceilalți (deci și cu Țurcanu) - or ce vedem în volumul de la Vreamea : la Popa Alexandru nu există nici un proces-verbal de interogatoriu, doar trei declarații - toate din august 1953.

Să părăsim, pentru moment observațiile la adresa editorilor și a Doctorului lor - să ne aplecăm asupra altei cronologii - câteva “amănunte” :

- La anchetatul Păvăloaie, observăm că, pentru p.v. de interogatoriu din 17 aprilie 1953, măsurînd 4 (patru) pagini a fost nevoie de 9 (nouă) ore. Iar cel din 14 mai, tot 9 ore a avut nevoie - pentru... 2 pagini și jumătate ;

- La Livinschi, în 4 aprilie, au fost necesare 12 (douăsprezece) ore pentru 2 pagini, iar la pp. 265-268 al volumului constatăm că, pentru a obține 3 (trei) pagini, Securitatea poporului a avut nevoie de 3 (trei) zile: 28, 29, 30 oct. 53. Firește, anchetatorii, oameni fiind, s-au schimbat, ei obosind repede - banditul de anchetat a rămas acolo, în birou (nu neapărat pe scaun, ci mai pe vine, mai cu mâinile-n sus, mai într-un picior... - ca orice bandit anchetat la Securitate).

- Cobâlaș Nicolae - la care voi reveni - (cel care nu a fost nici la Pitești, nici la Gherla - dar a fost împușcat) - în 13 iunie 1953, a fost anchetat 14 ore - pentru 5 pagini ; iar în 21 oct., tot în 14 ore, anchetatorul Toma Nicolae a

scos doar... 3 pagini.

- De la Voin Ion anchetatorul V. Gordan (îl cunosc : de la Rahova, din 1977...), în 8 ore a obținut 2 pagini ; randamentul a scăzut, în 14 august 53 : în 6 ore și jumătate, doar o pagină.

Există însă și cazuri... inverse : de la Cerbu Ion, anchetatorul I. Olaru a cules 8 pagini în doar trei ore - deși același anchetator, în alte împrejurări, nu dovedise atâta... repejune la scris, fiind și el tot securist. Desigur : cele 8 pagini erau demult așternute pe hârtie, "munca de lămurire" (pentru a semna) durând trei ceasuri.

Nu ne întrebăm de ce aveau securiștii nevoie de atâta timp - fiindcă știm: pe de o parte, "zmulsul" era o operație grea pentru anchetator, bietul : făcea bătătură, bătînd ; pe de alta : cum să scrie "atât-de-repede" (citește : normal) indivizi care învățaseră cititul la seral și scrisul în câmpul muncii ?

De regulă anchetatul semnează o singură dată, la sfârșitul procesului-verbal de interogatoriu ori al declarației. Anchetatul Cobâlaș, la 21 oct. 53, a semnat după fiecare răspuns. Adică de unsprezece ori - iată motivul pentru care, în 14 ore de interogatoriu, au fost scoase numai 4 pagini...

Acum o chestiune de fond :

Pe lângă injustiția constitutivă a "justiției" comuniste, în **Procesul Țurcanu** există și una... internă, privind însuși lotul :

- Cu cei 22 acuzați, între rostirea Rechizitoriului (numiți în ordinea gravității, socotită de Procuratură, a faptelor) și pronunțarea Sentinței s-au produs două genuri de modificări :

a) de agravare ori de "ușurare" - ambele neexplicate ;
b) consecință a primei : de schimbare a ordinii (în principiu : descrescîndă) a acuzațiilor - și ea rămasă fără justificare.

În această "balanță" nu voi spune nici din greșală : «De ce nu a fost executat și X - ca Y, Z...», ci : «De ce lui B i-a fost comutată condamnarea la moarte - nu și lui A ?»

De aceea mă voi întreba - nu de ce n-a fost executat și Popa Alexandru și Pătrășcanu Nutti, ci : de ce a fost împușcat Pop Cornel ? Dar Popovici Cornel ? Dar Cobâlaș ? Dar... ?

Cazul lui Cobâlaș Nicolae intră în amîndouă figurile : acest șef legionar nu a fost nici la Pitești, nici la Gherla, nici la Canal ; nu a fost reeducat, nu a fost reeducator - și totuși : de pe poziția 12 din Rechizitoriu a trecut pe poziția 3 a Sentinței, fiind devansat doar de Țurcanu (nici o surpriză) și de Stoian (asta da, surpriză !).

Nu trebuie cu nici un chip să intrăm în jocul Securității : de cum vom spune (ori doar gîndi) : «X este mai vinovat decât Y», am și acceptat "logica" securistă.

Pentru fiecare dintre noi, autori de cărți despre Pitești, de mărturii, ori doar cititori doritori să ne cunoaștem istoria (și să ne-o asumăm), atunci când vine vorba de cineva care a trecut prin Infernul Re-educării, singurul mod în care este drept să ne apropiem de acest fenomen - pentru a-l înțelege - este ca, în prealabil, să ne întrebăm, la oglindă :

«Și dacă, Doamne-ferește, aș fi fost și eu la Pitești ?»

*

Volumul editat de Vremea nu constituie acel corpus de documente așteptat de Banu Rădulescu și de Borbély. Care este opinia supraviețuitorilor reeducării ? - se constată din mărturia-replică a lui Octavian Voinea (capitolul **După 40 ani**) - dar mai cu seamă din nota de la subsol a editorului - o citez, pentru a nu fi uitată în veci :

"Din cele 69 pagini manuscrise pe care le însumează (ce limbă română! - n.m. P.G.) mărturia, nu s-a putut selecta decât materialul (!) de față, **restul fiind constituit din digresiuni fără legătură cu subiectul tratat în acest volum**" (subl. mea apăsată, P.G.).

Vasăzică Doctorului Măgureanu, editorii îi mulțumesc ; le mulțumesc securiștilor actuali care i-au "ajutat în selectarea materialului" - în ciuda "obstacolelor de origine necunoscută" (sic ! - cât de necunoscută poate fi originea

securistă a unui obstacol ? - n.m.P.G.) ; îi mulțumesc unui notoriu turnător de pușcărie și informator cu ziua în "libertate" - care nu are nici măcar scuza Piteștiului - om a lui Drăgan, al lui Cataramă și al altor gradați : epigramistul Quintus - iar pe una dintre victime, ca prin minune în viață, îl admonestează cu obraznicie de securist etern - de parcă ar avea în față un etern vinovat !

Refuzînd să deschidă volumul de documente printr-un studiu introductiv (n-am înțeles : ce e povestea cu "condițiile de stress în care a avut loc selectarea materialului" - cine a fost, ca să zic așa, pălit de stresu-cela ; securității care făceau selecția a treia ?, editorii făcînd a patra cernere (se mai cheamă : autocenzurare) a "materialului" ?), nu numai că i-au lipsit pe cititori de necesara balustradă de care să se sprijine în trecerea pe puntea aruncată peste prăpastia Piteștiului, dar i-au zăpăcit, i-au rătăcit, **i-au dezinformat - astfel, făcîndu-se complici ai Securității.**

Față cu astfel de "documente" - dragi lui Banu Rădulescu, lui Borbély și altora ca ei - eu unul prefer *mărturiile*. Așa, subiective, parțiale, "resentimentare", ele sunt autentice, vii. Documentele prezentate în volumul de la Vreamea nu sunt nici obiective, nici adevărate și nici vii : duhnesc a moarte ; răzbate din ele odoare de sudoare, de lacrimi, de sânge, de pișat : suc de vieții stors de Securitate de la nefericitii căzuți în labelle Monstrului, care i-a obligat, prin tortură, să-și tortureze semenii, apoi i-a lichidat pe unii dintre ei, ca "vinovați".

Ce autenticitate, ce credibilitate, ce adevăr cuprinde, pentru un cititor neavizat, nepus în gardă, lipsit de cheie (prin "grija" editorilor) următorul document (sublinierile îmi aparțin):

"Întrebare : Ți se pune în vedere să părăsești *poziția banditească* pe care ai adoptat-o în cercetare și să arăți..."

"Răspuns: Refuz să părăsesc *poziția banditească*, deoarece..."?

Sau :

"Întrebare : Ce ați indicat voi legionarilor să declare despre acțiunea de *așa zisă reeducare*?"

"Răspuns : Am indicat legionarilor să declare despre acțiunea de *așa zisă reeducare*..."?

Nu, nu : editura Vreamea nu informează : ea dezinformează. Cu grijă.

Cititorii români au fost analfabetizați în cinci decenii de comunism ; comuniștii au falsificat metodic și adevărul istoric al comunității noastre, falsificînd adevărul în general. A afirma că cititorii români au nevoie de un "mod de folosință" al istoriei, că au nevoie să fie re-învățați să gîndească, să citească și să înțeleagă un document nu este o insultă, ci dovedește compasiune, grijă, dorință de a-i vedea redeveniți normali, într-o Europă normală.

Editura Vreamea, în loc să se piardă în plecăciuni la adresa Măgureanului cel doctor (șef de catedră, la Universitate, prin truda lui Emil Constantinescu și a Zoei Petre), și-ar fi făcut doar datoria dacă ar fi dat cititorilor, pe lângă documente și o "hartă" a Arhipelagului MAI; și a Insulei Ororilor : Reeducarea.

Nefăcînd acest lucru, **Memorialul Ororii** de la Vreamea rămîne: Cartea Albă a Securității bis.

P.S. La pagina 858 dau de "Cazul Paul Goma" în mărturia piteșteanului N. Itul: acesta relatează că, în 1953, aflîndu-se în închisoarea Codlea, a stat în aceeași celulă cu Paul Goma - condamnat la 6 luni pentru omisiune de denunț. Fiindcă urma să se libereze în curînd, Itul îi încredințase (lui P.G.) o scrisoare (pe cârpă, cusută în interiorul hainei). Vai ! După câțiva ani, la colonia de muncă Periprava politicul îi spusese că are în dosar și scrisoarea trimisă prin Paul Goma. Mai zice Itu : când a aflat, după 1965, de atitudinea lui de contestatar, a vrut să-l contacteze, dar nu (s-)a putut ; voia doar să știe cum se întîmplase cu scrisoarea...

Aici - spre deosebire de Balotă (care, sub pseudonimul : Bianca a publicat în două numere consecutive din revista GDS 22 textul "Cazul Goma") - Itul face o confuzie nerăuvoitoare : numele-prenumele meu nu este frecvent - însă nici unic. Am mai scris : în Gherla, în '58 careva îmi spusese că mai există un deținut (tot student, dar la Silvicultură Brașov) pe care-l cheamă Paul Goma.

Așadar, îi răspund lui N. Itul și cititorilor : În 1953 nu eram închis - fusesem în 1952, dar la Securitatea din Sibiu ; nu am fost în închisoarea Codlea ; nu am fost condamnat la 6 luni, pentru omisiune - **deci nu sânt eu acela !**

Tata "făcuse cercetări" : la Brașov cunoscuse câțiva învățători, profesori cu numele Goma : erau originari din sudul localității Predeal, unde se stabilise un clan macedonean, Dumnezeu știe când. Nu găsisse vreo legătură "vizibilă" între noi, izolați în Ciocâltei, Orhei (nu mai există alți Goma în Basarabia) și cei din Predeal. Pe firul altei informații : un alt clan (tot macedoneni) se află în Lugoj - de acolo era originar acel supraprefect numit de Carol II : "rezident regal de Dunărea de Jos, Paul Goma" - părinții mi-au spus : când m-am născut eu, în 1935, acela era în plină celebritate - locală...- din acest motiv m-au botezat Paul, nu Pavel, cum ar fi fost normal într-o familie basarabeană, în care celălalt fiu se numise : Petre...).

În 1977, în lunile fierbinți (februarie-aprilie) un vizitator semnat din Brașov mi-a transmis din partea...unui omonim (să fi fost cel de la Codlea ?) știrea : Securitatea îl chinuie, convocându-l și obligându-l să spună că este rudă cu mine - drept care să vină la București, să mă convingă s-o las dracului cu dreptur'li...

M-am gândit adeseori la acel nefericit om : suferea din pricina afurisitului de nume comun ! Îi cer iertare și pe această cale.

P.G.

*

Paris, 18 iulie 1997

Dragă Grigurcu,

Am citit cu nesfârșită plăcere textul D-tale **Radiografie Paul Goma**, publicat în revista 22 / 8-14 iulie 97.

Mă grăbesc să adaug : nu numai pentru că obiectul este **Jurnal**-ul cu diaristul cui mă are (nu ascund că și asta este prilej de satisfacție), ci pentru că un text bun nu este neapărat unul favorabil ție. Te-am citit, deci, cu invidie: dacă aș fi scris despre cărți (și despre autori), așa mi-ar fi plăcut să scriu : ca D-ta.

Nu m-ai menajat (și bine ai făcut), ai arătat (doar) câteva din inexactitățile, din aproximările, din injustitiile aflate în Jurnal. Nu am ieșit micșorat, nici ofensat, nici negat - ci *normal comentat*. Am subliniat cuvântul, pentru că, la noi, în România literatornicilor normalitatea este necunoscută - deci blamată.

Rezumînd : este un mare reconfort pentru un autor (care își cunoaște o parte din slăbiciuni) să întâlnească un text care îl discută în cunoștință de cauză și cu perfectă bună credință.

Acestea fiind zise, mă simt obligat să clarific anume termeni ce apar în textul D-tale, după ce fuseseră lansați de Gabriela Adameșteanu, la televiziune, de Pruteanu, de D. C. Mihăilescu - iar și mai înainte sugerați de însăși Monica Lovinescu.

Dar să citez pasajul cu pricina :

"Nu-i vom lua (lui P. G. - n.m.) neapărat apărarea dacă, în unele momente, se va vorbi despre ingratitudine sa. Oricîte decepții vor fi intervenit în relația lui Goma cu Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, acești directori de conștiință neîntrețuți ai vieții noastre culturale și civice din ultimile decenii, ne întristează maniera în care Goma se detașează de ei, uitînd, nu doar caracterul ireversibil «istoric» și acesta, al sprijinului generos de care s-a bucurat din partea lor, dar și dimensiunea majoră a personalității în cauză". "(...)«Despărțirea» lui Paul Goma de Monica Lovinescu și Virgil Ierunca îmi pare a avea un aspect artificial ca o scenă dintr-un panopticum. E foarte cu puțință să fi intervenit unele nemulțumiri personale. Dar nu sînt ele oare supradimensionate ? Oare nu atentează ele la raportul transpersonal dintre Goma și prietenii care l-au protegit ? Oare pedalarea excesivă pe cîteva lucruri, totuși, marginale, totuși, minore, nu-i întunecă vederea ?"

Să nu se creadă că îi pretind cititorului să afle de la mine, din cărțile mele *adevărul* - însă, dacă tot îl atinge, atunci să ia în seamă *împrejurările* ce ne-au dus unde am ajuns.

Sarcina lui Grigurcu nu este defel comodă. El ține cu ambele părți și

tare ar dori ca acestea să nu fi ajuns până la conflict, iar acum să încerce o reconciliere. Într-o situație ca aceasta "prietenul de la mijloc" poate :

1. Să nu se amestece ;
2. Să se amestece, încercînd să împace părțile, după ce va fi examinat motivele fiecăreia ;
3. Să ia partea uneia (nu contează rațiunile) ;
4. În fine, situația lui Grigurcu : el dorește să fie imparțial, vrea să existe, între prietenii săi, numai cânt și armonie, însă când intră în explicarea *motivelor rupturii*...

Grigurcu vorbește (pe urmele altora din jurul Monicăi Lovinescu) de "ingratitude"- desigur, doar a mea ; Grigurcu vorbește de "sprijinul generos"- primit, numai de mine, se înțelege ; Grigurcu vorbește de "proteguirea" al cărei unic beneficiar am fost - cum altfel? - eu.

Or cineva care a avut (bună)voința (ca Grigurcu) de a răsfosi **Jurnal**-ul, chiar de nu este de acord cu "adevărurile" autorului, ar trebui să țină seamă și de faptele petrecute, nu să treacă peste contradicții și să (re)formuleze concluzii ca : proteguire, sprijin generos, (in)gratitudine.

De ce așa ? Iată de ce :

- De pildă : relațiile dintre Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, pe de o parte, pe de altă parte semnatarul **Jurnal**-ului nu au fost vreodată de subordonare (D-lor ar fi primii ofensați de o asemenea supoziție - deși recitînd verdictul : "Îmi pare rău că l-am cunoscut pe Paul Goma", mă încearcă îndoi-la...). Exact din acest motiv au și durat din 1972 până în 1993 : 21 ani!;

- De pildă : "serviciile" făcute de ei, cele care li se făcuseră, etc. nu aveau cum să modifice natura sentimentelor, deci a relațiilor prietenești - așadar, o noțiune ca : *ingratitude* putea fi folosită de Liiceanu, de Adameșteanu, de Pruteanu, însă nu de Monica Lovinescu, nu de Virgil Ierunca : ei știind foarte bine pe ce anume se reazemă relația noastră ; și, desigur, nu de Grigurcu.

Istoria amănunțită a involuției prieteniei se află scrisă în **Jurnal**; în două din cele trei volume obsesia cronicarului a fost : degradarea legăturilor dintre sine și, cum atât de frumos spune Grigurcu : "acești directori de conștiință neîntrecoți ai vieții noastre culturale și civice din ultimele decenii".

Asta ar fi una dintre băgările de seamă : a doua, legată de prima :

"E foarte cu putință să fi intervenit unele nemulțumiri personale. Dar nu sînt ele oare supradimensionate ?(...) Oare pedalarea excesivă pe câteva lucruri, totuși, marginale, totuși, minore, nu-i întunecă vederea ?"

Ba da, e foarte cu putință - ca acele nemulțumiri personale să fi fost supradimensionate (de Goma) ; în fapt ele fiind minore, marginale ("totuși", concede Grigurcu).

Iată, eu fac un efort și cred că ajung a-l înțelege pe Grigurcu : a avut o viață, nu de căine, ci mai rău : de **refugiat** ; din cea mai tandră copilărie, mereu pe drumuri, mereu printre străini (cu atât mai dureroasă înstrăinarea, cu cât se afla printre români). Alungat din Institutul de literatură, în cele din urmă și-a găsit un loc - la *Familia* : dar, vai, bucuria n-a durat : a fost îndepărtat și de acolo - așa a început lungul său exil interior ; dacă mă străduiesc, realizez viața de exilat interior pe care o duce Grigurcu la Târgu-Jiu ("Aicea, printre târ'olteni...", ar zice un beniuc local). Grigurcu însă nu face vreun efort de transpunere (ce Dumnezeu : dacă Tolstoi "trecea" într-un cal, un basarabean nu se poate pune în pielea altui basarabean ?).

Motivul ruperii relațiilor cu Monica Lovinescu și cu Virgil Ierunca a fost cartea. Nici mai mult, dar nici mai puțin.

Separarea nu s-a produs de azi pe mâine, într-un acces de mînie oarbă; până la desnodământ s-au acumulat ceasuri, zile, ani ; gesturi, fapte, cuvinte - mai ales *cuvinte*. Primele semne răuprevestitoare s-au arătat în vara anului 1989. Atunci Monica Lovinescu, *după ce ne-a isterizat pe toți prietenii săi*, temîndu-se de un complot pus la cale de Țepeneag și de Breban (doar împotriva lor, a Monicăi și a lui Virgil, spunea ea) care urmărea să-i îndepărteze de la microfonul Europei libere, fiind ei prea critici față de Ceaușescu. Or, după ce, pe mine, ca de obicei, m-a împins în față, ca să spun lucruri aspre despre

Țepeneag, senină, D-sa a început a trata cu același, fără a-mi sufla vreun cuvânt despre “schimbarea tactică”, așa cum fusese convenit. Dacă Grigurcu crede că aici este vorba de *ingratitudea mea* - să creadă ! ;

Odată cu evenimentele din decembrie 89, s-a nuanțat și tactica Monicăi Lovinescu : firește, din categoria celor “buni” au fost îndepărtați trădătorii caracterizați ca Buzura, Eugen Simion, Valeriu Cristea (chiar Pleșu) - dar nu și Hăulică ; a fost lăsat din brațe Sorescu (de ce abia în luna mai 1990 ?), dar nu și Blandiana, neostenită călătoare în Occident, mai asiduă decât chiar Merin Călătorete. După ce în vara 89 Monica Lovinescu a introdus-o clandestin pe Arpagica Nației printre “persecutați” («Are domiciliu obligatoriu!»), în *Convorbiri literare*, nov. 96 a băgat-o prin efracție și în categoria celor avînd “sertare”, așezînd-o, poponete, între Steinhardt și Noica, alături de I.D. Sîrbu ; pentru a-i face ei loc, i-a expulzat (are antrenament - din 1994, de când m-a exclus și din exil, adevărat, în bună companie : Rege Mihai) pe Blaga, pe Mihadaș - și pe mine care, orișicîtuși, până în noiembrie 77 fusesem domiciliat în România și, fatal, aveam câte ceva în sertar, iar din când în când mai eram și arestat (dovadă : de curînd SRI-ul a anunțat că Petru Dumitriu și umila mea persoană pot să-și recupereze manuscrisele *confiscate*). Pe N. Manolescu Monica Lovinescu s-a supărat mai puțin pentru interviu-ul luat lui Iliescu imediat după Marea Mineriadă, cât pentru cronică lui Pruteanu la **Unde scurte I**, în care găinariotul ce nu ajunsese încă nici senator țărănist (acolo i-i locul !), nici, uns de Liiceanu, arheu al nației (și așa !, la o astfel de nație, astfel de arheu !), batjocorise memoria Ecaterinei Bălăcioiu, moartă la Văcărești, aruncată în groapa comună (d-ta ai avut fericirea, onoarea s-o cunoști, dragă Grigurcu, în toamna lui 54). Rezultatul : eu mă supăr pe Manolescu, mă supăr pe Pruteanu - dar ce face Monica Lovinescu, fiica mamei, ofensata, rănita, victima ? Se împacă și cu Manolescu și cu Pruteanu ! Dacă găsești în asta *ingratitudea mea* - găsește-o !

În fine, am ajuns la Liiceanu. El a constituit pârghia care a dat peste cap prietenia noastră.

Reamintesc, fiindcă ai luat drept “excesivă pedalarea pe câteva lucruri” : nu câteva, ci **un singur “lucru”** :

Distrugerea volumului de mărturii Culoarea curcubeului - abia scos în librării, retras de pe piață, depozitat (în vara lui 90, imediat după apariție), iar după doi ani trimis la topit.

Spuneam mai sus că nu ai făcut nici un efort să te transpui în situația mea :

- vasăzică debutez în periodice (*Luceafărul* lui Barbu) în decembrie 1966 - la vârsta de 31 ani ; editorial, în 68 (la 33 ani), însă atât : volumașul **Camera de alături** constituind singura mea... operă, fiindcă în 70, în primăvară, am fost interzis - interzis am rămas două decenii ;

- re-debutez în țara și a mea, în limba în care nu am încetat a scrie, la vârsta de 55 ani, în iunie 1990 - cu volumul **Culorile curcubeului**, scos la Humanitas ;

- aflu, încă din iulie-august că “ceva necurat” se întîmplă cu acest *volum de debut* ; în toamnă îl întreb pe Liiceanu, el mă asigură că totul merge bine, că or fi doar deficiențe de distribuție... ;

- după un an (1991), Liiceanu îmi refuză volumele (*de el comandate*) **Scrisori întredeschise** și **Butelii aruncate în mare** (articole, 1.000 pagini), motivînd că nu are hârtie ; tot atunci aflu adevărul : Liiceanu retrăsese de pe piață a **Culoarea**... ; re-întrebat, răspunde, ofensat, că îl calomniez : cum să-mi facă el mie una ca asta ? ;

- în 1992 aflu, din presa românească : Liiceanu a trimis la topit (la Bușteni) **tiraje nevândute** (subl. mea) din Cioran, Ierunca, Goma (la care se precizează titlul distrus : **Culoarea curcubeului**) ;

Care a fost atitudinea celor care ar fi meritat numai grațitudinea mea ? Din discuțiile (telefonice) am aflat de la Monica Lovinescu :

1. Gabriel nu a putut face una ca asta - comentariul meu : așa, neputînd, Gabriel a făcut-o (Dumnezeu să te ferească de putințele neputinciosului !);

2. Gabriel a trimis la topit și Cioran și Ierunca - să mă simt flatat de

companie!- comentariu: lui Cioran și lui Ierunca, Liiceanu le-a distrus exemplare din a treia, din a cincea ediție - mie din prima, nici aceea scoasă la vânzare ;

3. Dacă mai continuu să spun în dreapta și-n stânga că Gabriel mi-a distrus o carte, îl calomniez pe el, arunc o umbră asupra editurii Humanitas, fac un rău "celor buni", iar după ce mă așez lângă V.C. Tudor, risc să nu mai găsesc editor în România - fără comentariu ;

4. (după ce Liviu Antonesei a publicat în *Timpul* scrisoarea în care mă plângeam de faptul că doi prieteni, doi colegi, deveniți editori - Liiceanu și Sorescu - care îmi solicitaseră "volume de publicat"- mi-au distrus câte o carte, primul **Culoarea curcubeului**, al doilea **Gardă inversă**), Monica Lovinescu :

«Ai făcut o mare greșeală, calomniindu-l pe Liiceanu».

Dacă și aici vezi *ingratitude* din partea mea - mă dau bătut - însă nu înainte de a-mi explica ce este aceea o *calomnie*.

Nu de alta, însă, în octombrie 1996, întâlnită la un colocviu despre Basarabia, (?), Gabriela Adameșteanu, a admis că "atunci" (în 1992), avusesem dreptate : Liiceanu îmi trimisese la topit *cartea Culoarea curcubeului*, fără să o fi distribuit. Întrebată cum de "atunci" ei (Monica, Virgil, ea) nu numai că negaseră fapta editorului preferat, dar pe mine, victimă, mă trataseră de calomniator - Gabriela a răspuns că da, băi, dar să-i înțeleg și pe ei, că erau în campanie electorală (!) și Monica fusese de părere că nu-i momentul ca Liiceanu să recunoască: asta ar fi făcut rău opoziției, care trebuia să câștige...

Dragă Grigurcu,

Firește, nu-ți cer să te declari neapărat de partea mea - fiindcă știu : nu sânt deținătorul adevărului absolut. Cer însă - și am acest drept : cine judecă este obligat să o facă după dreptate, aplecându-se și asupra argumentele celeilalte părți.

Dacă te-ai fi mărginit la a deplora despărțirile, m-aș fi asociat - ai constatat din **Jurnal** : m-am rupt de monici cu durere, cu suferință, după îndelungi ezitări.

D-ta însă nu ai găsit nimic de spus despre *cartea distrusă de oameni de carte (Liiceanu, Sorescu), cu complicitatea activă și dezinformatoare a unor oameni de carte (Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Gabriela Adameșteanu-nu)*. Nici despre (cel puțin) imprudenta declarație, la telefon - și pe necitite :

"Regret că l-am cunoscut pe Goma".

Am mai spus, repet: mie nu-mi pare rău că am cunoscut-o pe Monica Lovinescu. Nu-mi pare rău că i-am cunoscut pe Liiceanu, pe Pleșu, pe Sorescu, pe Manolescu, pe Adameșteanu, pe Valeriu Cristea. Nu, nu...

Am altă opinie despre "gratitudine": când am ocazia, scriu, riscând să mă repet, cât, cum datorez Monicăi Lovinescu și lui Virgil Ierunca : Pentru mine prezența gratitudinii nu condiționează absența adevărului - așa cum condiționase Monica Lovinescu prezența Domniei Sale la Colocviul despre Exil din 1994 de absența mea.

Acestea fiind spuse, te salut cu prietenie,

Paul Goma

*

CĂTRE COMPATRIOȚI

2 octombrie 1997

În această vară s-au împlinit 57 ani de la Cedarea Basarabiei, a Bucovinei de Nord și a Ținutului Herței (în 26 iunie 1940) tragedie ce a aruncat pe drumurile exilului-în-proprie țară o jumătate de milion de români, ceilalți, aproape trei milioane fiind abandonați Monstrului de la Răsărit ; în această vară s-au împlinit 53 de ani de la 23 august (1944) care a azvârlit restul de 17 milioane de români în gura Monstrului URSS (din care Ucraina făcea parte integrantă).

În 10 noiembrie se vor împlini 8 (opt ani !) de la Căderea Zidului Berlinului : România, “țara cea mai anticomunistă” a avut nevoie de 7 (șapte) ani, ca se despartă de comuniști - în fine, așa umblă vorba... ; în 17 noiembrie se va împlini anul de când Iliescu și comuniștii-securiștii săi au căzut, iar în locul lui a fost ales Constantinescu, din opoziția democratică.

După atâta amar de timp nu s-au deschis arhivele Securității - ca, de pildă, în cea mai obedientă elevă a NKVD-KGB : STASI din fosta RDG.

Noi, Românii supraviețuitori ai tentativei de nimicire și a comunității noastre - două decenii sub ocupație sovietică, alte două și jumătate sub ocupația comuniștilor băștinași - *dar mereu păziți și chinuiți de Securitate, una și aceeași* - atragem atenția actualilor conducători ai României :

- avem dreptul imprescriptibil de a cunoaște *adevărul* de sub comunism;

- avem dreptul imprescriptibil de a afla - în sfârșit - **motivele** pentru care au suferit bunicii, părinții, frații, surorile, noi înșine și copiii noștri - sub regimul comunist, deci de a ne cunoaște **DOSARELE DE SECURITATE**, fără restricții, fără “revizuirii”;

Trebuie să aflăm, în sfârșit, dacă noi și ai noștri am suferit persecuții *doar* politice din motive pur ideologice (declasare socială, profesională, cetățenească ; domiciliu obligatoriu, deportare închisoare - moarte), ori și pricini omeneste (dar cât de detestabile !) : invidie, gelozie, dorință de a parveni pe spinarea altuia - sau în urma șantajului exercitat de Securitate : «Torni și bagi pe altul la apă - ori intri tu la apă !» ;

Este ciudată - ba de-a dreptul suspectă - rezistența celor ce nu sunt de acord cu deschiderea dosarelor : «Ca să nu se provoace răzbunări». Răzbunări - împotriva cui? Nu cumva împotriva celor care, acum, se arată grijulii cu eventualele “victime” ale... “violentei” violențelor vreme de o jumătate de veac ? Vasăzică sunt protejați turnătorii - turnații, fiindcă tot s-au obișnuit cu suferința, să sufere, în continuare (dacă mai trăiesc, de pe urma turnătorilor!);

Este inadmisibilă invocarea “iertării creștine” din partea celor ce până mai ieri, ca vajnici activiști, adunători de cotizații, combăteau voios “misticismul”, iar azi își fac cruce, la televizor, / de parc-ar prinde muște cu-un picior - și acela de lemn.

Nu poate exista iertare pentru cei care nu și-au recunoscut păcatele ; pentru cei care nu au cerut-o.

Iertarea este o chestiune între noi, Românii, în nici un caz una “de-stat”.

Dacă până la 17 noiembrie 1996 banda de comuniști și securiști ai lui Iliescu (în frunte cu sinistrul Măgureanu), ținea cu dinții de “secretul de stat” - în schimb, se folosea de odioasa Carte Albă a Securității - după această dată în fruntea României se află un președinte care nu are vreo legătură cu Securitatea (nici cu Măgureanu) ; un guvern alcătuit în majoritate de ne-comuniști, ba chiar din foști deținuți politici. Așadar nu vedem rațiunile pentru care Românii sunt, în continuare, împiedecați de a afla - în sfârșit ! - CINE A TRAS ÎN EI.

Cerem să se decidă imediatul ACCES LA DOSARELE DE SECURITATE a tuturor Românii care au suferit (ei și ai lor) de pe urma Securității pusă în slujba Rușilor, apoi în slujba creaturii sistemului comunist sovietic, Ceaușescu.

Refuzul ori tergiversarea vor fi considerate de noi, victime ale comunismului un semn de vinovăție, de complicitate cu Securitatea a celor ce dețin puterea în România.

O bună ocazie pentru Momentul Adevărului (deschiderea dosarelor) : *17 noiembrie 1997, o zi de Luni.*

Suntem convinși că de această dată, într-o problemă esențială pentru o comunitate ce tinde să devină popor, vom avea câștig de cauză.

Paris, 7 octombrie 1997

Împrejurări diverse au făcut să am în mână **Jurnal**-ul lui Mihail Sebastian abia la un an după apariție. Însă amânarea lecturii n-a avut doar părți rele : răgazul mi-a îngăduit să citesc o sumă de recenzii, cronici, dezbatări ; mi-a permis să aflu că sânt pus pe coloana a doua (la colțul măgarilor, vorba lui Buduca) iar **Jurnal**-ul meu considerat : “inoportun”, “rău”, “resentimentar”, “calomnios la adresa unor con-temporani iluștri”, ba de-a dreptul : “mincinos” - firește, în raport cu cel exemplar de adevărat, strălucitor de credibil, orbitor de creștinește-iertătoriu, al lui Sebastian.

Nu sânt primul care să declar cu mâna pe inimă : **Jurnal**-ul lui Sebastian m-a încântat, m-a desfătat ; l-am citit suferitor, jublator - și mult participator. Cu toate acestea (sau chiar din pricina aceasta) nu m-a surprins: amănuntele (cu excepția, firește, a celor intime) îmi sunt cunoscute, sunt de parcă ar fi ale mele, chiar dacă între noi (biografic) se află treizeci de ani de... singurătate în hăituială. Fiindcă persoanele devenite personalități despre care scrie Sebastian sunt *aceleași* persoane devenite personalități, trei decenii mai târziu (cum observau Liviu Antonesei și Dan Petrescu) ; cu altă mască ; sub altă identitate - în fine: pseudonim literar.

Pe Sebastian l-au chinuit, hăituit, batjocorit, alungat de la inima lor, nu Zelea Codreanu și nu A. C. Cuza, nici Antonescu - ci magul Nae Ionescu, ci neasemuitul Mircea Eliade, ci nemaipomenitul Camil Petrescu, ci sfântul Mircea Vulcănescu ; pe mine nu m-au îngenunchiat securiștii lui Drăghici, ai lui Pleșiță - nici Popescu-Dumnezeu, nici chiar Ceaușeștii ; pe mine m-au palmuit colegii Dinescu, Doinaș, Blandiana, Manolescu ; mi-au distrus cărți amicii Liiceanu, Sorescu ; mi-au blocat și înmormântat cărți nedușmani ca Viorica Oancea și Marian Papahagi, iar când mi-a apărut (în sfârșit !) **Jurnal**-ul, au organizat campanii în stilul *Săptămânii* barbiste și al *Luceafărului* unghenist - cine ? *România literară* a lui Manolescu, 22 al Gabrielei Adameșteanu - ambele pilotate de Monica Lovinescu și de Virgil Ierunca - prieteni de-o viață.

Societatea românească l-a ținut pe Mihail Sebastian (cel mai român dintre evrei) la distanță ; la gard - ca *străin* (iar Evreii l-au tratat de renegat !) ; deci : potențial dușman ; societatea românească, la patru decenii distanță (de parcă nici n-ar fi trecut peste toți tăvă-lugul comunist), mi-a pus palmele în piept și m-a meținut la... ne-aproape, la gard, ca *înstrăinat* - nuanță ! - deci obiectiv : dușman, drept care m-a expulzat - din Uniunea Scriitorilor ; din țară ; din literatură ; din exil.

La Sebastian neromânismul se chema : iudaitate ; la mine... cum să-i zic - îi zic : basarabenitate - cu un termen inventat de un critic literar francez, în legătură cu volumul **Arta refugii**.

*

Chiar de n-ar fi trecut pe-aici Liiceanu, confiscatorul, și nu doar al drepturilor asupra scriitorilor români vii și morți, ci și al unor termeni întorși pe dos, în timp ce oglinda era orientată spre alții - ca în **Apelul către lichele** ; ca în afirmația interogativ-uimitivă : «De ce sunt monarhist ?» - deși adevărata ar fi fost : «De când am devenit, oportun, monarhist ? - nici măcar de la 22 decembrie 89...» ; ca în ungerea unui găinar ca Pruteanu drept : “arheu al nației” - de aici nu mai era decât un pas până la a declara fără tresărire, fără roșire (cu nesimțire): “Sebastian - mon frère”...!

Chiar așa ? Chiar așa. La Porțile Dâmboviței orice e posibil. Cu cât nesimțitorismele sunt mai groase, mai neobrăzoase, cu atât mai ușor trec drept dovezi de inteligență, de bună-creștere, în fața românului analfabetizat.

De n-ar fi trecut și pe-aici Liiceanu (prevăd că azi-măine cel-mai-tânăr-filosof-la-român are să rostească, și mai transportat, că Arcul de Triumf i-i unchi - cine să-l pună la locu-i : valetul D.C. Mihăiescu ? ; vechilul Buduca ? , argatul tovarășei Costache de la Casa Scînteii, răspunzînd la numele : Ștefănescu ? - sau poate fetele de ambe sexe de la 22 ?) - tot nu mi-aș fi declarat

frățietatea cu Sebastian.

Întâi, am mai spus-o : dacă aş rosti adevărul (că mă leagă de Sebastian un sentiment fratern - întru expulzarea din românie), m-aş trezi frate şi cu Liiceanu ! (nici chiar aşa n-am ajuns) ; apoi la vârsta şi la experienţa mea, pot admira, preţui un om, o carte, dar nu mai pot fi frate, nici în glumă, decât cu mine însumi.

Însă neînrudirea (freritatea liiceană în pană de obiective ale flatărilor sale fără frontieră) nu mă împiedecă să găsesc **Jurnal**-ul lui Mihail Sebastian o carte de excepţie. Diaristul însuşi scria că un op ca **Istoria literaturii**... a lui Călinescu (în care era maltratat) se scrie o dată la 40 ani - acelaşi lucru sunt tentat să spun despre *cartea* lui.

Fireşte, m-au interesat în **Jurnal**-ul lui Sebastian informaţiile propriu-zise despre "breaslă" şi despre individualităţile ce o alcătuiau ; directorii de conştiinţă de atunci : strămoşii noştri, nu ?, maestrul, corifeii, modelele noastre - şi, negreşit, "răutatea" cu care Sebastian îi... înjură - termen în circulaţie şi pe vremea aceea.

*

Dacă i-aş aplica lui Sebastian criteriile cantitative («câte personalităţi-persoane sunt înjurate - din totalul de?...»), aplicat mie, chiar de comentatorii favorabili, "rezultatul" ar fi...

"Cei buni" din Sebastian sunt - în afară de mamă, tată, fraţi, bunici, unchi, mătuşi :

Blecher, Al. Rosetti, N. M. Condiescu, Emil Gulian, Eugen Ionescu, Bibestii (trei : Antoine, Elisabeth, Martha) şi...

Şi cam atât. Opt persoane - mari şi late, într-o viaţă de om. Bine, mai punem de la noi două, să dea zece : nu strică să dregem busuiocul statistic al trecutului de glorie.

Protestatanţii breslaşi contemporani mie vor trece, alegru, peste contradicţie la alt reproş:

Sebastian şi-a publicat (sic) **Jurnal**-ul după cincizeci de ani de la moarte (re-sic), pe când acest Goma ne înjură, ne bălăcăreşte pe noi, cei în viaţă, pe noi, cei de faţă...

Voi reveni la această obiecţie - de căpătâi, cum altfel, mai ales că e formulată de...autori de jurnale (tot contemporane), de amintiri, de "confesiuni violente" : Tepeş, Breban, Zăciu, deloc tandri cu ai lor contemporani... - deocamdată să rămânem pe terenul cifrelor :

Aşadar, la Sebastian am găsit 8 (opt) personaje "pozitive"; cele "negative", cu toatele, erau încă de pe atunci în fruntea "spiritualităţii româneşti". Să le pomenim pe acestea din urmă în ordinea în care se află consemnate în **Jurnal** :

Nae Ionescu, Mircea Eliade, Camil Petrescu, Ralea, Cioran, Barbu, Rebrenu, Mircea Vulcănescu, Eftimiu, Macovescu, Zaharia Stancu, Al. Graur...- floarea inteligenţei, nu ?

Aceştia alcătuiesc doar (o parte dintre) bărbaţi(i) - dar femeile ? Le vom trece sub tăcere : nici Sebastian, în momentul în care le aşternea pe hârtie numele întreg şi faptele aşişderi, nu se gândea să le facă publice.

Dar să ţinem minte acest "amănunt"- nu pentru a-i face vreun reproş lui Sebastian, doamne-fereste, ci pentru a le atrage atenţia indignaţilor investmânaţi în costume din tablă galvanizată - de tipul Zăciu: Goma-cel-rău nu a scris în jurnalul său nici măcar cu iniţiale numele femeilor cu care s-a culcat ; el, Zăciu, în jurnalul publicat, da. Or iată-l pe Profesorul clujean sufocându-se de indignare şi tratînd "fapta" lui Goma (de a o fi pomenit pe Geta Dimisianu, se înţelege : într-un context dincolo de bine şi de sex) drept "sminteală" în sens biblic ; cum ar veni : nebuneală...

Nici o pagubă : de când e lumea lume cei ce spun adevărul în faţă sunt trataţi de nebuni.

*

Aşadar există **Jurnal**-ul lui Sebastian ca mărturie despre vremea lui. Dar bineînţeles că *mărturia lui Sebastian este profund subiectivă - să fie oare şi neadevărată ?* La această întrebare Liiceanu, Pleşu, Pruteanu, D.C.

Mihăilescu, Manolescu, Buduca, Monica Lovinescu, Ștefănescu, Ornea, Zăciu, Breban, Țepeneag și alți "înjurați" (fiindcă am scris și am publicat *adevărul subiectiv* despre breasla lor și despre breslașii de ei) au răspuns că... *Sebastian, spre deosebire de Goma, a scris adevărul !*

A, dacă Goma ar fi respectat "legea nescrisă a jurnalului", aceea de a-l publica după 50 ani, *atunci*, da, ar fi spus și el adevărul - însă pentru că li-l aruncă în obraz, *acum*, pentru că spală în piața mare izmenele căcate ale intelectualității daco-române - hotărât : este un mincinos, un calomniator - și un nebun.

*

Dacă negatorii acceptă că, spre deosebire de mine, Sebastian spune adevărul, atunci am dreptul să întreb :

«Din care lume venim? Cine și cum ne erau înaintașii? Cine erau ei, în afara "operei" (pe aceea le-o cunoaștem : e mare!, chiar foarte-mare!), cum se purtau față de Puterea de atunci? Dar față de colegi, față de prieteni?»

Oricâți bemoli am pune la cheie (cert : jurnalul intim este expresia unei subiectivități deformatoare ; desigur : diaristul în chestiune este un evreu printre ne-evrei ; fără îndoială : Sebastian fusese respins de evrei, atras de ultranaționaliști, fatal : antisemiți - de aici starea lui de masochist, de jupuit de viu), "ceva-ceva" tot este adevărat.

De acord : exagerează («N-o fi fost chiar așa !»), dar subiectivul, evreul, masochistul *Sebastian exagerează adevăruri, nu minciuni.*

Să vedem cum arată, în Jurnal-ul său persoane-personaje-personalități, prin "operă" : piscuri ale literaturii române :

Camil Petrescu

De-abia ne obișnuisem cu cele spuse despre el de E. Lovinescu, în **Agende**-le publicate în 1993. De ce ne-am mira, de ce am face pe indignații, atunci când Sebastian relatează dialogul avut în legătură cu faptul că evreii începuseră a fi bătuți pe stradă, la tribunal, de "studenți" - și astfel trecut în **Jurnal**, la data de 25 iunie 1936 - pag. 67:

"Ieșind de la Capșa, am făcut câțiva pași pe stradă și mi-a explicat din nou atitudinea față de ultimele bătăi antisemite.

"- E regretabil, dragă, dar tot ovreii poartă răspunderea.

"- De ce, Camil ?

"- Pentru că sunt prea mulți.

"- Dar ungurii nu sunt și mai mulți ?

"- Poate, dar cel puțin sunt masați la un loc, în aceeași regiune.

"(N-am înțeles argumentul, dar n-am vrut să insist. La ce bun să reeditez lunga mea convorbire cu el, din ianuarie 1934. Sunt edificat asupra lui - și tot ce poate face este să mă deprime, în nici un caz să mă surprindă).

"În continuare mi-a spus :

"- Dragă, ovreii provoacă. Au o atitudine echivocă. Se amestecă în lucruri care nu-i privesc. Sunt prea naționaliști.

"- Ar trebui să te decizi, Camil. Sunt naționaliști sau sunt comuniști ?

"- Ei, știi că-mi plac ? Suntem între noi, dragă și mă mir că mai pui astfel de întrebări. Comunismul ce altceva este decât imperialismul evreilor ?

"Spune asta Camil Petrescu. Camil Petrescu este una din cele mai frumoase inteligențe din România."

Atenție : Sebastian a folosit, în **Jurnal**, semne ale dialogului (ca un dramaturg ce era). Eu nu sânt dramaturg și nu sânt Sebastian - se vede că din acest motiv Țepeneag, Breban, Al. George, Zăciu, Manolescu, Balotă contestă adevărul unor discuții relatate dialogat în Jurnal-ul meu : fiindcă le sânt contemporan ? Ori pentru că "adevărul deranjează" ? (ca pe Ierunca cel care explică, râzînd, că în **Jurnal**-ul lui Goma, numai "alo"-urile sunt autentice... Bine și atîta).

Mai departe : 6 nov. '36 - pag. 94 :

"Vorbeam despre literatura românească. Am reținut fără zâmbet declarația lui :

"- Dragă Sebastian, un singur scriitor este astăzi capabil să dea un

roman mare - și acela sunt eu”.

În 5 dec. '37 - pag. 132 :

“- Nici Reinhardt, nici Stanislavski, nimeni, nici un regizor n-a putut face descoperirile mele în teatru. Sunt cel mai mare regizor, pentru că am, pentru asta și o profundă cunoaștere a textului și o extraordinară cultură filozofică și o sensibilitate nervoasă extraordinară...”

În fine, 28 martie '41 - pag. 319 :

“Camil Petrescu se vaietă că probabil lui nu i se va da nici una din casele luate de la evrei.

“- Mie nu mi se dă niciodată nimic - spune el descurajat.

“- Ei bine, de astă dată - răspund eu - chiar dacă ți s-ar da, sunt convins că n-ai primi !

“**Să nu primesc ? De ce să nu primesc ?** (subl. mea, P.G.).

“Vorbea cu atâta liniște, încât am înțeles nu numai că nu vedea nici un motiv să nu-și însușească o casă care nu-i aparține, confiscată de la un evreu, dar că așteaptă să i se dea o asemenea casă și că va fi pentru el o deziluzie dacă nu i se va da”.

Ca să nu se piardă, explic, aici, sublinierea : în octombrie 1990, la Aix-en-Provence, l-am întrebat pe Doinaș, cum de nu protestase împotriva mineriadei din 13-15 iunie același an. Mi-a răspuns :

«**Să protestez ? De ce să protestez ?**»

Nae Ionescu

Sunt cunoscute relațiile sado-masochiste ale autorului romanului **De două mii de ani** cu prefațatorul. Câteva notații din **Jurnal** :

În 17 mart. '35 - pag. 21 :

“Am călătorit cu Nae Ionescu. Se ducea să ție o conferință la Galați.

“Nae a dat o șuetă politică teribilă. El a pornit mișcarea lui Vaida. (Acum zece zile mă asigură de exact contrariul)(...) Recunoaște că în fapt, «numerus valahicus» e o platformă de agitație, în nici un caz un program (...).

“Ce m-a deprimat puțin pentru Nae a fost tonul cu care povestea totul. Combinard, șmecher, «teribil». Ce i-a spus el lui Averescu, cum l-a tras pe sfoară pe George Brătianu, cum s-a răfuit la Brașov cu Vaida:

“- L-am pus cu curul pe gheață.

“Hotărât, îl prefer în sala de curs.

“(…) Cît poate fi de cabot omul ăsta ! Într-un ceas a povestit tot ce știam de la el : cum a trăit revoluția de la München, cum le făcea discursurile miniștrilor revoluționari, cum revoluția a încetat o dată cu fabrica de bani de la Dachau (...) a trecut la Beck, la Varșovia (...), lui Karl Radek i-a explicat că succesorul lui Stalin va fi Gengis Khan. (...)

“- Dar pe Hitler îl cunoașteți personal ?

“Întrebarea unuia din colonei (...). Știam bine că nu-l văzuse niciodată (...)

“- Da, l-am văzut. Mare om politic, domnule ! Vezi dumneata, Troțki care e enorm de deștept și Stalin care e un prost...

(...)“Avea aerul pe care, acum 15 ani, trebuie că-l avea la Capșa, dînd șuete. Tînăr e acest scump Nae Ionescu.”

În 30 mart. '35 - pag. 22 :

“Lecția de ieri a lui Nae a fost sufocantă. Gardism de Fier pur și simplu - fără nuanțe, fără complicații, fără scuze.(...) Aș fi vrut să-i spun ce monstruoase contraziceri cu sine însuși debitează, dar era grăbit (...)

“Și ce e mai deprimant e că toate teoriile astea pornesc de la un vulgar calcul politic. Sunt convins că, dacă ieri a vorbit așa - cu atâtea aluzii politice și atât de penibil hitlerist, a fost pentru că, în primul rând, printre ascultători, se afla un gardist de Fier în costum național. Simțeam că vorbește pentru el.”

În 14 mart. '35 - pag. 46 :

“Tudor Vianu mi-a făcut într-un sfert de ceas procesul lui Nae Ionescu (...) Îi contestă orice originalitate. Îl crede un reprezentant al lui Spengler și al încă vreo cîtorva nemți actuali, pe care i-a utilizat din timp, fără să indice sursele.

“Se poate. Nu știu. Dar e ceva demoniac în Nae - și nu pot crede că omul ăsta poate fi anulat printr-o critică universitară”.

În 14 mai '36 - pag. 57 :

“Citesc - nu știu de ce cu atîta întîrziere, căci o aveam de mult în bibliotecă - **Années décisives** de Oswald Spengler. Surpriza de a găsi fraze întregi, formule, idei, paradoxe din cursul lui Nae. Tot cursul lui de anul trecut (politică internă și externă, pace, război, definiția națiunii) toate «loviturile» lui (Singapor, Franța care moare, Rusia putere asiatică, Anglia în lichidare) totul e în Spengler cu o înmărmuritoare asemănare de termeni.

“Și încă n-am terminat. Alaltăieri, la Brașov, la procesul studenților gardiști, Nae a declarat (i-am citit depoziția în ziare) că nu orice asasinat e interzis de religie și că deci în mod firesc studențimea se solidarizează cu asasinii lui Duca.

În 27 mai '37 - pag. 59 :

“Recitesc întîmplător cîteva capitole din **Două mii de ani** (vechiul meu obicei de a scoate la întîmplare o carte din dulap și de a rămîne pe urmă un ceas ca s-o răsfoiesc). Sunt unele lucruri pe care le uitasem complet. Am avut o adevărată surpriză. Cu excepția câtorva pasaje, care au un prea accentuat aer evreu, restul mi se pare excepțional. Nu știam, nu mă așteptam. Aș fi foarte bucuros să retipăresc într-o zi cartea asta, fără prefața lui Nae și fără nici o explicație din partea mea.”

La 15 iun. '36 - pag. 64.

“Dragoș P(rotopopescu) care mă crede încă în intimitatea lui Nae, mi-a spus (...) :

“- Ce e cu Nae ? (...) S-a cam ars la nemți. L-au lucrat. Am auzit dintr-o sursă foarte bună că Sân-Giorgiu a dus la Berlin scrisoarea lui Nae către Blank și că arătat-o acolo la diverși miniștri. (...) se pare că a fost însărcinat de Rege să facă treaba asta, iar Regele, care deține originalul scrisorii, i l-a dat lui... Sân-Giorgiu, pentru a-l arăta nemților...”

Marietta Sadova

La 22 oct. '36 - pag. 91 :

“Mircea mi-a dat aseară (am mâncat la el) detalii amuzante despre ceaiul de ieri de la Polihroniade. Era și Zelea Codreanu de față, căruia toți îi spuneau «Căpitane». Marietta Sadova venise cu cartea lui Codreanu și i-a cerut un autograf.

“- Cum e numele d-tale ? a întrebat el.

“- Marietta Sadova - a răspuns ea sigură și pentru că el nu părea edificat, a adăugat : De la Teatrul Național.

“- Doamnă sau domnișoară ? a cerut el mai departe explicații, întocmai cum facem noi de Ziua Cărții.

“Cred că a fost o mică lovitură pentru biata Marițica - ceea ce totuși n-a împiedecat-o (spune tot Mircea) să-l privească și să-l asculte tot timpul pe «Căpitan» cu un zîmbet extatic. E dealtfel zîmbetul extatic cu care-l privește pe Aristide Blank. Pot spune că Marietta e ipocrită ? Nu. Dar e un curios dozaj de simț practic acerb și de sinceritate generoasă.

“(...) Haig (Acterian) i-a dus «Căpitanului» întreaga lui operă (versuri, eseuri) și i-a oferit-o cu dedicație. După plecarea lui Codreanu, Marietta și Haig au declarat într-un glas că au trăit o zi formidabilă. «Colosală» cred că a fost termenul lor exact.

“În 1932 Haig era comunist.”

La 16 dec. '36 - pag. 101 :

“Aseară la Vișoieni, Marietta reclama interzicerea prin lege a tuturor filmelor străine.

“- Să se vorbească românește ! cerea ea cu oarecare violență.

“(...) Biata fată, simte că sub regimul ăsta nu mai are nimic de așteptat. Este loc pentru o Leni Riefenstahl a statului zelea-codrenist. Marietta candidează.”

Barbu

În 9 iul. '42 - pag. 460 :

“Aseară, la Capșa. Intrasem să-l iau pe Rosetti (...). La o masă imediat alăturată, Ion Barbu și Onicescu. Aveau, înaintea lor desfăcute larg, ziarele de seară. Barbu, urmărind o hartă a frontului din Africa, era foarte deziluzionat de oprirea lui Rommel. Onicescu îi dădea curaj:

“- Un piston, oricât de puternic ar fi, după ce lovește, are un recul. Oprirea la El Alamein e un recul.

“Barbu nu părea cu totul remontat.

“- Și pe urmă - continuă Onicescu - nu vezi ce s-a petrecut la Nord ? Au distrus un convoi american de 50 vase.

“- Radical ! strigă Barbu și, într-adevăr, fața i se luminează.

“Mă amuzau amândoi foarte mult. Erau ca doi jidani făcând strategie la cafenea - cu aceleași temeri, cu aceleași entuziasme - numai că de cealaltă parte a baricadei.

În 8 sept. ‘44 - pag. 562 :

“Întâlnire pe stradă cu Ion Barbu. Sunt 6-7 ani de când nu mă mai salută. Sunt 6-7 ani de când, pur și simplu, nu mă mai cunoaște. Dar astăzi s-a repezit la mine, a deschis larg brațele, mi-a întins mâna cu efuziune.

“- Ați avut dreptate ! strigă spre Carandino și spre mine.

“(Ați tot. «Ați avut dreptate», ca și cum ar fi fost vorba de o partidă de șah, o partidă de table, la care el mizase prost.)

“Dar adaugă, cu melancolie, cu regret :

“- Au făcut prea mari greșeli. Hitler s-a dovedit un diletant. Nu trebuia să-l lase la comandă. Dacă nu l-ar fi schimbat pe Brauchitsch...”

Rebreanu

În 4 ian. ‘43 - pag. 492 :

“Începînd de azi, evreii au nu 50, ci 100 de grame de pîine mai puțin decît creștinii. Patru din zece rații zilnice ne sunt suprimate.

“Rebreanu pregătește, la Național, **Shylock**. Camil Petrescu (...) l-a întrebat dacă pasajul revoltei lui Shylock împotriva urei antisemite (...) nu va fi dificil de jucat în împrejurările de azi.

“- Nu, răspunde Rebreanu, nu, că-i dăm o interpretare antisemită.

“- Și, adaugă Camil, asta a scris **Ițic Strul dezertor**.”

În 11 oct. ‘43 - pag. 527 :

“Joi seara, la Rebreanu (...). Am ezitat mult să mă duc - și am fost pe urmă furios că totuși m-am dus. N-ar fi trebuit. Pe Rebreanu e mai bine să-l întâlnesc după război. Acum n-am ce să-i spun. Mai ales la el acasă. E o slăbiciune, o indiferență, o nepăsare care anunță de pe acum toate uitările, toate compromisurile.

“Mă voi întoarce la oamenii ăștia ? Războiul va fi trecut fără să rupă nimic ? Fără să aducă între viața mea «dinainte» și cea de «mîine» nimic irevocabil, nimic ireductibil ?”

Vulcănescu

În 24 iunie ‘41 - pag. 350 :

“Am telefonat ieri lui Mircea Vulcănescu. Voiam să-l întreb despre aceste arestări. Vor continua ? S-ar putea să mă vizeze și pe mine ? E adevărat (așa cum mi s-a spus de acum vreo zece zile) că simplul fapt de a fi evreu și de a fi făcut parte cîndva dintr-o asociație de presă constituie un motiv ? Mi-a răspuns la telefon scurt, răstit, fără să-mi fi spus bună-ziua : «Ei, ce-i ?» Se înțelege, nu mai «era» nimic.

Cioran

În 2 ian. ‘41 - pag. 286 :

“Îl întîlnesc azi-dimineață pe Cioran pe stradă E radios.

“- M-au numit.

“A fost numit atașat cultural la Paris.

“- Înțelegi - zice - dacă nu mă numeau, dacă rămîneam pe loc, trebuia să mă duc la concentrare. Primisem ordinul de concentrare chiar azi. Nu m-aș fi prezentat cu nici un preț. Dar așa, totul s-a rezolvat. Înțelegi ?

“Sigur că înțeleg, dragă Cioran. Nu vreau să fiu rău cu el (Și mai ales nu aici - la ce-ar servi ?). E un caz interesant. E chiar mai mult decât un caz : e un om interesant, remarcabil de inteligent, fără prejudecăți și cu o dublă doză de cinism și lașitate, amuzant reunite.”

În 25 ian. '41 (după rebeliune) - pag. 294 :

“Cioran îi spunea ieri lui Bellu (Silber) că «Legiunea se șterge la cur cu țara asta». Cam același lucru îmi spunea Mircea în momentul represiunii Călinescu : «România nu merită o mișcare legionară». Pe vreme aceea nimic nu-l satisfăcea decât dispariția totală a țării”.

În 12 feb. '41 - pag. 306 :

“Cioran, cu toată rebeliunea la care a luat parte, își păstrează locul de atașat cultural la Paris pe care i l-a dat Sima câteva zile înainte de cădere. Noul regim îi va aduce un spor de salariu. Pleacă peste câteva zile. Ei, așa da revoluție !”

Eliade

La 27 nov. '35 - pag. 40 :

“Când suntem în doi, ne înțelegem încă destul de bine. În public însă, poziția lui de dreapta devine extremă și categorică. Mi-a spus cu nu știu ce agresivitate directă, o pură enormitate : «toți marii creatori sunt de dreapta». Pur și simplu.

“Dar nu voi lăsa ca asemenea disensiuni să umbrească nici măcar cu o impresie dragostea mea pentru el. Voi încerca pe viitor să evit «controverse politice» cu el”.

La 25 sept. '36 - pag. 85 :

“Aseară Mircea a izbucnit deodată, în mijlocul unei conversații destul de potolite despre politica externă și despre Titulescu, ridicând deodată glasul, cu acea teribilă violență cu care mă surprinde uneori :

“- Titulescu ? Ar trebui executat. Pus în fața unui pluton de mitraliere. Ciuruit de gloanțe. Spânzurat de limbă.

“- De ce, Mircea ?, îl întreb surprins.

“- Pentru că a trădat. Înaltă trădare. A încheiat cu rușii un tratat secret, pentru ca în caz de război să ocupe Bucovina și Maramureșul.

“- De unde știi ?

“- Mi-a spus generalul Condiescu.

“- Și e de-ajuns ? Sursa nu ți se pare pătimășe ? Informația nu ți se pare fantezistă ?

“M-a privit lung, cu stupoare, incapabil să priceapă că cineva se mai poate îndoi de un asemenea «adevăr». Pe urmă l-am auzit spunându-i Ninei în șoaptă :

“- Îmi pare rău că i-am spus.

“Ar fi vrut să adauge : «el nu poate înțelege asta - e orbit».

(...)“El este un om de dreapta, până la ultime consecințe. În Abisinia a fost cu Italia. În Spania, e cu Franco. La noi, e cu Codreanu. Face numai eforturi - cât de penibile ? - pentru a ascunde acest lucru, cel puțin față de mine. Dar se întâmplă să-l răzbească, și atunci țipă, cum a țipat aseară.

“El, Mircea Eliade, crede orbește ce scrie Universul. Informatorul lui e Stelian Popescu și crede orbește în el. Veștile cele mai absurde, mai trivial tendențioase găsesc în el un ascultător credul.

(...)“Aș vrea să eliminăm din discuția noastră orice aluzie politică. Dar e posibil ? Strada urcă până la noi, vrînd-nevrînd și în cea mai anodină reflecție simt spărtura mereu mai mare dintre noi.”

În 2 mart. '37 - pag. 115 :

“Lungă discuție politică cu Mircea, la el acasă. (...) declarația lui - în sfârșit leală - că iubește Garda, speră în ea și așteaptă victoria ei. Ioan Vodă cel Cumplit, Mihai Viteazu, Ștefan cel Mare, Bălcescu, Eminescu, Hajdeu - cu toții au fost la timpul lor gardiști. Mircea îi cita de-a valma.

“Altminteri n-aș putea spune că n-a fost amuzant. După opinia lui, studenții care l-au ciopîrțit cu cuțitele pe Traian Bratu, aseară, la Iași, nu sunt gardiști, ci ori... comuniști, ori național-țărăniști. Textual. (...) El, Mircea

Eliade nu s-ar fi mulțumit numai cu atâta, ci i-ar fi scos și ochii. Toți cei care nu sunt gardiști, toți cei care fac altă politică decât cea gardistă sunt trădători de neam și merită aceeași soartă.

“S-ar putea să recitesc cîndva aceste rînduri și să nu-mi vină a crede că ele rezumă cuvintele lui Mircea. De aceea e bine să spun că n-am făcut decât să redau întocmai vorbele lui. Asta, ca nu cumva să le uit. Și poate că într-o zi lucrurile vor fi destul de liniștite - pentru ca să-i pot ceti această pagină lui Mircea și să-l văd roșind de rușine.

“Să nu uit, de asemeni, explicația pentru care el aderă cu atîta inimă la Gardă :

“- Eu totdeauna am crezut în primatul spiritual.

“Nu e nici farsor, nici dement. Este numai naiv. Dar există naivități așa de catastrofale !”

În 4 apr. '37 - pag. 122 :

“Arestarea lui Bogza m-a înmărmurit. (...) Eram convins că, după o noapte petrecută la poliție, îi vor da drumul”. (...) Bietul Bogza, care nu pricepe cu siguranță nimic din tot ce se petrece, el, așa de naiv, așa de copil, așa de aiurit !

“Mi-am închipuit că asupra acestor lucruri nu e posibil nici un dezacord cu oamenii de condiția mea. Sunt anumite lucruri pe care - de la un anumit nivel de sensibilitate - le consider de la sine înțelese. Touși, cu ce stupoare a trebuit să constat azi la prînz că Mircea Eliade este de partea lui Puiu Istrati (judecătorul - nota mea, P.G.), nu de partea lui Bogza !

“Întîi și întîi Bogza (spunea Mircea) nu e scriitor. Nu e nici membru la S.S.R. (...)

“- De ce să mă revolt eu de arestarea lui Bogza - striga el. L-a arestat ? Ei și ? O să stea o lună la pușcărie și gata. Nu e grav. Grav este altceva : că tinerii ăștia sunt martirizați de 10 ani în pușcării...

“- Care tineri, Mircea ?

“- Tinerii naționaliști. Da, sunt martirizați în pușcării. Pentru ce ? Pentru că i-au dat 25 la cur lui Gogu Rădulescu ? (...)

“N-am mai putut suporta urmarea. Nu numai fiindcă mi se părea stupid să-l aud repetînd vorbă cu vorbă cuvintele lui Nae (Ionescu) - dar pentru că mă speria platitudinea de gîndire în care-l vedeam sucombînd. L-am oprit.

“- Dragă Mircea, sunt de părere să schimbăm vorba (...).

“...Și într-adevăr am schimbat vorba.

“Dar e posibilă în astfel de condiții o prietenie ?”

În 7 dec. '37 - pag. 132 :

“Ieri (Sfîntul Niculae) ziua Ninei (soția lui Eliade, fostă prietenă a lui Sebastian - n.m. P.G.). Am telefonat dimineața ca s-o felicit.

“- Conița e la domnu general - mi-a spus servitoarea - iar domnul profesor mîncă la părinții d-lui.

“Seara am fost la ei la masă și am aflat că în realitate Mircea lipsise două zile din București, în campanie electorală și abea aseară se întorsese acasă. Minciuna de la prînz, a servitoarei, m-a îngrozit : minciună organizată, minciună de familie, în care nu s-au jenat s-o facă complice pe servitoare. Mi s-a părut mai trist decât însuși faptul de a-l ști pe Mircea umblînd la țară, în echipă de propagandă, din sat în sat, cu Polihroniade. Mai făceau parte din echipă Haig Acterian și Penciu. Au luat cuvîntul pe rînd. Se pare că Haig vorbea cu gesturi mari, puțin teatral. Nu știu dacă și Mircea a ținut discursuri. Totul mi se pare grotesc. Nu înțeleg cum nu sunt sensibili la această teribilă comedie. Marietta (Sadova) care a venit mai târziu, a intrat în casă cîntînd imnul gardist : *Ștefan Vodă*... Încep nici să nu se mai jeneze de mine”.

Cronologic, aici vine însemnarea din 17 dec. 37 - pag. 133, a cărei autenticitate a contestat-o Dan Petrescu (vezi *Timpul* din aprilie, mai, iunie, iulie 1997). Chiar unui cititor neinițiat inserția îi sare în ochi. Dacă la această primă uimire se adaugă mărturisirea Gabrielei Omăt, îngrijitoarea... copiei, nu a originalului ; dacă se ține seamă și de faptul că, în “afacere” și-a amestecat mîinile și pixul Leon Volovici (o să revin la el) atunci supoziția că notația a fost introdusă recent în textul lui Sebastian devine certitudine. Cu

atât mai vârtos, cu cât Z. Ornea asigură că el (Ornea) a văzut... xeroxurile originale ! Ei, dacă Ornea a văzut - cu ochii lui personali - originalele xeroxurilor...

Mai departe - în 2 ian. '38 - pag. 144 :

"Permisul mi l-au retras. Numele nostru în toate gazetele, ca niște delincvenți". (Este vorba de o decizie a guvernului Goga-Cuza de a se retrage tuturor gazetarilor evrei permisele de circulație pe tren - și publicarea numelor lor în presă). Tot 2 ian. '38 :

"Nici un telefon de la nimeni. Mircea, Nina, Marietta, Haig, Lilly, Camil - au murit cu toții. Și îi înțeleg așa de bine !"

În 13 ian. '38 :

"Aproape două luni de când nu l-am mai văzut pe Mircea. Aproape zece zile de când nici nu ne-am telefonat. (...) N-am ce să-l întreb, și desigur n-are ce să-mi spună. Dar, pe de altă parte, e o prietenie de ani de zile, și poate că i-am fi datorat acestei prietenii un ceas sever de despărțire".

În 16 ian. '38 - pag. 148 :

"Am fost la Mircea azi. Credeam că ne vom explica. Dar, vorbind, mi-am dat seama că e inutil (...). Totul e sfârșit între noi".

În 20 sept. '39 :

"Titel Comarnescu îmi povestește o convorbire politică pe care a avut-o deunăzi cu Mircea, mai filogerman decât oricând, mai antifrancez și antisemit decât totdeauna.

"«Rezistența polonezilor la Varșovia - zice Mircea - este o rezistență iudaică. Numai jidanii sunt în stare să șantajeze cu femeile și copiii aruncați în prima linie, pentru ca să abuzeze astfel de scrupulele germane»".

În fine, peste ani - la 23 iulie 1942 - pag. 462 :

"Am aflat mai de mult - dar am omis să însemnez aici (atât de puțină importanță începe să aibă pentru mine ?) - că Mircea Eliade e la București. Se înțelege, n-a căutat să mă vadă și n-a dat nici un semn de viață".

*

Am extras atâtea exemple de "răutăți" la adresa celor-buni (ai lui Sebastian), nu doar pentru a ilustra încă o dată Cloaca Valachica, cea care, vai, nu a început doar odată cu năvălirea rușilor și cu înscăunarea comunismului (măru-i putred de prin anii 20), ci ca să-mi apăr dreptul la adevăr (ul subiectiv).

Citesc pe ultima copertă a **Jurnal**-ului lui Sebastian extrase din presă : dacă nu mi-aș cunoaște "confratii" și n-aș ști că le lipsește, nu talentul (cine nu are talent, chiar geniu, la români ?), ci coloana vertebrală ; dacă nu le-aș cunoaște lașitatea, supușenia dezgustătoare "pe timpul dictaturii" și obrăznicia pieptului-de-aramă de după decembrie 89 - aș spune :

"Nu-mi vine să-mi cred ochilor : exact aceleași persoane, exact aceiași critici literari, exact aceiași "directori de conștiință" : D.C. Mihăilescu, Ornea, Pruteanu, Cosașu, Manolescu - și încă : Buduca, Zaciu, Balotă, Ștefănescu - au scris, despre **Jurnal**-ul meu, exact invers decât despre al lui Sebastian. De ce invers ? Doar pentru că... n-am așteptat să mor ? Pentru că n-am așteptat să moară și ei - abia după aceea să mi-l public ? Sau pentru că, așa cum Sebastian îi arăta (în intimitate) pe cei-buni ai lui : Nae Ionescu, Cioran, Camil Petrescu, Eliade - eu i-am arătat pe "bunii" mei, ca "noi-răi" ?

*

Chiar nici unul dintre cei care au găsit **Jurnal**-ul lui Sebastian : "o realitate", în schimb, pe al meu : "o insultă la adresa intelectualilor noștri curați" să nu fi observat asemănările până la confuzie, în ciuda lumilor despărțite prin o jumătate de veac și prin o răsturnare istorico-socialo-psihologică - măcar pentru că, între timp a avut loc, vorba lui Ierunca, **Fenomenul Pitești** ?

Nu se poate să nu fi tresărit Monica Lovinescu, citind la pagina 33 (7 sept. 1935) următoarele :

"Comarnescu mi-a comunicat un lucru care, dacă aș fi pentru moment într-o dispoziție mai puțin sceptică, mi s-ar părea monstruos. A făcut propu-

neri de împăcare *Credinței* ! A dejunat cu Stancu. Aș spune că e incalificabil. M-am certat cu cei de la *Credința* în chestia asta. Am refuzat să-i dau mâna lui Sandu Tudor. Toate astea pentru ca acum să se ajungă la o astfel de capitulare. Când mă voi deprinde să fiu mai puțin entuziasmat în relațiile mele cu oamenii?”

Încă un episod din Sebastian (20 oct. '37 - pag. 126) :

“Camil (...) cu ingenuitate mă întreabă :

“- Dar, în fond, ce are Toma Vlădescu cu d-ta ?

“A trebuit să-i amintesc că, în 1931, când eu eram în bune raporturi cu T. V., el, Camil m-a introdus, fără să mă consulte, fără să mă întrebe, în groaznica lui polemică cu V.

“Nu o regret, desigur - dar nu e picant ca astăzi eu tot «la cuțite» sunt cu Toma Vlădescu, în timp ce Camil dejunează împreună cu el și mă întreabă pe mine «ingerește «ce are...» ?”

Nu a sughițat Monica Lovinescu ? Cum așa ?, doar la fel a făcut: m-a atârnat împotriva lui Țepeneag, împotriva lui Gelu Ionescu, împotriva lui Vlad Georgescu, împotriva lui Manolescu, împotriva lui Pruteanu - *din pricina unor chestiuni care o priveau numai pe D-sa*, apoi, în ciuda promisiunilor, fără să mă avertizeze, “ingerește”, dejuna cu dușmanii - pentru ca eu să mă întreb, ca boul - și ca Sebastian :

“Cum mai am destulă copilărie ca să rețin asemenea nimicuri?”

*

Dacă ar fi să o cred pe Ileana Vrancea, de la Universitatea Ebraică din Ierusalim - și de ce n-aș crede-o ? -, Leon Volovici, prefațatorul, autorul notelor, dar și colportorul fotocopiilor după *Jurnal*-ul lui Sebastian este una și aceeași persoană cu participantul la diverse simpozioane româno-israeliene, ce s-a ilustrat prin falsificare de citate (vezi : Ileana Vrancea, **Sensul unic al amneziei selective - secvențe israeliene** - în *Dialog* iulie 1995 - februarie 1996, pag. 76-85).

Așadar, după Ileana Vrancea, la al IV-lea simpozion româno-israelian - din 1986 -, Leon Volovici a afirmat :

“Antonescu, el însuși un adept al unui antisemitism «ponderat», nerasist în esență, prelua sloganurile Gărzii de Fier, când vorbea despre «primejdia iudeo-bolșevică»...

Este foarte adevărat că, în 1990 Volovici a retras “ne-rasismul” lui Antonescu, iar în 1991 l-a introdus în “bagajul intelectual al Gărzii de Fier”. Acum patronează *Jurnal*-ul lui Sebastian !

Cu ce drept ? Cu ce prestigiu ? Cu al unui falsificator de documente ? Cu al unui ins atent ca *adevărul istoric* să fie totdeauna pliat pe politica externă a Israelului ?

Deci Dan Petrescu avea dreptate, când presupunea manipularea manuscrisului *Jurnal*-ului. De la falsificarea citatelor, nu mai e decât un pas până la falsificarea documentelor întregi.

Cu o acoperire morală ca a lui Leon Volovici, cu o garantare a “autenticității... xeroxurilor” solicitată de Z. Ornea (activist de nădejde la organul prin excelență diversionist : *Dilema*), toate bănuielile sunt permise - în privința integralității *Jurnal*-ului, în a integrității a ceea ce a fost publicat - cum altfel, dacă au “lucrat” pe el specialiști din epoca de aur a comunismului, în fiecare zi fabricanți ai trecutului, mereu altul, dar în armonie cu prezentul?

Firește, intruziunile, ciopârțirile, ajustările, aranjările - sub conducerea dr.-ului Volovici (cel care susținea că antisemitismul lui Antonescu era “ponderat”, în același timp garantând autenticitatea spuselor evreului Hechter !) - nu afectează esența mărturiei.

Jurnal-ul lui Sebastian rămâne una din *cărțile* răsărite o dată la o jumătate de veac.

18 octombrie 1997

T R A N Z I Ț I E...

În *Cuvîntul* nr. 9/97, supratitrat : **Tranziția în edituri** se află textul : **Povestea unei postfețe** - semnat : Ion Bogdan Lefter.

Mi s-a părut adânc grăitoare - nu "povestea postfeței", ci, ca să spun așa : ne-povestea ; nu ceea ce dezvăluie I.B. Lefter (și ar fi fost obligat, după anunțul din titlu), ci exact ceea ce nu ne spune - și nu o va face în veac, fiindcă el nu știe că o poate face.

Dar să aflăm "povestea" :

I.B. Lefter este solicitat, în 1995, de "un amic" să scrie, pentru o autoantologie (bilingvă) din colecția "Poeți români contemporani" de la editura Eminescu o postfață. Acceptă cu plăcere, mai ales că o făcuse și pentru alți poeți, în aceeași serie. Așadar scrie postfața, i-o înmânează amicului. În ianuarie 97, verifică traducerea (în engleză). Deși apariția era iminentă, "amicul" nu mai dă semne de viață, iar autorul postfeței află din ziare că volumul a apărut : fără textul său. Fiindcă "amicul" tace... consecvent (și curajos, ar spune cineva), I.B.L îi telefonează : de ce nu l-a anunțat că nu-i intră postfața în volum? La aceasta "amicul" răspunde ca în România : că i-a fost rușine ; și ca în Ilf și Petrov (Alchen, din **Douăsprezece scaune** "hoțul candid", cel care roșea puternic - dar ce rușine îi era !- fiindcă furase cutare, cutare, cutare...).

Pe drept cuvânt Ion Bogdan Lefter se supără. Pe cine ? Puținică răbdare - cităm :

"Vasăzică în minunata noastră «tranziție» postcomunistă, după ce lumea care-a fost s-a dus și lumea care va fi n-a venit încă, pe o piață foarte «liberă», adică liberă de tot, pe care se lucrează și cu contracte și cu subvenții și cu amicitii, soarta textelor și a autorilor poate fi aventuroasă foc ! Textele pot fi mai bune sau mai rele, iar autorii pot fi mari și mici, bașca orgoliile !"

Lung citatul - dar nu s-a sfârșit :

"Ca de pildă în cazul nostru : poate că postfața n-ar fi fost tocmai epocală și **poate că subsemnatul ar fi trebuit să-și vâre cuminte coada între pi-cioare, să-și tacă, rușinat, pățaniile cu amicul, cu editura** (subl. mea, P.G.).

De aici începe un pasaj subliniat de autor :

"Ei bine, nu ! Aventurile «tranziției», ale celei mai «libere» dintre toate lumile posibile trebuie neapărat știute ; căci, pe de o parte - altfel s-ar pierde și nu-i așa că e păcat ! Și - pe de alta - din aventuri se-nvață ! Până când lumea care va fi și veni de-adevăratelea. Sau o vom face noi să vină mai repede "

Cu asta se încheie textul. Ce a înțeles un cititor normal din plângerea lui I.B. Lefter ? Că de vină în toată afacerea ar fi... "tranziția", bat-o vina și nu amicul (anonim, cum altfel ?).

O întâmplare - am scris-o, acum o repet :

În urmă cu ani (înainte de 89), Lucian Raicu, Gabriela Adameșteanu (să fi fost și Ileana Mălăncioiu ?) discutau extrem de animat : dacă în cutare proză a lui Norman Manea, "sub personajul X se ascunde, în fapt, Iorgulescu sau - în realitate - D.R. Popescu"?

Mie "discuția" mi se arăta de o inutilitate buimăcitoare. Dar - n-o să fiu crezut, însă așa a fost de acea dată : am tăcut. Vreo jumătate de oră. După care am exclamat :

«Nu-i mai bine cum scriu eu ? Dacă vreau să vorbesc despre Popescu, îi grafiez numele : **Popescu** ; dacă vreau să-l încondeiez pe Iorgulescu, scriu: **Iorgulescu** - nu umblu ca voi, cu aluzii, cu inițiale, cu coduri...

«Lasă, băi, ce știi tu...», a făcut Gabriela Adameșteanu. «Păi noi facem artă în proză, nu ca tine. Că arta-i artă: aluzivă, nu de-a dreptul, ca ce scrii tu...»

Cum să uit această lecție de artă a prozatoarei la români ?

Revin : în zadar va fi supărat, indignat I.B. Lefter pe amicul autoantologator (și rușinos, mie-mi spui !), dacă-l va scrie așa ("cu artă, nu de-a dreptul"), cum l-a scris în *Cuvîntul* : fără a-i da numele.

Pentru I.B. Lefter - și pentru toți cobreslașii săi, indiferent de vârstă - aceea «tranziție» (căreia el îi dă o conotație hotărît negativă) are să dureze,

dureze, dureze, decenii, generații, veacuri.

Fiindcă primul semn al libertății - cu atât mai vătos la un scriitor - este rostirea cuvântului care spune adevărul.

Însă dacă Ion Bogdan Lefter îmi va răspunde că el nu... delatonează (rostind-scriind numele celor care fac rău), nu-i voi spune nimic, îl voi lăsa să moară - demn și nedelaționist.

Cu alte cuvinte : ca un adevărat scriitor român - amin.

*

SFÂNTUL AL. GHEORGHE
ÎNSULIȚÎND BALAURUL DISIDENTEI
sau
CLAPONUL DEZLĂNȚUIT

19 octombrie 1997

Al. George, știut dinainte de decembrie 1989, era un istoric și un critic literar de excelentă factură, un eseist subțire, un scriitor rafinat... Născut în 1930, a luat în plin piept stalinismul - a suferit, dar nu a făcut compromisuri. Ca mulți alți scriitori - dar aceștia făcuseră închisoare - și dânsul a debutat târziu. Însă odată ce i-a fost tipărit primul volum, celelalte au urmat cu o regularitate de ceasornic (în 1970 și în 1972 câte două într-un an) fără mari dificultăți din partea cenzurii - oricum, neînsemnate față de ale atâtor autori cărora li s-au "oprit" volume întregi (I.D. Sîrbu), li s-au trimis la topit (Monciu-Sudinski, I. Negoîtescu) ori care au fost total interziși de a publica, de a se scrie despre ei, de a face traduceri - de pildă, umila mea persoană și cei din familia mea, între 1970 și 1977, când am plecat din țară.

Așadar Al. George se prezenta în pragul lui decembrie 1989 cu fruntea sus. Nu avea de ce roși, nu scrisese un rând de slavă partidului, nici cărmaciului-general...

Și, dintr-o dată... a devenit un *altul*.

S-a petrecut ceva (nu cu istoria generală ; cu particulara sa). În vreun an și câteva luni (primul semn : în 1991, când a surprins prin năucul text "Oponenți, rezistenți, dizidenți") s-a prefăcut în cineva necunoscut celor ce-l știau : agresiv fără motiv, purtînd acuzații fără temei, adesea aiuritoare ; o persoană pășind, senin, peste contradicții, ignorînd realități manifeste, neluînd în seamă informații de multă vreme confirmate.

Dar mai cu seamă practicînd o rea-credință ce frizează isteria.

De fiecare dată când îi citesc "contribuțiile" de după 89 (în te miri care periodic - ceea ce nu-l împiedecă să se plîngă, furios, pe toate drumurile, că nimeni nu-l publică, în asta fiind leit cel cunoscut de mine, la începutul anilor 70), îmi vine în minte Niculae al lui Lae, vecinul nostru (în realitate, noi îi devenisem vecini, ca refugiați din Basarabia) din satul sud-ardelean, în săptămânile ce au urmat catastrofei de la 23 august 1944 :

Așadar, năvăleau Rușii - ajunseseră și în Ardeal. Femeile, fetele, lucrurile de preț fuseseră duse la adăpost, în pădure, în peșteri, pe la stâne, în sat rămăseseră bărbații neputincioși - reformații, invalizii - și copiii. În casa închiriată eram singur, așa că mă aflam tot timpul peste drum, la copiii vecinului, prietenii mei de joacă.

Rușii veneau în valuri : zece-douăzeci de căruțe, cu câteva duzini de "cioloveci", cum le ziceam noi - apoi liniște. Locuiam în marginea satului, deci gospodăria lui Niculae era prima "vizitată". Fiind sărăcăcioasă, nu trezea poftele liberatorilor - însă avea fântână, în curte. De când cu "aliații", poarta fusese scoasă din țâțâni și rezemată de un perete, iar în curte, la apă, intrau primii ruși din coloană, să ducă în uliță, cailor, de băut. Niculae scotea apă - pentru ruși, pentru cai. Scotea zeci de găleți - până când aducea la lumină,

jumătăți, sferturi de căldare - cu noroi.

Câtă vreme scotea apă, Nicolae tăcea. Și trudea din greu la învârtitul manivelei. După ce era adăpat ultimul rus și ultimul cal / din acel "val", până la venirea următorului, Nicolae al lui Lae, fără pauză, fără trecere, punea mâna pe o nuia de salcâm și-i lua "la-mblătit" pe copii - avea doi băieți și-o fată, între opt și doisprezece ani.

«'Mnezău' vost'!», îi înjura el și-i lovea cu sete peste picioarele goale, cu ochii sticlind de plăcere.

Oamenii din vecinătate :

«Da' ce-ai cu cochii', măi Nicolae ? De ce dai în ei ?»

«D-apăi !», "răspundea" el, arătând în jur, rotund, apoi, mai insistent, ulița. «'Mnezău' lor !»

«No, păi dacă ai ce ai cu Ruși', bate-i pe ruș', de ești așe de vitiaz, Nicolae !», râdeau vecinii.

«'Mnezău' lor ! 'Mnezău' lor !!»

Acesta este Al. George, cel "de după Revoluție". Va fi avînd el (dar cine n-are ?) ceva cu rușii - comuniștii, nomenclaturiştii, securiştii - însă printr-un ciudat, însă, vai : perfect explicabil complex al neputinciosului, el se năpustește asupra...

«Ce ai cu "disidenții", Al. George? De ce-i acuzi pe ei de toate relele ?»

«'Mnezău' lor ! 'Mnezău' lor !!», "răspunde" cunoscutul opozant... pardon : oponent, așa-și zice ; sună mult mai...anticomunist.

Săntem în Anul Domnului 1997, azi-măine se vor împlini 8 (opt) ani de la, totuși, dacă nu revoluție (cu atât mai puțin : Revoluție), atunci : de la Evenimentele din 89, de pe urma cărora și românii au primit (accentuez, ba chiar nuanțez astfel : au căpătat) dreptul la un pașaport și dreptul la exprimarea opiniei - iar Al. George se războiește - cu cine ? Cumva cu cei care i-au făcut rău lui, familiei sale, priete-nilor, nației, acestei părți a Europei : comuniștii ? Cu animalele de securiști? Da' de unde !

Așa cum nu scosese un mieunat pe timpul lui Dej ; așa cum nu emisese măcar un scheunat pe vremea lui Ceaușescu, curajos, nevoie-mare, nu a cârăit nici împotriva lui Iliescu, nici a lui Măgureanu ! Dintre bestiile comuniste (încă în viață) care ne-au mâncat sufletul până în decembrie 89, neînfricatul George se ia doar de Brucan...

De ce se va fi războind el cu "disidenții", dacă aceștia sunt nedemni de ironia-i strivitoare, nesemnificativi? Și oare de ce, despre banditul, asasinul culturii purtînd numele : Dumitru Popescu-Dumnezeu, Vânjosul Al. George încearcă să ne convingă că acesta, bietul, era un oarecare executant, în Tezele din iulie avînd mai degrabă un rol atenuator (vezi serialul din *Vatra*, 1997) - și nu cum știe toată lumea : inspirator, conceotor, supraveghetor al aplicării lor ?

Nu cumva pentru că Tovarășul Popescu i-a fost șef prietenului său de o viață : Mircea Horia Simionescu, iar acesta puneă câte o vorbă bună pentru despotmolirea cutărui volum ? Ei, da : oponentul Al. George avea, pe ușa din dos, intrare la Curte - câți dintre scriitorii contemporani lui se puteau lăuda cu o asemenea pilă ? În 1970, când pentru ultima oară băteam, fără succes, la ușa Bulibașei culturii (cel care concepute revoluția culturală și o impunea, nu doar o executa), Al. George, ca o floare (altfel terribel de rreacționar la cafiné - ca tot burghezul la român), îl aștepta, la *Nestor*, pe șeful de cabinet al Popesc'-Dumnezeului (vezi *Jurnalul* lui Zăciu), ca să afle mersul cărților sale - și afla numai lucruri bune ! Ce timpuri...

După ce a mers o viață întreagă pe burtă, ca să nu-l ia la ochi securiştii nici din greșală (doar el nu făcea nimic dușmănos : nimic-nimic, cum ar veni : cultură curată !), după ce i-a căzut și lui cartea de istorie în cap, la '89, ultra-prudentul, exclusiv-culturalul, orbitor de inteligentul («Ce, eram tâmpit să mă deconspir ca dușman al comunismului ?»), și-a explicat el programul etico-politic, netâmpitul George, ca să dea și el dovadă, acum, după război, când mulți anticomuniști s-arată, se răstește *numai* la "disidenți"; *numai pe ei* îi

arată cu degetul, acuzându-i de toate păcatele.

În fond, ca orice păcătos ce a tremurat o viață-ntreagă de frică, acum, că a primit voie de la (ei, da ; și de la Brucan !), îi urăște pe cei care n-au fost ca el : nici prudenți până la demisie, nici lași până la trădare, nici consimțători la propria-le robire - asta fiind o formă de colaboraționism ce nu trece cu prișnițe culturaliste.

Al. George nu dialoghează, nu ascultă ce spune celălalt, nu citește ce scrie cel pe care-l combate. Astfel, n-a înregistrat ceea ce scriam - recunosc : uneori cu o insistență agasantă - anume că *nu m-am considerat și nu mă consider disident*.

Premiantul clasei Al. George nu aude, nu citește - în schimb, scrie ! Și cârâie, alături, claponeste (altfel, dezlănțuit ! - dacă nu are mijloace să se exprime cucurigînd), combătîndu-mi... dizidența inexistentă.

De când a avut "încotrarea" cu Mircea Mihăeș (am s-o reamintesc mai încolo, pentru că interesatul se prefacă că nici n-ar fi existat) - așadar, de la acea întâmplare, nu mă mai mir că omul vorbește în dodii, se pomenește grăind aiurea, dă din gură, doar ca să nu tacă.

Drept care nici nu-mi pasă că Sfântul Al. Gheorghe dă cu sulița-n baltă - în *Cuvîntul* din septembrie 97. Mă amuză doar a treia "precizare" :

"Oamenii acestei atitudini (dizidența - n. m. P.G.) nu au nimic de a face cu cei care nu aparțin sistemului și sînt simpli tolerați, în fond prea bine cunoscuți ca dușmani (Corneliu Coposu, Dan Am. Lăzărescu, Adrian Marino, **Alexandru George** - subl. mea, P.G.) (...) de aceea imensa majoritate a foștilor deținuți și persecutați politici nu au riscat gesturi de «disidență» care nu puteau fi altceva decît o ostentație naivă, fără mare efect."

Nu, nu ; nu-l dă modestia afară din casă, după inocența cu care se auto-propune în șirul unor "prea bine cunoscuți dușmani", după insolența cu care se vîră prin fraudă pe lista unor foști deținuți politici...

Dar Al. George atinge sublimul când îi răspunde lui S. Damian astfel :

"Cât privește afirmația aceluiași, după care aș fi nesocotit «anii de zbu-cium, de persecuții și de refuz al umilinței pe care i-a trăit Paul Goma, Dorin Tudoran (...)», ea îmi trezește într-un mod atît de irezistibil rîsul, încât nici nu mai pot continua... Pot doar să-i spun că, până în clipa de față, aș vrea să trăiesc în condițiile de persecuție pe care le-au îndurat acești bravi..."

Ca toți "oponenții" despre a căror... opoziție nu știau nici chiar ei înșiși, Al. George - altfel, băiat inteligent - după ce rîde, rîde, rîde, ce face ? Ce să facă : îi arde o teorie !

Potrivit acesteia, "dizidenții" nu ar fi fost și deținuți politici (este întîia oară când aud pe cineva declarînd că ar vrea să trăiască în condițiile în care am trăit eu, în România !), ba chiar, departe de a fi persecutați, erau... favorizați, cultivați de autoritățile polițienești și carcerale ! Pe bună dreptate mai întîi provoacă rîsul (irezistibil) al "persecutaților politici /care / nu au riscat gesturi de «dizidență»", apoi... merită demascarea, punerea la zid, pentru impostură !

Ceea ce nu mărturisește veselul Al. George : "contribuția" sa constă în re-re-repetarea "teoriei-mamă", fabricată în 1971 de Securitate și de-atunci răspîndită în masele largi de cetățeni conștienți - de către mari-oameni ca Noica, Stăniloae, Coposu, Quintus, Cărianopol, Covaci, Carandino - în țară ; I. C. Drăgan, Gustav Pordea, Michael C. Titus, Radu Câmpeanu, I. Rațiu, D. Milhovean, Dinu C. Giurescu, în exil. La aceștia trebuie adăugați "călătorii", fie aceia ocazionali, ca mentorul său, Șerban Cioculescu, fie harnici navetiști : Hăulică, pictorul Bernea, regizorul Pintilie, actorul Beligan, precum și citatul Adrian Marino - nu-i mai amintesc pe simbriașii Externelor Ministerului de Interne : Zoe Bușulenga, Cîndea, Balaci, Mihnea Gheorghiu...

"Teorie-explicație" atît de oblojitoare a inimilor uzate de suferințe ale celor ce trecuseră prin închisorile dejiste și, nemaivoid să se întoarcă în cele ceaușiste, obosiți, striviți, spuneau în dreapta și-n stînga ce le ordona Securitatea să spună (cu greutatea prestigiului lor) ; pe de altă parte dragă celor care,

ca și Al. George erau grozav de...asta, zi-i pe nume : oponenți - la bucătărie, cu aparatul de radio pus tare pe București. Ca să-și scuze frica, lașitatea, supunerea, colaboraționismul, algeorgii purtau mai departe vorba Seniorilor, cea care aranja pe toată românimea curat-mioritică, inactivă, resemnată ; pe toți supușii, pe toți subpușii - pe toți "rezistenții" (în sensul de îndelung răbdători, nu de răzvrătiți) ;

Pe toți "rezistenții prin cultură".

De aici trebuia musai să se înțeleagă : cei ce deschideau gura împotriva comunismului ceaușist erau... cum altfel ? : oamenii rușilor, ai ungarilor, ai jidanilor - aceia cu certitudine aveau spate gros, altfel nu și-ar fi permis să facă pe disidenții - însă pe adevărații "oponenți" nu-i puteau înșela, atrage în capcana Securității (apud Noica, Stăniloae, Coposu, în 1977, celor ce le cereau sfatul : să se angajeze în acțiunea pentru drepturile omului ?) aceia fiind : deșteptii, ca Al. George, cel tăcând chitic ; aplatizat și tremurând...

La sfârșitul lăläielilor din *Cuvîntul*, curajosul Al. George îl cotonogeste în același preț și pe Saharov ("conceptor al unui plan diabolic, de a ataca USA", explică el, grozav de citit), deplorînd - prin contrast - soarta tragică a "marele Landau" - "informația aceasta o dețin de la K.R. Popper și este de maximă certitudine", ne înștiințează.

De n-ar fi o "maximă certitudine" ca în episodul cu Mihăeș asupra căruia promisesem să revin :

În urmă cu un an Al. George îl acuzase pe Mircea Mihăeș că, "în cartea despre Faulkner" - "pe care am răsfoit-o la un prieten, neavînd bani s-o cumpăr" - autorul nu menționa la loc de cinste marile sale merite. Mihăeș îi răspunsese, spășit : într-adevăr, nu scrisese despre marile-merite ale lui Al. George în "cartea despre Faulkner", deoarece o asemenea carte... nu există.

Unde va fi adunînd "materialul" *Cuvîntătorul* George ? Tot la *Nestor*, din gura lui Mircea Horia Simionescu, fost șef de cabinet al Dumnezeului Popesc' ?

*

23 octombrie 1997

Vreau să-mi văd DOSARUL de SECURITATE !

Bineînțeles că vreau să-mi văd dosarul de Securitate ! - în fapt, dosarele :

- în 1977, când am fost arestat pentru ultima oară, în vederea procesului ("trădare de patrie și pentru relații împotriva naturii", scria citeț, negru pe alb) mi s-au prezentat șapte - volume, dosare, clasoare;

- în 1995, după ce mi-am declarat candidatura la alegerile prezidențiale, Măgureanu (protejatul lui Coposu, protectorul lui Constantinescu), în fruntea unui colectiv de truditori MAI a asudat din greu la cârpocirea a ceea ce Organul Etern a numit : Cartea Albă - în ea eram zugrăvit ca un laș, ca un lingător de cizme (ale lui Ceaușescu, se-nțelege !) - în acel moment se vorbea de mai multe volume, parcă douăsprezece ;

- acum, la un an după victoria în alegeri a veteranului (căci și el: de la pa'zopt !) și arhicunoscutului combatant anticomunist Emil Constantinescu, pentru că mi-am exprimat încă din 1992 îndoiala în creația Blandinei și a Coposului (și am reînnoit-o în 1996 - când am avut și o "polemică" artistică aranjată de Gabriela Adameșteanu în 22), "dosarul" meu va fi atins vreo 15 volume, nu ?

*

A-ți cunoaște dosarul... - iată o temă pe care Shakespeare nu a exploatat-o, sau voi fi uitat eu ; însă nu din această pricină mi-am adus modesta contribuție într-un capitol întreg din volumul de mărturii **Culoarea curcubeului**, publicat în traducere franceză la Seuil, în 1979, la Humanitas în 1990: incomplet distribuit, retras de pe piață, depozitat, iar după 2 ani, în 1992, trimis la topit de filosoful Liiceanu. Cum e viața omului : comuniștii nu mi-

au distrus cărțile, doar le-au retras de pe piață - anticomuniștii (și, zice-se : prietenii mei) Liiceanu și Sorescu (**Gardă inversă**) - da ; fiecare câte una.

A-ți cunoaște dosarul... - ce plăcere, ce surprize, ce lovituri de teatru - ce decepții, ce durere ! “Tema” va alimenta și literatura, teatrul, filmul românesc, începînd de prin anul 2022 - cu peste un sfert de veac în urma germanilor de est, a polonezilor, a rușilor, a bulgarilor, a albanezilor.

De ce atât de târziu ? Au răspuns - e drept, la altă întrebare !- ai noștri politicieni din fosta noastră opoziție, declarați anti(cu mode-rațiune)comuniști, cu precădere țărăniști ; ei s-au rostit despre accesul victimelor la dosarele de securitate astfel :

«Nu este momentul...»

Cum să fie *momentul* ? Pentru români niciodată nu este (momentul) să afle adevărul-adevărat. Mai cu seamă dacă acest adevăr contrazice versiunile eroice de manual școlar (Cosmin, Călugăreni, Mărășești) ; dacă vine în contradicție cu “firea blândă, necotropitoare a neamului nostru” : invadarea unor teritorii străine (Bulgaria în 1913, Ungaria în 1919, URSS în 1941, din nou Ungaria în ‘44-45) ; dacă vorbește despre “tratamentul” aplicat unor alte etnii decât noi, direcții coborîtori din Traian și Decebal (evreii și ȣiganii trimiși la moarte în Transnistria), contrazicînd “omenia românului” din care lumea întreagă a avut un eșantion în direct, la televiziune : năvălirea barbarilor omenoși în București, în zilele de 13-15 iunie 1990...

Cu atât mai puțin «nu e momentul» pentru băstinașul carpato-danubian să afle cine l-a turnat pe el - nu de alta, însă în același moment ar putea afla și vecinul, prietenul, cumnatul (cine anume-l turnase, de să-i crape capra cea miorițoasă)...

*

Există - pentru cine a urmărit - un recent exemplu, adevărat, dintr-un domeniu marginal : literatura. **Jurnal**-ul lui Mihail Sebastian a provocat Ah !-uri de surpriză, de durere, de decepție, printre conștiințele curate ce aflau cu stupoare că Eliade nu era chiar o icoană, Nae Ionescu nu chiar un mag, Cioran nu chiar gînditorul fără prihană - însă **nici un comentator nu a contestat adevărurile** (subiective, adevărat) **puse pe hîrtie de Sebastian**.

De ce ? Simplu : dintre cei încondeiați nu mai trăiește, azi, nici unul (ca să protesteze, ultragiat) - și nici... încondeietorul - pentru ca în capul său să se spargă reproșurile, acuzațiunile de calomnie, de falsificare a adevărului...

Pe când **Jurnal**-ul lui Goma... Dar bine-nțeleș că este mincinos - când spune ce spune despre Doinaș, despre Liiceanu, despre Manolescu, despre Buzura, despre Blandiana, despre Sorescu și alte vîrfuri ale literaturii cotidiene ; dar bineînțeleș că Goma, spre deosebire de Sebastian (trăiască morții!) insultă breasla, calomniază breslimea, înjură smîntîna spiritualității, directoratul general al conștiinței nației ! Se va fi observat că exact aceiași comentatori care îl laudau pe Sebastian - oricum, nu găseau că ar fi scris neadevăruri despre contemporanii săi - l-au acuzat pe Goma că a scris minciuni despre ai săi contemporani...

Or dosarele de securitate cuprind (e bine spus : cuprind - ca Brațele Caracatiței Revoluției) întreaga comunitate, nu doar elita, aleșii, unșii, literaturnicii ; și nu doar cea românească - însă vecinele, avînd exact aceeași - dacă nu mai dură, ca a polonezilor - nefericită experiență a ocupației sovieto-comuniste, au găsit tîria de a da cărțile pe față, imediat ce Zidul Berlinului a căzut!

Însă, așa cum noi, care ne lăudăm că am fost “cei mai antiruși din Europa de Est” (o-ho !, de-aceea am ajuns cot la cot cu dușmanul etern până-n Tatra) - dar am refuzat destalinizarea vreme de 11 ani (Stalin a murit în 1953, abia în 1964 a ajuns pe malurile Dâmboviței vesela veste) ; așa cum, după decembrie 89, noi, “cei mai anticomuniști dintre thraci” (mie-mi spui!?), am avut nevoie de 7 (șapte) ani, ca să ne descotorosim de Iliescu - dar nu și de Măgureanu, Roman, Severin, de te întrebi : *Românii noștri sunt ai noștri - ori ai lor ?* - iată că există, ca să zicem așa, “oarecari ezitări” în deschiderea dosarelor de securitate ale cetățenilor.

*

Firește, vreau să-mi văd dosarul (la singular, deși alcătuit din muuulte

volume).

Vreau să-l văd !- *am acest drept*. Ca să știu : ce, cine, cum mi l-au îngroșat.

Vreau să văd - în dosarul meu : cine dintre bravii și valoroșii rezistenți prin cultură au dat, nu acele obișnuite declarații-obligatorii despre mine și despre ale mele, ci note informative, citește : denunțuri - desigur mincinoase, răuvoitoare (despre ale mele și despre mine) ;

Așa, ca să știu ; ca să afle aceia - fie și postum - că eu, turnatul, am aflat de cine și cum am fost turnat ;

Vreau să-mi văd dosarul - *am acest drept* - pentru a cunoaște, nu doar identitatea turnătorilor mei (la urma urmelor niște biete ființe terorizate, strânse cu ușa, obligate, șantajate, ori doar lipsite de șira spinării), ci și identitatea securiștilor care au cerut, au condiționat de cine știe ce "avantaj" ori ne-pedeapsă, au zmulș declarațiile, aceste contracte de vânzări de frate (tot la Mioritza ne întoarcem !).

Să nu ne explice guvernării (anticomuniști, nevoie-mare !) că identitatea securiștilor este acoperită de secretul... profesional ; că bietul locotenent, maior, colonel de Secu' era un simplu funcționar, un mărunt executant al unui ordin.

Dacă guvernării în chestiune sunt țărâniști - și, pe deasupra foști deținuți politici ! - să știe, dacă nu le-a dat asta prin cap până acum, fără ajutor măgurean : **vor exista temeiuri de a fi bănuți că au ceva de ascuns.**

Așadar : securistul era un... funcționar, *atunci* - acum însă fiind un alt atunci, securistul să facă bine să-și asume ordinul *atunci* executat. Atunci se simțea tare-mare, terorizând nevinovați, juisă constatînd că oameni în toată firea se scapă pe ei de frica lui, a atotputernicului securist abia alfabetizat ; atunci nu făcea *asta* de amorul artei, pentru asta primea salariu de 3-4-5 ori mare decât al unui profesor - ei bine, acum să iasă la lumină (din pivnița PNTCD-ului), în piața mare : să-l vedem, să-l știm ; să știm noi, victimele, cum îl cheamă, de unde este, al-cui-tată-e ; *să afle părinții, soția, frații, verii, copiii lui, că noi, știm cu ce s-a ocupat el, la Securitate: cu terorizarea, cu umilirea, cu chinuirea semenilor* - murdară treabă, pentru care era foarte bine plătit, iar ei : nevastă, părinți, copii, s-au bucurat - în plină cunoștință de cauză - de arginții mănjiți de lacrimi, de sânge, ai profesiei de călău.

*

Mai vreau să văd - și am acest drept - dosarele unor confrăți :

Nu dosarul lui Ivăsiuc (pe care-l cunosc din aprilie 1977, de la ultima arestare) ; nici pe al lui Sorescu - doar nu umbla cu cobilița prin Occident, fără să plătească vamă la Bariera Organului - ci dosarul lui Doinaș : așa, din pură curiozitate... etică ;

Nu mă interesează dosarul lui Păunescu (știu, de aproape 30 ani ce hram poartă Bardul Bârcii) - dar pe al colegei sale de facultate : Blandiana, da ; din curiozitate... estetică ;

Nu dosarul lui Băran (fără mister) - ci pe al soților Dimisianu - din curiozitate editorială ; nu dosarul lui Hobană, securist atitrat al Uniunii Scriitorilor, ci al lui Buzura - din curiozitate... psihiatrică : să aflu ce legătură poate fi între maramureșan, pe de o parte, Gogu Rădulescu pe de alta (o bănuiesc : aceeași ca și la Blandiana) și, în fine: Securitate (a lui Ceaușescu, a lui Iliescu, a lui Constantinescu - Buzura fiind imparțial, de parc-ar fi regătean) ;

Iată : nu m-ar interesa dosarul lui Hăulică - ce să mai aflu, nou ? - dar al lui Lucian Pintile, da ; și al lui Horia Bernea ; nu al lui Ciachir (cine nu-l știe ?!), ci al lui Sorin Dumitrescu (cu tot cu popa Galeriu) ;

Nu dosarul lui Mircea Iorgulescu, nici al lui N.C. Munteanu (citibile cu ochii închiși, după prestațiile pro-Iliescu de la Europa liberă, după campania în favoarea lui Roman - ci al lui Nicolae Balotă (ca să aflu, acum, după 30 ani, motivul pentru care colegul meu de celulă de la Jilava, verticalul deținut Balotă, cum s-a liberat, cum s-a orizontalizat : s-a apucat să laude partidul și Revoluția culturală din '71) ; și al lui Adrian Marino - ca să înțeleg cum de un fost deținut politic (și încă țărănist !), cu mulți ani de domiciliu obligatoriu,

sub Ceaușescu a călătorit în Occident cum numai Sorescu, Ilie Năstase, Blandiana, Țiriac, Virgil Căndea au călătorit.

Și, firește : nu mă interesează cât negru sub unghie dosarul epigramistului cataramist Mircea Ionescu Quintus : știu de 20 ani că a lucrat pentru I.C. Drăgan - deci pentru Securitatea Exterioară - m-ar interesa, însă (ca ortodox) cel al lui Stăniloae ; ca literat, m-ar interesa al lui Noica - deși esențialul se cunoaște : s-a lăsat protejat de Plămădeală, deci de Securitate. Și mor de curiozitate să-l văd pe al lui Corneliu Coposu - ca să știu de unde îi veneau toate câte i-au fost venit: ostilitatea față de drepturile omului ("provocare a Securității), față de noua formă de opoziție anticomunistă ("disidenții sunt oamenii rușilor și vor să-l pună în dificultate pe Ceaușescu") ; deschiderea partidului țărănist tuturor securiștilor, milițienilor, ba chiar și paznicilor de noapte ; sadomasochismul relației cu Măgureanu, în fine - dar nu în ultimul rând : secretul delfinizării lui Constantinescu...

Nu am nici o curiozitate în privința dosarului de securitate a unui Iliescu; nici al lui Petre Roman nu mi-ar spune ceea ce nu știu încă - dar al lui Emil Constantinescu : da ! Vreau să-l văd !

Ah - și cum aș vrea să cunosc dosarele consilierii prezidențiale Zoe Petre (firește : pluralul vizează clanul).

Astea nu sunt curiozități de cumătră : sunt necesare informații despre comunitatea românească din care fac parte - chiar și eu.

*

Paris 30 octombrie 1997

A N A N I A

Cu o insolență dintre cele mai suspecte un anume Valeriu Anania protestează în *Vatra* - nr. 9/ 97, pag. 61 - împotriva aluziilor formulate de Adrian Hamzea (tot în *Vatra* nr. 5) la adresa unui "călugăr legionar, reeducator la Aiud, agent al propagandei ceaușiste în USA, uns de Iliescu IPSS".

Rău a făcut A. Hamzea că, cedând românismului, nu i-a spus pe nume - anumelui Anania. Cine nu va fi auzit de popii-legionari-securiști Valeriu Anania și Leonida Plămădeală, cei care, în Canada și în Statele Unite ale Americii i-au zăpăcit, i-au neutralizat pe enoriașii români exilați, le-au colonizat parohiile - în folosul Securității și în al lui Ceaușescu ? Cine nu le cunoaște trecutul murdar, de tripli trădători : ai legionarismului, ai românismului, ai creștinismului ?

Ca unul care, după 1978, am călătorit pe urmele lor pot depune mărturie despre pagubele considerabile provocate în sufletele românilor deșărați. Plămădeală și Anania se prezentau cu o... triplă aureolă: de martiri-legionari, de martiri-de-puşcăriași, de martiri-ai-Bisericii. Rezultatul ? Exilații, nu cu toții legionari, doar buni-români, vibrând la orice tricolorism, îmi răspundeau astfel la criticele formulate la adresa comunismului și a lui Ceaușescu :

«Nu poate fi adevărat ce susții d-ta - ne-au vorbit camarazii Anania și Plămădeală : azi România nu mai e condusă de elemente alogene - ne conducem noi, românii. Ne-au mai explicat frații noștri Plămădeală și Anania : Ceaușescu, doar că-și zice comunist, altfel e de-al nostru, simte românește, e împotriva ungușilor și a jidanilor...» (acest discurs, în USA, în 1977, urma să fie copiat de romancierul Buzura, călător prin Germania, în 1987-88).

Anumitul Anania se arată indignat nevoie-mare de *aluziile* lui A. Hamzea. Propun redacției revistei *Vatra* reproducerea pasajelor direct privind-l din cartea de mărturie a lui Nistor Chioreanu, apărută acum 4-5 ani (nu mai am volumul, deci nu pot da indicații bibliografice). Acolo sunt scrise, negru pe alb, isprăvile sale de reeducator deslegionarizator, des-românizator, des-humanizator - în închisoarea Aiud, între 1960-64. Dacă tot a deschis vorba anumitul Anania, atunci să răspundă - în revista *Vatra* - cum de un fost deținut politic, legionar (în plus "mistic-înraț" ca el) a călătorit "în patru continente", cum numai securiștii (de la exteriorul Ministerului de Interne, citește : tova-rășii din diplomatie) puteau călători?; cum de a funcționat el ca

tova-răș-popă, trimis de MAI printre exilații anticomuniști din America? în ce consta misionarismul său printre “păgânii” din Detroit ?

În nici un caz să nu fie separat numitul Anania de și-mai-numitul Plămădeală - sub al cărui anterior se pitulase Noica, la Păltiniș - o-ho, ce bine, ce “de-aproape” era păzit (deși filosoful avea geniul de a se păzi foarte bine și singur și de a angaja dialoguri cu caralii) ; intelectualul Plămădeală, cel care, în *Telegraful român* “polemiza” cu papa Ioan Paul al II-lea ; cel care, falsificând documente, interpretând abuziv documente, nega rolul considerabil jucat de Corifeii Școlii Ardelene, nu doar în cultura, ci și în conștiința de sine a comunității noastre. Toate astea nu-l împiedecau să participe, din partea României ceașiste, la tot felul de consilii, congrese, conclavuri... ecumenice, unde apăra teza Centralei : «Ecumenism - primesc !- dar sub controlul Patriarhiei de la București !»

Nici o îndoială : biserica ortodoxă românească a fost pătrunsă de Securitate, întoarsă pe dos ca un cojoc ciobănesc ; bineînțeles : “ierarhii” doar grade nu aveau (deși...). Se mai îndoiește cineva de adevăratul Dumnezeu slujit de teologi ca Virgil Cândea, Dan Zamfirescu, Dan Ciachir ? Chiar atât de scurtă să fie memoria românilor ?

Să mai existe oare credincioși ortodocși care să-l accepte pe unul ca Anania drept... “Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului ?”; din care medii se vor fi recrutând : ca și ai PNȚCD-ului : dintre securiști, milițieni, grăniceri ?; ori sunt doar bieți oameni sub vremi ce oricând pot fi prefăcuți în “cruciați” (ca minerii), trimiși să lupte cu ciomagul împotriva catolicilor, a sectanților, a europeniștilor, a intelectualilor ?; mai există credincioșii uniți ce-și fac iluzia că un ins ca Anania ar putea fi “creștin” și ar accepta restituirea a ceea ce căpătase, de la PCR, Biserica Ortodoxă în 1948, după interzicerea și spolierea Bisericii Unite ?;

Să mai existe persoane bipede acordând credit tandemului de cea mai pură extracție securistă : Anania-Funar ?

Dar acest anume Anania este și o nemărginită țoapă când își declină titlurile - printre ele : “Membru de onoare al Municipiului Cluj-Napoca” : să fie onoare ungerea unui membru de către un organ ca însuși Funarul tovarăș ?) ; sau : “Colaborator al rubricii «Vatra-Dialog»” ... de ce nu seria legitimației de donator de sânge, sau al certificatului de revoluționar - dată fiind activitatea înalt Prea Murdăriei Sale în cadrul Securității, nu e de mirare că Iliescu l-a uns “păstor” de Cluj.

Foarte adevărat : îl detest mult mai mult pe Plămădeală - fiindcă e basarabean de-al meu (nu oltean de-al lor) ; fiindcă l-a îmbrobodit pe Noica, l-a amestecat pe Pleșu, l-a descântat pe Liiceanu (nici nu era greu - dealtfel, așa a rămas și în ziua de azi : plămădealofil impenitent, monarhist când e momentul, frate oportun cu Sebastian și inventator al arheului prutean’ la țărânistul de ambe sexe).

Însă anumele Anania șade, temeinic, pe locul doi.

Ah, cum nu sânt eu Lăpușneanu (Doamne !)...

*

Paris, 20 noiembrie 1997

Către revista 22, București,

Doamnelor, Domnilor,

În virtutea dreptului la replică, vă rog să publicați textul ce urmează. Mulțumiri,

P.G.

Săptămânalul 22, în nr. 45 (11-17 nov. 1997) a publicat la pagina “Interviu...” spusele lui Paul Barbăneagră, “consilier special al lui Ion Caramitru”, cum se prezintă el însuși cu izbitoare modestie.

Surpriză : specialul consilier se ocupă și de mine pe o coloană din

patru); ne-surpriză : este al doilea atac curat-prietenesc, întâiul fusese publicat în... nu chiar în *Scînteia*, dar în *Dilema* (10-16 iunie 1997).

Citez, deci, din Paul Barbăneagră - obicei pe care el nu îl are. Producerea de citate presupune citirea textului incriminat - operație, o, cât de penibilă... Și, se vede, pentru unii, perfect inutilă.

La întrebarea lui Iulian Anghel : "(...) Cum se face că nu v-ați occidentalizat ?", Paul Barbăneagră răspunde (la obiect) astfel :

"Exilul nostru era istoric, geografic, dar era, în fond, ridicol. Exilul ne-a înrăit, ne-a obligat pe noi să pierdem veritabile criterii ale dreptății. Și avem un exemplu trist printre noi. E vorba de Paul Goma. Sânt cu atât mai trist, cu cât eu l-am iubit enorm, îl cunosc din '53. Am admirat curajul lui, ceea ce a făcut el n-a făcut nimeni. Pentru asta consider că, atunci când s-a ținut primul congres al scriitorilor români după perioada Ceaușescu, iar scriitorii români nu s-au dus la Paris să-l aducă cu forța, poate să-l roage (pentru că el era personajul care justifica moral acest popor), a fost o mare greșală".

Aceea a fost introducerea - iar aceasta dezvoltarea :

"Asta se întâmplă în '90, în aprilie, în Sala Palatului, dacă nu mă înșel. Acest om minunat și-a pierdut astfel simțul dreptății și acea logică de fier care i-a permis, în prima parte a vieții lui, să aibă curajul să spună lucruri care ne priveau pe noi toți. De ce sânt necăjit ? Pentru că a publicat recent acest *celebru Jurnal* în care se afirmă, fără nici o justificare, că ar fi, nu numai cel mai mare, dar și singurul «procuror» pe care ar trebui să-l aibă exilul (subl. m., P.G.). Chiar dacă ar fi așa, sau tocmai dacă ar fi așa, n-ar trebui să o spună... Niciodată nu l-am auzit pe Eliade vorbind despre genialitatea sau despre cultura lui, tocmai pentru că el era cel mai dotat. Tot așa, Cioran, Ionesco. În clipa în care el se proclamă procurorul absolut, își face praf profilul moral. Mai mult decât atât", continuă avântat consilierul special, "**eu am organizat, în '94, la Paris, cu Răuță** (el fiind producătorul și realizatorul), **un congres al scriitorilor din țară și din exil** (s. m.). N-au putut veni toți, pe câțiva însă nu i-am invitat, știind bine de ce. Pe câțiva aș fi vrut și n-am putut. Îmi pare rău că nu l-am invitat pe prietenul meu Manolescu, pentru că ne-a mințit spunându-ne că nu-l mai are pe Mihnea Berindei purtător de cuvânt al Partidului Alianței Civice la Paris. Și-l avea. Nu puteam invita pe liderul unui partid care-l avea ca purtător de cuvânt pe cel mai gauche-ist dintre noi".

"Ce legătură au toate acestea cu Paul Goma ?" îl întreabă Iulian Anghel.

"Au", nu se descurajează Barbăneagră, "pentru că **nici pe Goma nu l-am putut chema, din cauză că vreo 10-15 dintre cei care participau mi-au spus că dacă vine Goma ei nu mai vin. Pentru că Paul Goma își începuse profesia lui de «procuror» deja de atunci.** Nu pot să spun cine sunt acei oameni care nu l-au vrut acolo pentru că nu-mi place să bag zăzanie. Nu știu însă de ce Goma a simțit nevoia să inventeze precum că Monica Lovinescu mi-ar fi spus mie să nu-l chem. **Nu-i adevărat, dimpotrivă.** Monica Lovinescu și Ierunca m-au întrebat când au văzut lista : «Dar Goma unde e ?» Și eu le-am explicat că sunt mulți români care mi-au spus că, dacă vine Goma, ei nu vin. **Monica a ridicat din umeri, pentru că oricum, nu putea face nimic. Eu organizez congresul și știu ce trebuie să fac ; am încercat să mențin un echilibru, am vrut să elimin tensiunile** (subl. mele.). Așa s-a întâmplat că nu l-am invitat pe Goma".

Am citat atât de copios, pe de o parte fiindcă, repet : sânt izbit de acest demers al amicului; pe de alta: așa cum e pus la cale atacul, mă obligă la apărare. N-aș fi vrut să mă înfrunt (și) cu el, însă fiind a doua agresiune din parte-i (începută, unde? în *Dilema*, organ al lui Căndea-Buzura-Pleșu), răspund :

1. P. Barbăneagră afirmă că în *Jurnal* aș fi - ba chiar m-aș fi declarat - "nu numai cel mai mare, dar singurul «procuror» pe care ar trebui să-l aibă exilul" !

Aiuritor - și neadevărat : nici în *Jurnal*, nici în vreun alt text al meu nu se află o astfel de idioțenie exprimată la prima persoană (fiind vorba, totuși, de un jurnal), nici la impersonalul cinematografic - "acest celebru *Jurnal* în

care se afirmă” (cum atât de limblemnic se exprimă literatul cineast). Altceineva va fi scris despre mine că aş face pe procurorul, însă credeam că Barbăneagră poate face deosebirea între ce este scris *în Jurnal* şi ce se scrie *despre Jurnal* ;

2. P. Barbăneagră afirmă, repetat, că **nu m-a invitat la simpozionul** (s.m.) din luna mai 1994 - *simpozion*, cum şade scris în invitaţie şi nu “*un congres al scriitorilor din ţară şi din exil*”, cum îl botează postum, imitându-l pe Breban cu a sa tentativă diversionistă din vara anului 1989...

Aiuritor de neadevărat : am în faţa ochilor invitaţia !

În interviul din *Dilema* (iunie '94), vorbea de “mulţi, foarte mulţi” [exilaţi care s-ar fi opus participării mele] ; în 22 precizează în maniera sa : “vreo 10-15” - numai că “vreo”-ul constituie aproape jumătate din totalul prezenţilor !

Cititorii să ştie : Barbăneagră se gândeşte la un eveniment petrecut în 1994 (simpozionul cu pricina), dar arată *Jurnal*-ul (apărut cu trei ani mai târziu). În viziunea sa, *Jurnal*-ul - cel care pre mulţi a supărat, *după febru-arie 1997*- ar constitui motivul neinvitării mele (am văzut că afirmaţia este inexactă) la simpozionul *din... mai 1994* ! Obişnuită inversiune cronologică pe malurile Dâmboviţei, nu pe ale Senei.

Privind lista participanţilor, găsesc trei exilaţi ce ar fi putut condiţiona prezenţa lor de absenţa mea. Monica Lovinescu, Virgil Ierunca şi Nedelcovici (cu acesta, într-adevăr, avusesem un serios conflict în vara lui '89, în chestiunea organizării “ecumenice”- şi secrete - a scriitorilor, pusă la cale de năvlistul Breban, de securistul Brie, de abia-trezitul din somn Țepeneag şi de abia-descoperitorul exilului Sorin Alexandrescu - Bujor fiind “micul telegrafist” - vezi *Jurnal*-ul meu vol. II, **Căldură mare**). Nedelcovici era supărat pe mine - dar sânt convins : n-ar fi putut gândi, necum rosti : «Vin, dacă nu vine cutare».

Chestiunea Monica Lovinescu : Paul Barbăneagră declară, acum, că nu ştie de ce am simţit nevoia să inventez că Monica Lovinescu s-ar fi opus... Dar el, Barbăneagră mi-a spus, atunci (în 1994) că... mi-o făcusem cu mâna mea - dacă ajunsesem să mă cert până şi cu Monica... - ce se poate deduce din asta ?

Pentru că nu deducţiile constituie probe - iată şi proba :

Am acceptat verosimilitatea tezei că Monica Lovinescu ar fi fost potrivnică : *dacă nu s-ar fi opus prezenţei mele* (oricâte neînţelegeri interveniseră între noi), *ar fi putut oare participa la un simpozion despre exil, ştiind că un alt exilat* (de-o pildă eu) *fusese îndepărtat* ? Nu cu mult timp înainte (la 1 aprilie) ne întâlnisem la înmormântarea lui Eugène Ionesco şi schimbasem câteva cuvinte, deci supărarea nu era şi cu... tăcere.

Eu, judecându-i pe alţii după mine, n-aş fi participat la o reuniune a exilaţilor din care Monica Lovinescu ori Virgil Ierunca (ori Nedelcovici) ar fi fost excluşi. Şi n-aş fi ridicat din umeri, aflînd de o asemenea discriminare - continuînd a rămâne în sală.

Or Monica Lovinescu a fost prezentă la simpozion ;

3. P. Barbăneagră nu spune întreg adevărul (un adevăr parţial : parţial, minciună) atunci când pretinde că excluşi au fost doar Manolescu (din pricină de Berindei) şi Goma (din pricină de Goma). **De ce se va fi ferind să rostească numele celui mai ilustru exilat (şi, cronologic, întâiul) pe care l-a exclus din capul locului : regele Mihai?**

Am resimţit dureros alungarea din exil în luna mai 1994, însă m-am consolată : mă aflu în bună companie... Nedreaptă, năucă mi s-a părut “explicarea” din *Dilema* - de ce în *Dilema* ? Dărzul ultranaţionalist Barbăneagră dă interviuri unui organ al lui Iliescu ? (prin Buzura)?, mă întrebam atunci. De când am citit 22, nu mă mai întreb, răspunsul este : tocmai de aceea : *legionarii şi comuniştii - duşmani, dar fraţi*. Siamezi. Sau : doi dintre ciobanii din Mioriţa - cei care pun-la-cale... Concluzie : **Barbăneagră nu putea să nu facă asta.**

Atunci (în '94), la scurt timp după interviu, mi-a telefonat, m-a întrebat

dacă am citit *Dilema* ultimă și m-a asigurat : el spusese una, “ăia” consemnaseră altceva - atunci când nu inventaseră ; dealtfel, nici nu vorbise despre mine... L-am întrebat cum de Elena Ștefoi, a putut inventa informații ca cea despre examenul de la Cinematografie din ‘53?

Nu mi-a răspuns. Și n-am pierit. Am supraviețuit.

La sfârșitul anului 1995, când am avut mari necazuri administrative, Paul Barbăneagră și cu minunata lui soție ne-au fost alături, ne-au ajutat (păstrează amintirea zilei 2 octombrie 1995 - când împlineam 60 ani și aveam proces pentru expulzare din locuință : care nu a fost bucuria, să-i văd la tribunal pe Rosi și pe Paul Barbăneagră, bunii mei prieteni !). De aceea luasem “zicerea” din *Dilema* drept un accident, cum ni se poate tuturor întâmpla : “ăia” ne deformează spusele, pe noi ne ia gura pe dinainte... Însă, acum, cu interviul din 22 se schimbă toate datele.

Și de ce abia acum ? Dacă **Jurnal**-ul (apărut în februarie ‘97) a fost picătura care a umplut paharul toleranței, de ce și-a arătat mânia abia în noiembrie (‘97)? Abia acum l-a citit ? Nu : abia acum anturajul, situația, poziția (postul) l-au obligat să ia cuvântul - și să ia atitudine...

Prestația din *Dilema* (1994) nu era accident - și acela fusese un moment de luare-de-poziție-contra... (abia acum accept ce spuneau alții, mult mai apropiați de el : Barbăneagră nu a făcut niciodată greșeli care să-i cauzeze/dăuneze - chiar dacă uneori păreau monumentale gafe ; totdeauna, în toate, a urmărit un plan ; un scop ; “o linie”.

Dar care-ar fi linia - fiindcă linie-i și frântă ? De ce mă atacă - el ! - prima oară în foaia diversionist-cotrocenistă *Dilema* (drept : ar fi putut-o face și în *Adevărul-Scînteii*)? ; de ce, domiciliatul la Paris, în trecere prin București, în loc să se ocupe de cultura românească sinistată, risipește gloanțele trăgînd într-un exilat... exilat până și din exil (prin strădania și a lui) ? Doar pe el nu-l “înjuram” în **Jurnal**...? **A, e solidar cu “înjurații” ? Abia acum ?**

Și încă : de ce a riscat să facă afirmații fără acoperire ca cea despre “procurorul” care aș fi - cică mărturisită în **Jurnal** - astfel înrolîndu-se în brigada intelectualilor români cotidieni care nu citesc opurile despre care scriu - dar scriu !?

Barbăneagră va fi urmărind, nu cucerirea unei situații (o are, o stăpânește - deși, parcă tot mai bine i-ar sta ministru al Culturii, sau măcar al Cultelor, că, vorba ceea, tot de la *Cult* i se trage lui), ci consolidarea prin asta, cum îi zice...? Prin încadrare ! El vrea să se încadreze ; în sistem. Am folosit doi termeni comuniști ? Ei și ? Mai folosisem două sintagme : luare-de-cuvânt, luare-de-atitudine (înfierare). Așadar, iată-l pe Barbăneagră, cunoscutul anticomunist cum se **încadrează** ; în sistem.

Nu altfel procedase Marin Sorescu : când se profilase la orizont un scaun ministerial, **pentru a se încadra în sistem**, se grăbise și *dedese gram-nic dovadă*: *distrusese plumburile romanului meu Gardă inversă*, zicîndu-și : ce, numai Liiceanu să aibă galoane de distrugător de carte?, de dă-tător-de-dovadă (în vederea încadrării în sistem)? De pedepsitor al meu “înju-rătorul celor mai buni” (dintre noi, Thracii, vorba unui alt camarad al său)?

Însă cobilițarul strâns cu dosarul viză un scaun mare, de ministru, nu unul mititel, de consilierel (oricât ar fi acela și speciel). Așadar, Barbăneagră a călcat pe urmele lui Sorescu : *s-a încadrat în sistem*. Iar acum *dă dovadă*.

Am avut tot timpul să aflu ce se petrecuse în ‘94 :

Barbăneagră nu se pliașe cerințelor (?) unora de a interzice participarea altor exilați (Regele Mihai, Goma - ierte-mi-se apropierea, însă chiar regina Ana a spus : «Vous deux... Vos amis vous ont exilé de l’exil...»), ci a mers în întâmpinarea doleanțelor nemărturisite ale camarazilor. Și totuși : Răuță nu a fost împotriva mea ; nici Calciu ; nici Halmaghi, nici Petrișor, legionari declarați - ci doar Barbăneagră, legionarul-rușinos (așa cum, la Cinematografie, în anii 50, era comunist-rușinos și harnic adunător de cotizații).

Dacă el mă asigură - în noiembrie ‘97 ! - că Monica Lovinescu nu a fost împotriva prezenței mele (după ce îmi comunicase contrariul), înseamnă că nici un alt invitat nu a condiționat prezența lui de absența mea - ci așa cum

aflasem din spusele mai multor participanți: Barbăneagră, Marele Puitor la Cale, a pus la cale o configurație a exilului binișor legionară (la bază), fără gauche-îști ca Berindei, ca Țepeneag, ca... Regele (bine : și ca mine). Însă cu adevărați cunoscători ai exilului (încă o dată : adunarea era un *colocviu despre exil*, nu “congres al scriitorilor” - ce-ar fi căutat acolo Barbăneagră : doar să filmeze ?) precum Coposu, Blandiana, Doina Cornea, Băcanu ; cu “iubitori de exil” ca Paler ; cu “necolaboraționiști” notorii ca Radu Enescu, N. Balotă, I. Caramitru...

Român verde, Barbăneagră nu are noțiunea timpului, amestecă trecutul cu viitorul, confundă prezentul cu trecutul : vorbește de **Jurnal**-ul meu publicat în februarie 1997, ca și cum ar fi fost editat în februarie 1994 - deci : iată pentru că de ce fata-popii chioară este ea și iată pentru că de ce nu m-a invitat la simpozion (variantea lui) : fiindcă eu făcusem pe procurorul - “nu doar cel mai mare, dar și singurul” - citează el din **Confesiunile violente** ale lui Breban, din **Jurnalul** lui Zăciu, din **Jurnalul** lui Țepeneag... - nu din al meu.

Dar : cine nu citește nu citează - asta o știu toți (occidentalii)...

Îmi sună suspect de cunoscut “motivul” schimbării mele (în rău) - pe care-l deploră ; și care-l doare... Încă în *Dilema* pune pe seama “unor probleme personale” faptul că am ajuns să mă cert cu toată lumea. În 22 precizează : aș fi devenit așa (procuror), pentru că... nu fusesem invitat, “dus cu forța” la Congresul scriitorimii, de la București... - si dă-i, si luptă, se lasă dus de vorbe-vorbe, uitînd că, în 1994, el însuși s-a purtat cu mine taman cum se purtasera, în 1990, “colegii” scriitori din România ; ignorînd ce i-am spus chiar eu, că nu eram supărat de neinvitarea la acel congres - de ce-aș fi fost : mă uscam eu de dorul turnătorilor Anania, Covaci, Quintus ? - anume : nu (mai) eram membru : după “evenimente” Dinescu, Doinaș, Blandiana, Manolescu, Sorescu se opuseseră trimiterii de către Uniunea Scriitorilor a unei hârtii prin care să fie anunțați scriitorii exilați că fuseseră reprimiți - nominal, nu la grămadă, fiindcă nu la grămadă fuseseră excluși.

Bineînțeles : mulți dintre participanții la simpozionul despre exil nu mă înghiteau (las-că nici eu pe ei !) - dar nu-mi imaginez pe vreunul dintre ei punînd **această condiție** - nici chiar Coposu, care mă detesta, tocmai, fiindcă știa că eu știu de ce umblă el cu Măgureanu după el ; nici Paler - care știa că eu știu ce făcea el, la București, “în diplomatie”, în anii în care Făgărașul era, fie sus la munte, fie jos, în Jilava ; nici chiar Blandiana - care știa că eu știam... e-he-he, câte din “faptele ei de rezistență prin cultură...” Că s-au pliat “regulamentului” impus de Barbăneagră, asta da - citez din nou din mărturisirile sale : “Monica a ridicat din umeri, pentru că, oricum, nu putea face nimic. **Eu organizam congresul și știam ce trebuie să fac**” (s.m. P.G.).

Deci am fost eliminat de la simpozionul despre exil, nu fiindcă 10-15 exilați ar fi protestat împotriva prezenței mele - ci pentru că Barbăneagră ținea minte (și seamă) de faptul că avusesem cuvinte grele, de acuzare la adresa unor prieteni de-ai săi, ca Sorescu ; ca Zoe Bușulenga, Femeia cu Barbă Roș-Verde Rectoversatilă : partea comunistă pentru București, cea legionară, pentru Paris ; că formulasem acuzații “antilegionare” (în fapt : antisecuriste) împotriva lui Virgil Cîndea ; împotriva cuplului Plămădeală-Anania, Castor și Pollux ai Securității Ortodoxe Române ; că nu-l prețuiam la adevărata valoare pe cugetătorul Zamfir, preferîndu-l pe naist ; că nu-l iubeam din toată inima pe Eliade - adevărat : nu iubesc decât femeii, pe Eliade îl citeam, e mai reverențios ; că nu eram deloc convins de anticomunismul lui Ion Caramitru, protejatul său (pe atunci !) : îl văzusem la tembelizor recitînd hamletian din Păunescu, poate chiar din Mara Nicoară, imne de slavă partidului și Ceaușeștilor - apoi știam din 24-25 decembrie 1989, că este în relații de baterie pe burtă cu generalul Pleșiță (tovarăș al teroristului Carlos), șeful Securității în 1977, cel pe care nu doar eu îl îndeaproape cunoșteam, ci și minerii din Valea Jiului.

De ce spun că prietenul meu Barbăneagră s-a încadrat în sistem - iar acum dă dovadă... ? Fiindcă și el joacă după cum îi cântă taraful dâmbovițean ; filmează după scenariul scris de multă vreme, înaintea lui interpretat de diferiți ur(l)ători pe diferite tonuri, același scop urmărind : să dea cititorilor, audi-

torilor, telespectatorilor impresia că Goma ăla va fi fost el util, pe vremuri, când se expunea, lătrînd la alde Eugen Barbu, Dan Zamfirescu, Lăncrănjan, Păunescu, Gafița, Vasile Nicolescu, D.R. Popescu, Dumitru Popescu-Dumnezeu, Ceaușescu. Dar, gata !, de când, olé, olé, Ceaușescu nu mai é !, toți cei de “după Revoluție” sunt curați, /cu cărămidă frecați (ca Breban) : și Sorescu și Pleșu și Buzura - chiar și Caramitru - că n-o fi foc, vorba Monicăi Lovinescu (în legătură cu Blandiana), de ce-i “înjur” și pe ei, sărăcuții? Doar ei, potrivit mioritismului, au rezistat puternic prin cultură, iar acum continuă înalta-le agrocultură - cea mult lucrativă. Goma ăsta, de parcă n-ar fi avut loc o Revoluție Română, plătită cu sângele ‘telectualității - mai cu seamă al scriitorilor - lovește acum numai în cei buni... De ce ?:

- “are ceva la cap”; “a înnebunit, săracul” ; “are zmințelă”, cum țârcovnicizase cuviosul Zăciu, citînd din Cartea Proverbelor ;

- “i-i ciudă (e resentimentar, vorba apoliticilor culturalnici napocanioți și creierali, închinători la Petru Canaliu), pentru chestiuni strict personale” ;

- “vrea și el un os de ros și crede că numai lătrînd la alt câine îl obține”.

Desigur, astea și încă altele, înecate în sos compasiv : vai ce-l iubeam - înainte ; și vai, dar cum s-a mai schimbat...

Toți ne schimbăm - cine-ar crede ?- până și Barbăneagră !

Mă întreb : să se fi schimbat el cu adevărat ? Sau continuă a fi același de acum 40 ani, când era student la Cinematografie și tot cu carnetul și tot cu creionul umbla prin lume ?

Monica Lovinescu - și ea necitind **Jurnal**-ul - a spus că îi pare rău că m-a cunoscut.

Ei bine, mie nu-mi pare rău că l-am cunoscut pe Paul Barbăneagră - chiar dacă nici el nu mi-a citit vreo carte, cu atât mai puțin **Jurnal**-ul - știu de multă vreme : nu citește, fiindcă-l doare capul. Ca pe Edgar Reichmann. Mă consolez, compătîmindu-l : e greu în viață să nu poți citi, din cauză de cap !

Oricum, manevra miroase de la șapte pîștii : este curat daco-romă. O cunosc de la alt ministru al Culturii : Pleșu. Ca și acela, cestălt, printr-o învăluire pe după casă, ține să aibă o “justificare”, o ceva-la-mână în sprijinul unui viitor refuz (nu știu despre ce poate fi vorba : vreo cerere a vreunui editor de subvenționare a vreunui volum de-al meu ?; se va fi temînd că am să pretind postul de consilier-special-adjunct?).

Drept care, prin Barbăneagră (la timpul său, Pleșu o făcuse prin Monica Lovinescu), mă stămește să zic ceva rău de ministru - după care totul va fi rezolvat : uite, pe Caramitru încă nu-l “înjurasem”! - după asta, cu ce obraz îi voi solicita ceva ?

Puțin îmi pasă de Caramitru, de gândirea-i țărănistă-ambidextră (vezi monarhismu-i consecvent), dar ce se va alege de Barbăneagră odată ce va fi numit un alt ministru (peste o lună, peste trei - hai : patru) ? Își imaginează că va supraviețui ? Să nu-și imagineze.

Și ce va face când se va întoarce la Paris : îmi va telefona, încercînd să-mi explice că...“ăi de la 22” au abuzat de el, că el una a spus, dar Iulian Anghel cu totul altceva a scris ?

Să nu-mi telefoneze :

Pentru el, din această clipă, voi fi absent.

Paul Goma

Nota autorului. Textul de față a fost trimis revistei 22, ca Drept la replică. G. Adameșteanu, l-a respins motivînd : “din păcate, conține atacuri la persoane (Zoe Bușulenga, de exemplu)”.

Numai Zoe I să fie “persoană” ? Teologul legionaro-comunist Cîndea - ba ? Nici demisionarul de profesie Pleșu ? În fine : nici chiar Ion Caramitru?

Paris, 20 noiembrie 1997

**“În principiu, sunt de părere
că nu trebuie polemizat cu Paul Goma”...**

Așa, chiar așa începe Ștefan Borbély... polemica (vezi *Familia* nr. 10/1997).

Acest mod de a intra în subiect face parte din vocabularul subdezvoltat al prea-multor publiciști români, fie ei și străluciți esești.

“Nu vreau să spun că...” - spune X și continuă - ca în ședințele dinainte de ‘89 - să spună... ceea ce nu-vrea-să-spună ;

“Nu vreau să mă ocup de...” - Y se ocupă taman de ;

“N-am de gând să tratez...” - și Z tratează, cu seninătate, ne-tratarea.

Când declari că nu vrei să spui (să te ocupi, să tratezi-despre) - taci din gură, simplu ! Nu ocupi nici timpul nici spațiul (tipografic).

“Nu trebuie polemizat cu Goma”, decretează Borbély, dar o face.

Alături. Tară genetică la vorbitorii de limbă română :

Omul nu a citit textul respins ; a refuzat să accepte evidența (scrisă) a propoziției mele ; ripostează orbește - și proteste. Pe el nu l-au scos din fire argumentele, ci l-a înnebunit gândul că a fost contrazis ! - ba mai grav : pus la locul lui.

S-o iau ca la școala primară, ca să înțeleagă până și Borbély:

În textul **Memorialul Ororii** (*Familia* 7-8/97) citam din contribuția **Sine ira**..., publicată în *Apostrof*, nu pentru că...- dar mai bine să reproduc ce se afla acolo, scris negru pe alb :

“Nu l-aș fi menționat pe Borbély, doar pentru că a scris astfel despre mine, dacă nu și-ar etala «teoriile» - iată-le :”

Eseistul nu ia în seamă ce spune cel din față, el încearcă să abată atenția cititorului printr-o diversiune dintre cele mai raionale - astfel :

“Amuzamentul cu care am primit știrea se amesteca în doze groase cu stupoarea: textul pe care-l lăsasem *Apostrofului* (...) îi era favorabil lui Goma, care acuza astfel, prin incompreensiune, un elogiu” - am citat din Borbély.

Foarte frumos spus - ca la *Apostrof*. Și neadevărat. Dacă cititorul ar fi avut și textul meu alături, ar fi înțeles pe dată inadecvarea (un eufemism) a ne-polemistului la polemica hotărât (și principial) refuzată. Numai că asta nu se poate (foarte bine, n-o să ocupăm numere la rând cu aceleași texte). Cunoscând acest mare-secret, Borbély a încercat să-l ametească, să-l înșele pe cititor : a inventat cu totul alt reproș la adresa lui, scontând pe lenea sau/și pe oboseala cititorului, care n-are vreme de pierdut căutând numărul de revistă cu pricina, pentru confruntare.

O asemenea diversiune este nedemnă de orice mânuitor de condei, de oriunde în lume, darmite universitar, co-director al unei reviste studentești.

Borbély, polemistul ce refuză polemica, polemizând (cu parteneri imaginari), necitind decât ce scrie el, n-are de unde ști că nicio-dată nu mi-am arătat iritarea, necum furia față de judecățile critice la cărțile mele : din moment ce am publicat un text, mi-am asumat “riscul” de a-l vedea și contestat. Însă Borbély nu a citit nici măcar avertismentul mai sus citat (“Nu l-aș fi citat pe Borbély...”)- deci de la bun început se așează în afară de chestie.

Chestia fiind cu totul alta, fără legătură cu ale mele cărți, cu talentul ori netaalentul meu - iertare, sânt obligat să-l re-citez pe eseistul apostrofic, pentru a re-situa obiecția mea :

“Lectura necritică a acestor jurnale implică cel puțin două ispite capitale : aceea de tipizare comportamentală pe linia extremului (când legea istoriei o reprezenta pe atunci media) și aceea de **generalizare nefondată, prin afirmația, des rostită, că întreaga Românie a fost, în fapt, un univers concentraționar** (s.m. P.G.)”.

Acesta a fost un citat din gândirea lui Borbély. Așadar el **neagă faptul** (“generalizare nefondată...”) **că România, de la sfârșitul ultimului război și până la fuga lui Ceaușescu, în decembrie 1989 a fost - ca și “surorile” sale întru comunism - “un univers concentraționar”**.

Chiar așa ? Să conteste Borbély existența - în România (sub Dej) - a lagărelor, a închisorilor, a coloniilor de muncă, a “noilor-sate” din Bărăgan -

populate în majoritate zdrobitoare de bărbați femei, copii, bolnavi, bătrâni care nu aveau nicio legătură cu acuzațiile aduse de aparatul terorist comunist?; să nu accepte Borbély (“generalizare nefondată”) faptul că, sub Ceaușescu, diminuînd numărul încarcerărilor politici, cvasitotalitatea populației (dintre excepții făcînd parte însuși eseistul - altfel de ce ar tăgădui evidența ?) a fost prefăcută în sclavi, în ostateci - și în “nebuni” (“bolnavi”, cum repetă el, eufemizant, după Geta Dimisianu, după C. Târlea și după M. Zăciu)? Înseamnă că, prin afirmația sa, (ră)s)citată, Borbély neagă faptul că, de pildă, până în 21 decembrie 1989 “frontiera de stat” spre Ungaria era perfect *închisă*, păzită cu câini și cu arme, iar cei care încercau să o treacă (firește dinăuntru spre afară ; adică : ieșind din închisoarea-cât-țara), prinși de grăniceri, în cel mai fericit caz erau condamnați la ani de închisoare - în cel mijlociu : și bătuți sălbatic și dați pe... botul câinilor - în cel extrem : împușcați pe loc (“pe arătură”) !

Nu-mi imaginam că există în România persoane adulte, mediu școlarizate care să tăgăduiască, în scris, cumplita realitate : **universul concentraționar**.

Din această pricină, când am întâlnit respingerea a ceea ce toată lumea (în fine : aproape toată...) cunoștea, nu de puține ori pe proprie piele - și nu arătîndu-și mutra deținătorului unicului adevăr - al clasei muncitoare - în cine știe ce gazetă de perete culturalist-naționalistă a securiștilor nostalgici și negatori ai crimelor făptuite, ci în *Apostrof* - am reacționat normal ; am zis ceea ce era firesc să zic. Iar acum repet, ca să nu fie îndoială :

“Nu mă sfiesc să mă întreb : pe ce lume a trăit Ștefan Borbély - atîta cât a trăit, însă omul de aceea este om : să viețuiască din experiența și din amintirile părinților, din ale bunicilor - să fie/fost părinții și bunicii lui Borbély, chiar cu toții, securiști ?”

Pentru cei ce au citit textul “polemic” (cel refuzat, desigur) semnat de eseistul apostrofic:

Borbély este un rușinos nostalgic al timpului dinainte de căderea Zidului Berlinului. E drept : atunci nu era chiar fericirea pe pămînt, însă nu existau nici “probleme” ca acestea... Acolo-atunci linia de ne-trecut era vizibil trasată - cam ca frontiera dintre România și Ungaria : dacă rămâneai locului și, conform recomandărilor îndrumătorilor spre îndă-răt, făceai cultură-curată cu voie de la Secu, dacă nu-ți manifestai nevoia de libertate, atingeai vârsta de pensie, prețuit de tovarășii de sus, de la regiune și stimat de responsabilul de bloc - de jos. Acum însă...

... nu mai este valabilă, ca valoare de refugiu, estetica, doar ea.

Ștefan Borbély se vedește - în textul polemic-refuzat - a suferi de o nevindecabilă insensibilitate, de o cumplită indiferență etică.

I-aș zice : o nesfârșită nesimțire morală.

P.S. 1. Desigur, nu poate fi adevărată afirmația : “mi-am găsit prietenii năpădiți de fotocopii ale articolului meu, trimise și adnotate - de la Paris - de către Paul Goma” - iată de ce :

a. pentru că “adnotările”, la mine, sunt publice (de la : a publica, în publicații), deci sărmanii prieteni ai săi nu puteau fi “năpădiți” de fotocopii ;

b. pentru că **Sine ira**... a apărut în 1992. Or încă din iulie 1991 (urmare a publicării textului meu **Capra și căprarul**, ca răspuns la atacurile lui Breban, în *Contemporanul*, săptămînal, pe distanță de mai bine de un an), mă despărțisem definitiv de *Apostrof*, de șefa lui și de subalternii ei - prieteni ai lui Borbély ;

2. Dacă Borbély folosește la adresa mea calificative (demult, cam de prin 1971, de securiști-securizați rumegate, regurgitate) : “marionetă”, “resentimentar”, “schizofren”, “bolnav”, “megaloman” etc... - apoi, din martie 1990 secrete glandulare ale iritărilor bravilor rezistenți-prin-cultură - ca : “Barbu”, “Săptămîna”, “Vadim Tudor”, “România Mare” etc., - fie : le-am mai auzit-citit și o să le mai citesc-aud.

Însă comite o grosolanie dintre cele mai proletarnice atunci când îl taxează pe Laszlo Alexandru drept... “sputnik napocan” (al lui Goma), autor de “texte-umbră”.

Atît de... eseist și deja atît de isteric ?

P. G.